LAS Dolina Soče

STRATEGIJA LOKALNEGA RAZVOJA ZA LOKALNO AKCIJSKO SKUPINO LAS DOLINA SOČE ZA PROGRAMSKO OBDOBJE 2014–2020

Tolmin, oktober 2015

2. Kazalo

3. Osebna izkaznica LAS 3

4. Povzetek SLR 4

5. Opredelitev območja in prebivalstva zajetega v SLR 5

6. Analiza razvojnih potreb in možnosti območja LAS, vključno z analizo prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti 30

7. Podroben opis tematskih področij ukrepanja 36

8. Opis in način doseganja ter zasledovanja horizontalnih ciljev Evropske unije 41

9. Opis SLR in njenih ciljev vključno z določitvijo mejnikov in ciljnih vrednosti kazalnikov 42

10. Opis postopka vključitve skupnosti v pripravo SLR 55

11. Akcijski načrt, iz katerega izhaja opis prenosa ciljev v ukrepe, odgovornost za izvajanje ukrepov, vključno s časovno opredelitvijo letnih aktivnosti 58

12. Opis sistema spremljanja in vrednotenja SLR 75

13. Opis postopka določitve vodilnega partnerja LAS in opis kadrovskih kapacitet, finančni viri, izkušnje in znanje 79

14. Opis nalog, odgovornosti in postopkov sprejemanja odločitev organov LAS 83

15. Merila za izbor operacij in opis postopka izbora operacij 86

16. Finančni načrt, vključno s finančno razdelitvijo po zadevnih skladih iz te uredbe v skladu s finančnim okvirjem 93

17. Priloge 97

3. Osebna izkaznica LAS

Naziv LAS	Lokalna akcijska skupina LAS Dolina Soče		
Naslov LAS	Trg tigrovcev 1, 5220 Tolmin		
Naslov varnega elektronskega predala	las.dsoce@vep.si		
Spletna stran LAS	www.lasdolinasoce.si		
Predsednik LAS	Uroš		
	Brežan		
Vodilni partner LAS	Posoški razvojni center		
Naslov vodilnega partnerja LAS	Sedež:Trg tigrovcev 1, 5220 Tolmin		
Številka transakcijskega računa LAS	SI56 01246-6000000241 odprt pri Banki Slovenije naziv: POSOŠKI RAZVOJNI CENTER LEADER/LAS		
Velikost območja LAS	1.088,7 km²		
Število prebivalcev LAS	24.253 prebivalcev (SURS 1. 7. 2014)		
Število občin	4		
Vključene občine (naštejte)	Bovec, Kanal ob Soči, Kobarid, Tolmin		
Problemsko območje ali območje ZTNP-1 (označi)	DA	NE	
Kohezijska regija	Zahodna Slovenija		
SLR bo financirana (označi)	EKSRP	ESRR	ESPR
Glavni sklad (označi)	EKSRP	ESRR	ESPR
Datum ustanovitve lokalnega partnerstva	21. januar 2015		
Število članov LAS	52 (stanje na dan 25.9.2017)		

4. Povzetek SLR

Območje strategije obsega štiri občine (**Bovec, Kanal ob Soči, Kobarid in Tolmin**) na severnemu delu Severne Primorske (Goriške razvojne) regije. Območje je znano po bogati kulturni in naravni dediščini, je pomembna turistična destinacija in prostor, od koder izhajajo številnih tradicionalnih produktih in izdelkih. Kljub temu je to, zaradi odročne lege in slabo izkoriščenih razvojnih priložnostih, problemsko območje.

Ukrep CLLD so lokalni akterji prepoznali kot primerno in pomembno priložnost za razvoj. Zaradi številnih skupnih interesov so ustanovili lokalno akcijsko skupino **LAS Doline Soče** in za vodilnega partnerja določili **Posoški razvojni center**, ki ima bogate izkušnje s tega področja.

SLR je nastala kot rezultat sodelovanja med vodilnim partnerjem, strokovno javnostjo, predstavniki občin in akterji lokalne skupnosti. V postopek priprave je bilo v dveh letih vključenih 9 strokovnih organizacij in več kot 130 udeležencev, ki so skozi 12 delavnic izpostavili **bistvene potrebe in priložnosti območja ter prispevali razvojne ideje**. Še posebej so bile izpostavljene naslednje tematike: ohranjanje naravne in kulturne dediščine, razvoj in promocija tipičnih kmetijskih produktov in akvakulture, učinkovita in trajnostna raba vode in lesa, spodbujanje sonaravnega turizma, razvijanje novih dejavnosti, omogočanje enakih možnosti za vse in razvijanje pogojev za konkurenčno poslovno okolje.

LAS Dolina Soče je iz skladov **EKSRP, ESRR, ESPR** upravičen do **javne podpore v vrednosti 3,2 mio EUR**. Trije skladi so tri različne priložnosti, ki se v strategiji medsebojno dopolnjujejo in usklajujejo z namenom doseganja ciljev EU na **vseh tematskih področjih** ukrepanja CLLD. **Osnovni cilji SLR** je razvoj podeželja in urbanih središč skozi: ohranjanje obstoječih in ustvarjanje novih delovnih mest, ohranjanje in izboljšanje stanja naravne in kulturne dediščine, izboljšanje pogojev za ranljive skupine in spodbujanje zdravega in aktivnega življenjskega sloga.

Cilje SLR se bo dosegalo z operacijami, ki jih bodo usmerjali posamezni **ukrepi**. SLR predvideva 6 različnih ukrepov, od katerih je vsak finančno in vsebinsko ovrednoten po posameznem skladu. To so: - trajnostna raba naravnih virov in prostora; - upravljanje naravne in kulturne dediščine; - razvoj in trženje novih dejavnosti, znanj, produktov v kmetijstvu in akvakulturi; - razvoj in trženje turističnih produktov in destinacij; - spodbujanje družabnega življenja in socialne vključenosti; - spodbujanje konkurenčnega poslovnega okolja in podjetništva.

LAS Dolina Soče je v SLR kot pomembno komponento izpostavil tudi **sodelovanje**, tako interno kot tudi s sosednjimi LAS in celo na mednarodni ravni. SLR predvideva sodelovanje iz vseh treh skladov.

5. Opredelitev območja in prebivalstva zajetega v SLR

5.1 SPLOŠNE GEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI OBMOČJA LAS

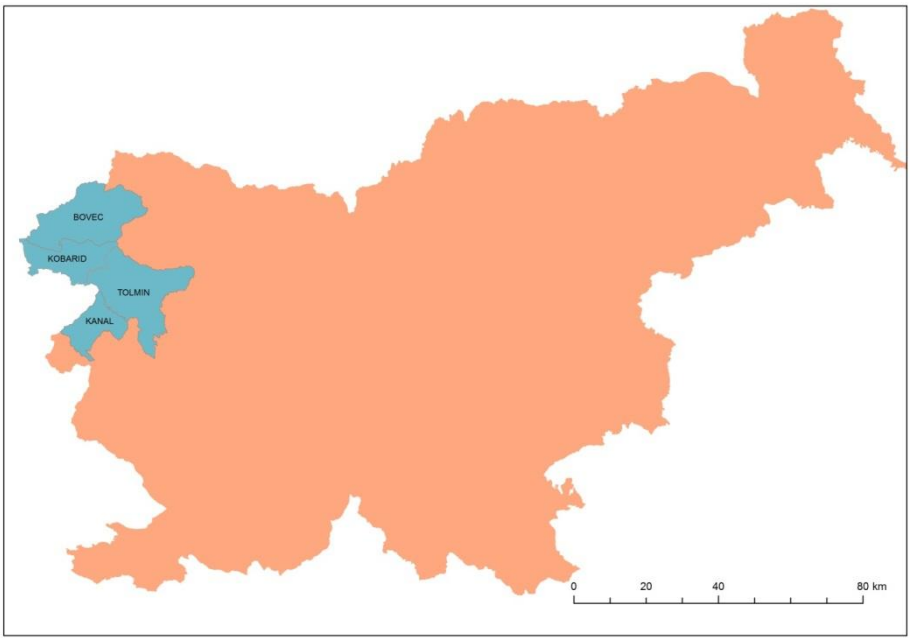
5.1.1 Geografska zaokroženost območja

Obravnavano območje se nahaja v višinskem delu Severne Primorske na severozahodu Slovenije. Administrativno obsega občine **Bovec, Kanal ob Soči, Kobarid in Tolmin** in je del Severne Primorske (Goriške razvojne) regije, ki po NUTS2 spada v kohezijsko regijo Zahodna Slovenija. Na zahodu LAS Dolina Soče meji na Italijo, na jugu na Trnovski gozd, Banjšice in Brda. Na severu se po osrednjem grebenu Julijskih Alp stika z Gorenjsko, na vzhodu pa se nadaljuje v Idrijsko-Cerkljansko hribovje.

Nahaja se na stičišču štirih geografskih enot: alpskega, predalpskega, dinarskega in submediteranskega sveta; ter na stičišču dveh evropskih makroregij: alpske in jadranske. S tem je povezana velika geografska pestrost, pa tudi razvojne priložnosti in izzivi.

Območje povezujejo številne skupne naravne in družbeno geografske značilnosti. V zaključeno celoto ga dodatno združujejo še reka Soča, ki predstavlja neuradni »simbol« regije in po kateri ja LAS tudi dobil ime.

Karta 1: Območje LAS v okviru Slovenije

Vir: GURS, 2014.
Kartografija: Primož Skrt.

LAS Dolina Soče v celoti spada v porečje Soče, ki je del Jadranskega povodja. Poleg same doline Soče obsega tudi Breginjski kot z Nadižo, Baško grapo, Šentviško planoto, del doline Idrijce s Trebušico, dolino Idrije in del Banjške planote. Za celotno območje je značilna izmenjava hribovitega in gorskega reliefa z vmesnimi dolinami in grapami. Ravninskega sveta je, z izjemo Bovške in Tolminske kotline ter Staroselskega podolja, malo. Nadmorske višine presegajo slovensko povprečja. Višinske razlike so zelo velike – od najnižje 120 m nadmorske višine do najvišje z 2.864 m na Triglavu. Najnižja poselitev se nahaja v naselju Plave na nadmorski višini 120 m, najvišja pa na višini 1200 m. Poraslost z gozdom je nadpovprečna. Geomorfološko se izmenjuje rečni, ledeniški ter kraški relief.

Karta 2: Topografska karta LAS Dolina Soče

VILLACH/
BELJAK
Arnoldstein/
Podklošter
Finkenstein/
Bekštanj
Tarvisio/Trbiž
Kranjska
Gora
Mojstrana
JESENICE
Hrušica
Bovec
Soča
Trenta
Triglav
Kobarid
Tolmin
Bohinjska
Bistrica
Cerkno
Idrija
Sp.
Idrija
Cividale del
Friuli/
Čedad
UDINE
(VIDEM)
Manzano
Cormons/
Krmin
GORIZIA/
GORICA
NOVA
GORICA
Gradisca d´Isonzo/
Gradišče
Ronchi dei Legionari/
Ronke
Vipava
Ajdovščina
Faedis/
Fojda
San Pietro al Natisone/
Špeter Slovenov
Mt. Mataiur
Matajur
Kanal
Deskle
Grgar
Lokve
Predmeja
Šempeter pri
Gorici
Šempas
Vrtojba
Miren
Dornberk
Branik
Selo
Opatje
selo
Komen
Col
Črni Vr
Podbrdo
Porezen
Zg.
Sorica
Bohinjsko
jez.
Blejsko jez.
Dvje
jez.
Julijske Alpe
Julijske Alpe
Julijske Alpe

kmetovanje in lokalni produkti imajo lahko visoko dodano vrednost, posamezni primeri dobre prakse v podjetništvu in industriji pa kažejo pot tudi v tem sektorju. Obmejna lega je lahko priložnost za nove trge. Skupni izzivi so lahko uresničljivi samo s povezovanjem in skupnim pristopom. Na tak način se lahko marsikateri omejitveni faktor preobrne v priložnost - tako pri posameznikih kot za celotno območje.

Prebivalce družijo tudi skupne zgodovinske izkušnje. Kmečki punti, prve čitalnice, povsod prisotna dediščina prve svetovne vojne in soške fronte, upor proti fašizmu in boj za slovenski jezik pod italijansko okupacijo, rapalska meja, po drugi svetovni vojni pa izkušnje življenja ob »železni zavesi« med zahodno in vzhodno Evropo so močno zaznamovali ljudi in prostor območja LAS ter vplivale na skupno lokalno zavest, narečne posebnosti, tradicije, kulturo, običaje in kulinarične značilnosti.

Fotografija 1: Razglednica LAS Dolina Soče

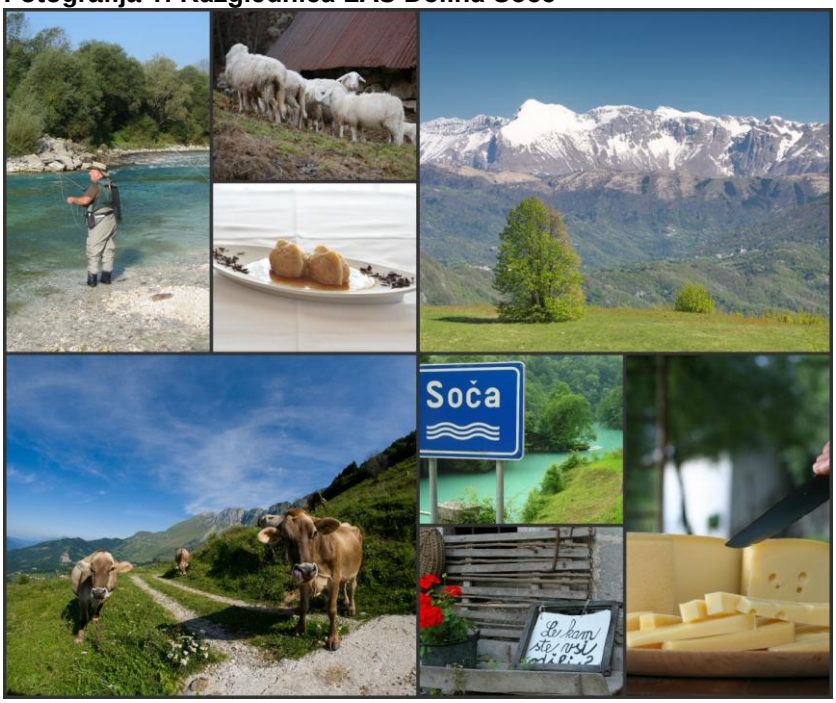
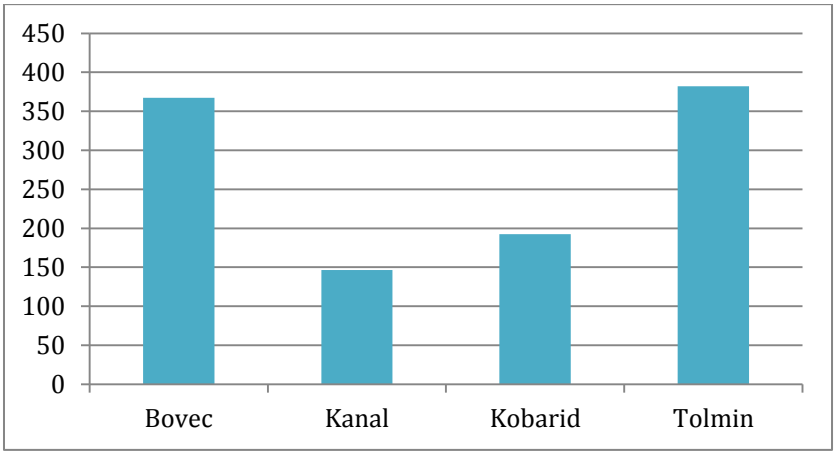

Foto: Arhiv PRC, arhiv LAS za razvoj.

5.1.2 Velikost območja in poselitveni tipi

V območje spada celotno katastrsko območje občin Bovec, Kanal, Kobarid in Tolmin. Po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije (SURS) obsega območje **1.089 km²**.

Grafikon 1: Velikosti posamezne občine (km^2)

Vir: SURS, 2014.

Območje LAS Dolina Soče nima mest z več kot 5.000 prebivalci. Večina prebivalstva živi v manjših gručastih naseljih, zasnova poselitve sledi policentričnemu vzorcu. Arhitekturno gre za izmenjavanje mediteranskega, alpskega in predalpskega stila gradnje. Na območju so štiri občinska središča, in sicer Bovec s 1.597 prebivalci, Kanal s 1.232 prebivalci, Kobarid s 1.135 prebivalci in Tolmin s 3.436 prebivalci (SURS, 1. 7. 2014). Od tega imata status mestnega naselja le Bovec in Tolmin. Poleg naštetih urbani značaj izkazujejo tudi Breginj, Deskle, Most na Soči in Podbrdo. Na podlagi Uredbe CLLD[1] in Pravilnika o določitvi dodatnih drugih urbanih območij[2], se na območju LAS Dolina Soče med urbana območja uvrščajo naselja: Bovec, Breginj, Deskle, Kanal, Kobarid, Most na Soči, Podbrdo in Tolmin. Navedena naselja so upravičena do podpore v okviru sklada ESRR.

Kljub temu, da v navedenih naseljih mestne funkcije prevladujejo nad agrarnimi, so marsikje relativno slabo razvite, v vseh navedenih naseljih se pojavljajo potrebe po urejanju kvalitetnega javnega prostora, urejanja skupnostnih prostorov, ki bi omogočali podporo bodisi podjetniškemu povezovanju, bodisi vključevanju ranljivih skupin ter potrebe po vzpostavljanju pogojev za dvig dodane vrednosti v segmentu turizma in podjetništva.

Fotografija 2: Tipična ruralna poselitev na območju LAS Dolina Soče

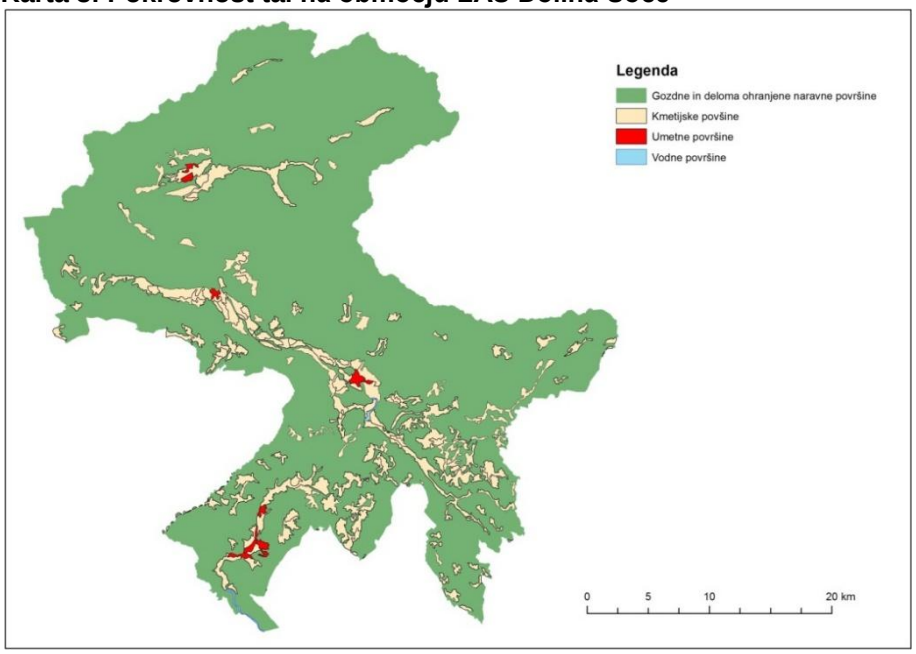
Foto: Arhiv LAS za razvoj (Peter Domevšček).

5.1.3 Strukturne danosti

Na območju LAS Dolina Soče prevladuje gozd, ki pokriva 67,23% površine, kar je nad slovenskim (sicer zelo gozdnatim) povprečjem. Karta pokrovnosti tal kaže, da je večina kmetijskih površin v dolinah; predvsem v dolini Soče. Pozidanih in vodnih površin (večje zajezitve na Soči) je zelo malo.

[1] Uredba o izvajanju lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost, v programskem obdobju 2014-2020 (Uradni list RS, št. 42/15).
[2] Pravilnik o določitvi dodatnih drugih urbanih območij za potrebe opredelitve območij lokalnih akcijskih skupin (Uradni list RS, št. 12/16).

Karta 3: Pokrovnost tal na območju LAS Dolina Soče

Vir: GURS, 2014; ARSO, 2014.
Kartografija: Primož Skrt.

Natančnejšo sliko rabe tal kaže analiza kmetijskih zemljišč (brez gozda). Analiza iz leta 2010 kaže, da pašniki in travniki predstavljajo več kot 93% kmetijske rabe, in da je v zaraščanju 3,96% kmetijskih površin v uporabi. Njiv je 2,13% medtem ko sadovnjakov in vinogradov na tem območju (z izjemo posameznih nasadov v občini Kanal ob Soči in Tolmin) praktično ni.

Tabela 1: Raba kmetijskih zemljišč - brez gozda (v ha)

Občina	Njive		Sadovnjaki in vinogradi		Travniki in pašniki		Nerodovitna zemljišča		Skupaj
	ha	št. kmetij	ha	št. kmetij	ha	št. kmetij	ha	št. kmetij	ha
BOVEC	6	95	/	/	772	124	41	125	**819**
KANAL	48	167	21	/	1.086	175	12	192	**1.167**
KOBARID	39	308	/	/	1.688	328	83	331	**1.810**
TOLMIN	93	542	27	/	3.880	625	104	638	**4.104**
SKUPAJ	**233**	**1.594**	**48**	**/**	**10.246**	**1.766**	**434**	**1.804**	**10.961**
Delež (%)	**2,13%**		**0,44%**		**93,48%**		**3,96%**		**100%**

Vir: SURS, Popis kmetijstva 2010.

Analiza kmetijskih zemljišč glede na nadmorsko višino je pokazala, da leži skoraj 51,40% kmetijskih površin območja LAS nad 600 metrov nadmorske višine. Ti podatki kažejo, da gre pretežno za gorsko višinska in hribovska ruralna območja, z vsemi problemi, ki jih taka območja imajo s transportno dostopnostjo, cestno in komunalno infrastrukturo ter erozijami, ki jih (poleg geološke strukture terena) pogojuje tudi velika namočenost tega dela Slovenije.

Tabela 2: Kmetijska zemljišča glede na nadmorsko višino (rastrski podatek)

Nadmorske višine	Bovec	Kobarid	Tolmin	Kanal	Skupaj	Delež (%)
0-200 m	0,00	236,31	1.074,94	561,88	**1.873,13**	11,12
200-400 m	445,00	980,50	1.396,88	304,88	**3.127,26**	18,56
401-600 m	1.018,00	577,88	1.058,94	530,88	**3.185,70**	18,91
601-800 m	447,69	532,69	1.674,69	699,69	**3.354,76**	19,91
801-1000m	303,00	567,50	763,13	58,38	**1.692,01**	10,04
nad 1000 m	1.068,88	1.647,25	898,31	0,13	**3.614,57**	21,45
Skupaj	**3.282,57**	**4.542,13**	**6.866,89**	**2.155,84**	**16.847,43**	**100,00**

Vir: Projekt Interreg IIIA SLO/I, Transland, Metka Jug, Locus, december 2006.

Za območje je značilna velika gozdnatost. Po podatkih prostorske stroke (Gozdnogospodarski načrt GGO Tolmin, Zavod za gozdove Slovenije, OE Tolmin, 2011), pokrivajo gozdovi 67,23% celotne površine. Omenjeno kaže na to, da je velik del ozemlja manj primeren za kmetijsko pridelavo, hkrati pa na dejstvo, da je še veliko neizkoriščenih potencialov v smislu gospodarjenja z gozdom. Po podatkih Zavoda za gozdove Slovenije znaša površina gozdov na obravnavanem območju skupaj 73.213 ha. Od tega jih je v zasebni lasti 47.630 ha, v lasti države 10.141 ha, v lasti občin pa 15.383 ha. Odprtost gozdnega prostora z gozdnimi prometnicami (ceste in vlake) je bistvenega pomena za normalno gospodarjenje z gozdom in znaša 10,5 m/ha (gozdne ceste) in 20 m/ha (gozdne vlake). Skupaj je na območju LAS tako 313 km gozdnih cest in kar 1.475 km gozdnih vlak.

Kljub veliki gozdnatosti, je izkoriščenost gozda in poseka slaba; ne poseka se niti polovico možnega poseka (Zavod za gozdove Slovenije, OE Tolmin). Izkoristek je še posebej slab v zasebnih gozdovih. Razlogi so različni: slaba dostopnost, veliko mladih gozdov, ki so nastali z zaraščanjem kmetijskih površin, razdrobljena gozdna posest, ekonomska nezainteresiranost lastnikov za pridobivanje dohodka iz gozda, depopulacija, hranjenje gozda za ekonomsko slabša obdobja, itd.

Tudi stopnja predelave posekanega lesa v regiji je nizka. Veliko nepredelanega lesa je namenjenega izvozu v Avstrijo in Italijo. Vlaganje v verigo dodane vrednosti lesa je prepoznana priložnost, vendar ostaja za enkrat, zaradi slabe odzivnosti trga (tako ponudbe kot povpraševanja), neizkoriščena. Raba lesa v energetske namene se povečuje, predvsem z vzpostavljanjem večjih kurilnih sistemov (DOLB) na sekance in pelete.

5.1.4 Stanje infrastrukture in opremljenosti z osnovnimi storitvami

Območje LAS je geografsko zelo razgibano, razdrobljeno in veliko glede na razmerje: površina - število prebivalcev. Za kakovost bivanja in razvoj gospodarskih dejavnosti so ključne cestne povezave, vodooskrba, urejena komunalna infrastruktura in telekomunikacije, nič manj pomembno pa ni socialno okolje in družbena infrastruktura (izobraževalne, vzgojne, socialne in zdravstvene ustanove, objekti za kulturo in šport). Razvoj storitev je pogojen z razvojem infrastrukture. Območje je po površini obsežno, konfiguracija terena zahtevna, oddaljenost posameznih vasi pa velika. Številna območja so odrezana od centralnih naselji, ki se nahajajo v dolinah in kjer se nahaja večina osnovne infrastrukture. Občine se zato soočajo z zelo velikimi stroški vzdrževanja in zato s težavo izvajajo vse storitvene zahteve, ki prihajajo s terena. Posledično se infrastruktura, ki je osnova za razvoj osnovnih storitev in prostočasnih dejavnosti (rekreacijska, turistična, kulturna, izobraževalna), počasneje razvija ali celo nazaduje, saj je pogojena z visokimi vlaganji.

Območje je prometno zelo slabo dostopno. Avtocestnih povezav ni. Javni prevoz je slabo razvit. Z osrednjo Slovenijo je območje povezano prek avtoceste Nova Gorica–Ljubljana. Direktne regionalne prometnice so v slabem stanju – še posebej v zimskem času. Nekatera naselja so zaradi strmega reliefa zelo težko dostopna in v zimskem času praktično odrezana od doline. To predstavlja veliko oviro za večjo mobilnost prebivalstva in vpliva na negativne demografske trende. Zaradi obstoječe železniške proge Jesenice–Nova Gorica in nekaterih vlaganj v prometno infrastrukturo 4. razvojne osi obstajajo potenciali pri razvoju prometne dostopnosti. Regionalna politika sicer teži k spodbujanju trajnostnih načinov mobilnosti – predvsem v kolesarstvu se kaže ena izmed prioritet in priložnosti regije. Od ostale prometne infrastrukture velja omeniti še športno letališče v Bovcu.

Območje ima relativno visoko stopnjo vodooskrbe, organizirane v sklopu javnih komunalnih podjetij. Izjema so predvsem oddaljena in razseljena območja, ki vodooskrbo rešujejo z lokalnimi vodovodi, individualnimi zajetji in deževnico. Kanalizacijski sistemi so urejeni v Bovcu, Kobaridu, Mostu na Soči, Poljubinju, Tolminu, Volčah in v treh manjših naseljih - Drežniških Ravnah, Kamnem in Tolminskih Ravnah. V obratovanju so čistilne naprave v Bovcu, Čezsoči, Drežniških Ravnah, Kobaridu, Kobaridu, Logu pod Mangartom, Modreju, Mostu na Soči, Podbrdu, Razorju, Tolminu, Tolminskih Ravnah, Trenti, Volčah in na Žagi. Na območju občine Kanal ob Soči so čistilne naprave zgrajene v Avčah, Bodrežu Desklah, Kanalskem Vrhu, Kalu nad Kanalom, Kanalu, Močilah in

Morskem. Marsikje na podeželju se soočajo s problematiko odsotnosti kanalizacijskih sistemov oziroma neurejenih greznic in njihovega praznjenja.

Javna komunalna podjetja so zadnja leta večino naselij opremila z zabojniki za odpadke. Odvoz je urejen različno, enkrat tedensko do dvakrat mesečno. Povečuje se tudi število ekoloških otokov za ločeno zbiranje odpadkov. Na območju ni urejenih odlagališč komunalnih odpadkov. Še vedno so problem številna črna odlagališča, čeprav jih je že mnogo vsaj deloma in na videz saniranih. Trenutne evidence nad dejanskimi razmerami ni, kar predstavlja dolgoročno okoljsko grožnjo. Posebno občutljiva vodozbirna območja so bila v zadnjem desetletju sanirana in na večini teh območij je organiziran odvoz odpadkov izven vodovarstvenega območja.

Zdravstvena oskrba je dosegljiva v urbanih naseljih. Bolnišnice na območju ni; prebivalci koristijo bolnišnico v Šempetru pri Gorici. Zdravstveni dom se nahaja v Tolminu njegove ambulante pa se nahajajo v Bovcu, Kobaridu, Mostu na Soči, Podbrdu in Breginju. Poleg tega imata zdravstveni ambulanti (ZD Nova Gorica) tudi Kanal in Deskle. Za oddaljene vasi skrbi sistem patronažnih sester. Na območju deluje Dom upokojencev Podbrdo z enotami na Petrovem Brdu, v Podbrdu in Tolminu. Za socialno varstveno področje skrbijo državne (Center za socialno delo Tolmin, Varstveno delovni center Tolmin) in nekatere nevladne organizacije.

Podobna pokritost velja za izobraževanje. Sistem podružničnih šol sicer omogoča osnovno izobraževanje v nekaterih manjših naseljih. Srednješolski center se nahaja v Tolminu. Internetne povezave v dolini so sorazmerno dobre, v višjih predelih pa še vedno obstajajo *bele lise* brez internetne povezave.

Celotnemu območju LAS je skupno dobro razvito društveno življenje na vasi. Navezanost na tradicijo, potreba po druženju in oddaljenost od večjih naselij pogojujejo veliko število interesno raznolikega povezovanja in skupnih aktivnosti. V društva (kulturna, športna, gasilska, lovska, ribiška…) se praviloma vključujejo najdejavnejši prebivalci, zato so, vsaj nekatera, motor razvoja, druženja ter ohranjanja socialnih odnosov in tradicije na vasi. Športna infrastruktura je sorazmerno dobro razvita, vendar prevladujejo predvsem zunanje površine. Športne dvorane so večinoma vezane na osnovne šole.

Globalizacija je imela velik vpliv na trgovsko ponudbo. Številne manjše trgovine so bile na račun večjih trgovskih centrov ukinjene. Zaradi tega je, kljub boljši ponudbi, dostopnost do trgovskih uslug slabša.

Poleg osnovne infrastrukture je za izboljšanje ekonomskega položaja treba razviti tudi turistično infrastrukturo, ki je predpogoj za trženje turizma (tematske poti, namestitvene zmogljivosti, igrišča, zaprti in odprti prireditveni prostori, razgledišča ..) ter zagotoviti višji standard servisnih storitev.

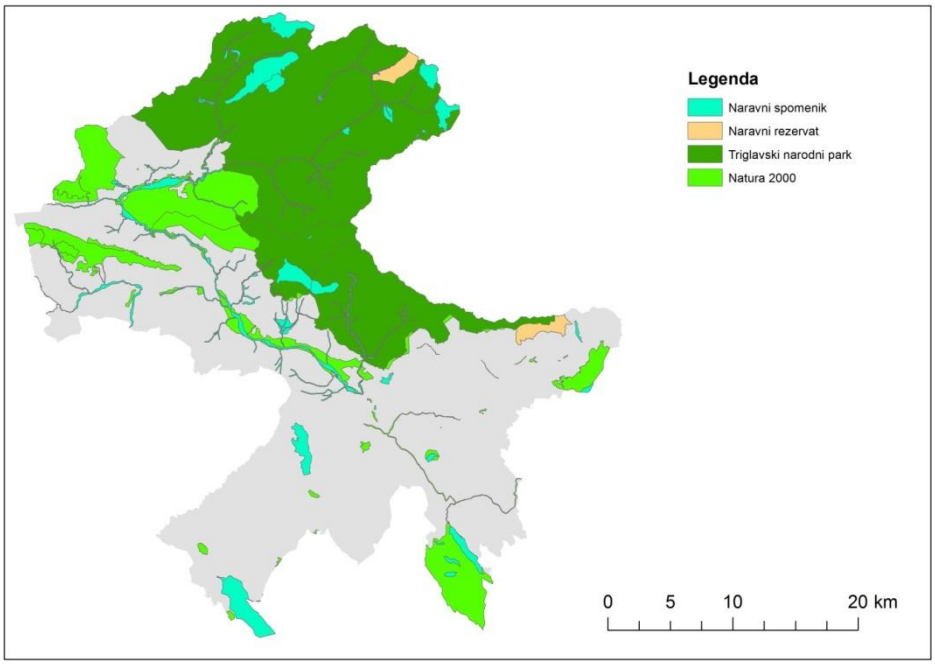
5.1.5 Stanje okolja

Za obravnavano območje je značilna velika raznolikost v geografsko-geološki sestavi ter bogata naravna in kulturna dediščina. Območje zaradi tega velja za enega izmed turističnih biserov Slovenije. Visoka stopnja ohranjene, raznolike žive in nežive narave ter ekosistemska in krajinska pestrost dodajajo vrednost območju. Ohranjeni naravni viri, kulturna krajina in biološka raznovrstnost so osnova za obstoječa ter potencialno nova varovana območja. Zavarovana območja imajo velik ekološki pomen in so pomembna za ohranitev ugodnega stanja živalskih in rastlinskih vrst, njihovih habitatov ter habitatnih tipov. Nivoji varovanja okolja na območju LAS Dolina Soče so:

- Triglavski narodni park,
- ekološko pomembna območja,
- posebna varstvena območja – območja Natura 2000,
- naravni rezervati,
- naravni spomeniki.

Zavarovana območja poleg ekološkega pomena predstavljajo tudi velik turistični potencial. Nekatera so urejena za obiskovalce, medtem ko so druga težko dostopna in zato širši javnosti manj poznana.

Karta 4: Zavarovana območja v LAS Dolina Soča

Vir: GURS, 2014; ARSO 2014.
Kartografija: Primož Skrt.

Triglavski narodni park

Območje LAS Dolina Soče vključuje tudi območja iz ZTNP-1, na podlagi česar je LAS, skladno z določili Uredbe CLLD, upravičena do dodatnih sredstev iz sklada EKSRP. Triglavski narodni park (TNP) je zavarovano območje, ki v okvire zavarovanja vključuje naravno dediščino, krajino in kulturno dediščino in zajema območja občin Bovec, Kobarid in Tolmin. Znotraj meja TNP leži 11 naselij: Log pod Mangartom, Strmec, Bavšica, Lepena, Soča, Trenta, Čadrg, Zadlaz-Čadrg, Zadlaz-Žabče, Tolminske Ravne in Kneške Ravne. V teh naseljih je po podatkih iz leta 2014 živelo skupno 589 prebivalcev (SURS, 2014), demografska slika in trendi so neugodni, saj je v večini teh naselji indeks staranja izjemno visok (nad 300).

Obstoječa struktura gospodarstva je razvojno šibka, temu ustrezna je nizka ponudba delovnih mest. Naselja v TNP neprestano izgubljajo oskrbne in storitvene funkcije, stanje je kritično zlasti na področjih varstva otrok (samo en vrtec – Soča), osnovnega šolstva, vseživljenjskega učenja (ni programov), oskrbe starejših, bolnih in invalidov (visoke cene storitev), nujne medicinske in reševalne pomoči (dostopnost), javnega prevoza (skoraj ne obstaja), oskrbe prebivalcev (zapiranje trgovin in ukinjanje drugih storitev). Kljub navedenemu je nekaj dobrih primerov izvajanja javnih storitev (npr. premične pošte v Posočju, bibliobus tolminske knjižnice, trgovina v Trenti). Prevladujoči dejavnosti znotraj meja parka sta kmetijstvo in turizem.

Med kmetijskimi dejavnostmi prevladujeta živinoreja ter pridelava in predelava mleka. Čistih kmetij je malo. Prevladuje kombinacija zaposlitve in popoldanskega kmetovanja. Kmetijska pridelava je zaradi slabših pridelovalnih razmer manj intenzivna, kar vpliva na manjšo proizvodno sposobnost kmetij in s tem na konkurenčnost. Vse več vitalnih kmetij se odloča za ekološko kmetovanje, kot so na primer kmetije v vasi Čadrg. Pomembno vlogo pri kmetijski dejavnosti ima planinsko pašništvo. Kakovostni mlečni izdelki, ki jih izdelajo in tržijo na planinah, so zanimivi za obiskovalca, za kmeta pa možnost dodatnega zaslužka. Ohranjanje in razvoj planinskega pašništva kot oblike tradicionalne rabe kmetijskih zemljišč je pomembno tudi z vidika vzdrževanja za narodni park značilne krajine.

Turistični sektor se sooča s pomanjkanjem ustreznih človeških virov v turizmu, izrazito sezonsko razporeditvijo obiska (koncentracija v poletnih mesecih), neustrezno infrastrukturo, skromno ali moteno osnovno preskrbo, neurejenim prometom in nerazvitim javnim prevozom, premajhno ozaveščenostjo ponudnikov in obiskovalcev o pomenu ohranjanja narave in kulturne dediščine,

premalo primerne interpretacije narave in kulturne dediščine, nepoznavanjem dejanskega števila obiskovalcev, ipd.

Kljub številnim omejitvenim dejavnikom predstavlja območje TNP zaradi izjemnih naravnih danosti in dediščine, izhajajoče iz alpske identitete, velik razvojni potencial. To se odraža zlasti v potrebi po dvigu dodane vrednosti produktov glavnih panog – kmetijstva in turizma (blagovna znamka narodnega parka, proizvodnja in trženje lokalnih produktov in storitev, razvoj zelenih oblik turizma, trženje naravnih lepot/vrednot in kulturne dediščine, ipd.). Pomembna priložnost se kaže tudi v usmeritvi gospodarskih dejavnosti v okoljske tehnologije in varovanje ekosistemskih storitev. Specifike območja nakazujejo na smiselnost pospeševanja socialnega podjetništva in podpore različnim programom vključevanja ranljivih skupin (mladi, starejši, otroci, brezposelni …) in socialne vključenosti.

Ob tem je potrebno opozoriti na slabo prometno infrastrukturo in povezanost z ostalimi območji, kar po eni strani pogojuje možnosti nadaljnjega razvoja, po drugi pa ponuja priložnosti za usmerjen razvoj alternativnih, nizkoogljičnih, energetsko učinkovitih in prilagodljivih mobilnostnih rešitev.

Izzive, s katerimi se soočajo območja znotraj meja TNP, lahko povzamemo z vprašanjem - *kako dolgoročno* ***zagotoviti ravnotežje med ekonomsko-demografskim razvojem in varovanjem narave***, potrebe pa strnemo na: pospeševanje razvoja okolju prijaznega kmetovanja in trajnostnega turizma ter ustvarjanje primernih pogojev za odpiranje zelenih delovnih mest z visoko dodano vrednostjo, zlasti s področja gozdarstva, lesarstva, kmetijstva in turizma. Na ta področja se bodo osredotočale tudi aktivnosti, ki bodo podprte v okviru kvote TNP.

Zavedanje pomena **ekosistemskih storitev**, ki jih nudi okolje, je za območje LAS Dolina Soče bistveno. Varovana območja prebivalci vse bolj razumejo kot razvojno priložnost, ne zgolj kot omejitev razvoju. V smislu koriščenja razvojnih potencialov regije je treba poiskati povezavo med kmetijstvom, turizmom in ohranjeno (ne samo varovano) naravo.

Občine Bovec, Kobarid in Tolmin so vključene v **Biosferno območje Julijske Alpe** (status MAB - *Man and Biosphere*), ki ga UNESCO podeljuje območjem, kjer se vzdržuje ravnovesje med ljudmi in naravo, med biotsko pestrostjo in trajnostnim razvojem z ohranjanjem kulturnih vrednot. Poleg Julijskih Alp sta v Sloveniji le še dve taki območji (Park Škocjanske jame ter Kozjansko in Obsotelje).

Območje LAS Dolina Soče je območje prepoznavne kulturne krajine in arhitekturnih posebnosti. Največjo grožnjo ohranjanju kulturne krajine predstavlja zaraščanje opuščenih kmetijskih površin kot neposredna posledica depopulacije.

Celotno območje sodi v porečje in povodje reke Soče. **Hidrološka dediščina** območja sodi v sam evropski vrh (Soča, Koritnica, Učja, Nadiža, Trebušica, Idrijca, visokogorsko Krnsko jezero ...). Prav voda predstavlja (poleg gozda) najpomembnejši naravni vir območja. Številni **vodotoki** so pomembni tako z vidika energetskega potenciala, kot naravna vrednota in tudi kot vir pitne vode. Čeprav slednje prevečkrat velja za nekaj samoumevnega, je zavedanje o pomenu pitne vode, predvsem zaradi klimatskih sprememb in nevarnosti povezanih s tem, zelo pomembno.

Površinske tekoče vode so pomembne za gospodarski razvoj. Na reki Soči obratujejo štiri hidroelektrarne ter črpalna hidroelektrarna v Avčah. Izkorišča se tudi soški prod. Male hidroelektrarne se nahajajo na številnih manjših vodotokih.

Reke so pomembne tudi z vidika ekosistemskih storitev. Zaradi tega je potrebno pravilno umeščanje objektov v prostor (npr. male hidroelektrarne) in spodbujanje trajnostnih panog, vezanih na rabo vode in obvodni prostor ter medsebojno sodelovanje včasih konfliktnih panog. Za učinkovito doseganje tega so nujni celoviti in skupni pristopi.

Poseben pomen imata **akvakultura** in panoge **športnega turizma** (vodni športi, ribolov, pohodništvo, kolesarstvo), ki so neposredno ali posredno vezani na reke in obrečni prostor. Oba sektorja predstavljata pomemben dohodek. Reka Soča, kot reka adrenalinskih vodnih športov in kot edinstvena ribolovna destinacija (endemit soška postrv), je mednarodno prepoznana blagovna znamka območja LAS.

Kakovost površinskih voda v regiji je različna, vendar boljša od slovenskega povprečja. V zgornjem delu porečja je Soča v 1. do 2. kakovostnem razredu, v spodnjem pa v 2. in 2. do 3. razredu. V primerjavi z ostalo Slovenijo je kakovost vodotokov v regiji višja, saj je v Sloveniji 29 % površinskih voda v 3. in 4. kakovostnem razredu, pri čemer se onesnaženje širi v povirja rek. Površinski vodotoki Zgornjega Posočja so zaradi ustrezne kakovosti vedno bolj vključeni v rekreativno in turistično rabo. Za vznožja hribovitega dela regije je značilna obilica kakovostnih vodnih virov. Kraški izviri, ki so večinoma zajeti za vodooskrbo, so praviloma mikrobiološko oporečni, kemično pa še dokaj čisti.

Okolje je sorazmerno dobro ohranjeno, vendar vseeno ranljivo – še posebej zaradi lokalno naraščajočih pritiskov zaradi turizma in zaradi klimatskih sprememb. Hudourniški vodotoki pogosto poplavljajo. Še večja nevarnost pa so zemeljski plazovi, ki pomenijo tveganje tako za bivališča, predvsem pa za prometnice. S plazom je povezana tudi največja naravna katastrofa v samostojni Sloveniji, ko je zemeljski plaz v Logu pod Mangartom pod seboj pokopal 7 ljudi in 6 hiš ter poškodoval še 25 objektov.

Območje spada, zaradi lege ob idrijski tektonski prelomnici v potresno najbolj ogrožene predele Slovenije. V novejši zgodovini so ga prizadeli trije potresi z večjo gmotno škodo. Potrebno je omeniti tistega iz leta 1976, ki je imel epicenter v sosednji Furlaniji v Italiji, v Sloveniji pa je najbolj prizadel Breginjski kot, Kobarid in Tolmin. Na velikonočno nedeljo, 12. aprila leta 1998, je območje prizadel močan potres z močjo 5,6. stopnje po Richterjevi lestvici z epicentrom v bližini Bovca. Zadnji močnejši potres je tla zatresel 12. julija 2004 z močjo 4,9 stopnje po Richterjevi lestvici.

Poleg naravne je bogata tudi **kulturna dediščina**. Mreža muzejev je dobro razvita. Za ohranjanje nepremične kulturne dediščine kot strokovna institucija skrbi Zavod za varstvo kulturne dediščine RS OE Nova Gorica, za obnovo, vzdrževanje in vključenost kulturne dediščine v turistično dejavnost pa tudi različne druge ustanove (občine, muzeji, razvojne agencije, turistične organizacije, …). Velik doprinos k ohranjanju kulturne dediščine in identitete območja predstavljajo ljubiteljske zbirke številnih posameznikov. Za ohranjanje premične kulturne dediščine poleg Goriškega muzeja skrbi tudi Tolminski muzej. V regiji in tudi izven nje je zelo aktivna Fundacija Poti miru v Posočju, ki skrbi za ohranjanje in predvsem promocijo dediščine 1. svetovne vojne. Javna zavoda Goriški muzej in Tolminski muzej, Kobariški muzej in številne manjše zbirke pa skrbijo za premično dediščino 1. svetovne vojne in se vključujejo v turistično ponudbo.

V svetovnem merilu je pomembna arheološka dediščina, npr. najdišča na Mostu na Soči. Omeniti je treba tudi bohinjsko progo ter predvsem **dediščino prve svetovne vojne**, ko se prav v teh letih obeležuje 100-letnica 1. svetovne vojne. Poleg neprecenljivega zgodovinskega spomina predstavlja tudi pomemben turistični produkt , hkrati pa ponuja priložnost povezovanja s sosednjimi LAS-i in tudi Italijo ter Avstrijo. Pomembna je tudi **nesnovna kulturna dediščina** (številne prireditve, tradicije, znanja, etnološke posebnosti). Promocija kulturne dediščine je lahko priložnost za razvoj območja.

Razvojna prizadevanja gredo v smeri vključevanja vseh oblik kulturne dediščine in celotnega kulturnega bogastva območja v turistično ponudbo ter krepitev identitete in samozavesti območja LAS Dolina Soče in celotne regije. Potrebno je ponovno pregledati stanje številnih objektov in gradiv kulturne dediščine, pripraviti strategijo njihove obnove in revitalizacije, vse z namenom, da se ohrani in na primeren način predstavi in vključi v ponudbo čim več etnološke, tehnične, zgodovinske, arheološke, stavbne in duhovne dediščine.

Fotografija 3: Dediščina prve svetovne vojne – spominska cerkev Sv. Duha v Javorcl

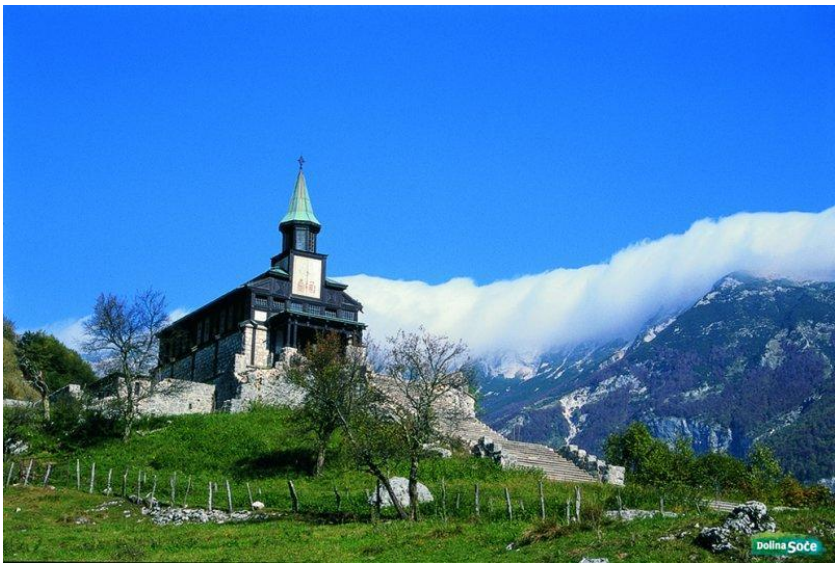

Foto: Janko Humar

5.2 GOSPODARSKI POLOŽAJ OBMOČJA LAS

5.2.1 Opis glavnih gospodarskih dejavnosti

Po podatkih iz AJPES (2014) je na območju SLR registriranih 1401 gospodarskih subjektov, ki opravljajo pridobitno dejavnost. Tako kot v celotni regiji, so tudi na območju LAS Dolina Soče najpomembnejše predelovalne dejavnosti. Glavne gospodarske dejavnosti na območju prihajajo s področja predelovalne industrije s panog strojništva, elektronike in kemije. Sledijo gostinstvo in turizem, gozdarstvo in kmetijstvo ter živilsko predelovalna industrija.

PREDELOVALNA INDUSTRIJA

V predelovalni dejavnosti je zaposlenih dobra polovica delovno aktivnih prebivalcev, ustvarijo pa okrog 33% vseh prihodkov območja, od tega večino na tujih trgih. Območje je širše poznano po tehnološkem znanju s področja strojništva, elektrotehnike, kemije. Največja podjetja so: Hidria AET, d.o.o., Salonit Anhovo d.d., Metalflex Tolmin d.o.o., TKK Srpenica d.d., MAHLE Letrika Bovec d.o.o., AHA Plastik d.o.o., Oplast d.o.o., TIK d.o.o., Gostol TST d.d., Smarteh d.o.o. in druga manjša podjetja, locirana v občinskih centrih oziroma poslovnih conah v njihovi bližini. Iz naslova teh podjetji prihaja okoli 30% vseh zaposlitev na območju. Med samostojnimi podjetniki je najpomembnejše področje gradbeništvo. Sledi področje dejavnosti trgovine, vzdrževanje in popravila motornih vozil. Lesno predelovalna in tekstilna industrija sta trenutno na najnižjem nivoju. Praktično vsi večji obrati so propadli. Ostalo je nekaj manjših podjetji, ki pa ne prinašajo toliko delovnih mest, kot so jih v preteklosti. Z vidika regije je to problematično, saj sta to industriji, ki sta poleg živilske najbolj povezani z uporabo lokalnih surovin.

TURIZEM IN GOSTINSTVO

Turizem na območju LAS Dolina Soče je v tesnem sožitju z naravno in kulturno dediščino. Razvoj panoge temelji na sonaravnem, zelenem in odgovornem turizmu ter na endogenih virih. Velik del območja je bil že leta 2008 priznan kot Evropska destinacija odličnosti ***EDEN***. Območje LAS Dolina Soče spada med najhitreje rastoče turistične destinacije v Sloveniji (predvsem občini Tolmin in Kobarid). Število poslovnih subjektov na področju turizma in gostinstva in tudi turistični obisk se v zadnjih letih hitro povečuje.

Na območju je v tej gospodarski dejavnosti evidentiranih 717 subjektov, od tega večina v Zgornjem Posočju. Večje število zaposlenih imajo hoteli, ki so praviloma v občinskih središčih, igralnica v Starem Selu pri Kobaridu ter posamezne turistične agencije, ki pa zaposlujejo predvsem sezonsko. Ostali gostinski in turistični ponudniki poslujejo v manjšem obsegu in ne zaposlujejo več kot 3 do 5 ljudi. Ker pa je majhnih ponudnikov zelo veliko v skupni vsoti pomenijo vsako leto pomembnejši doprinos k

ekonomski uspešnosti doline. Še posebej pomembne dodatne razvojne možnosti turizem prinaša območjem izven lokalnih centrov – odličen primer je npr. dolina Trente, ki je bila pred leti na robu obstoja, danes pa je prav turizem v sodelovanju s TNP tisti dejavnik, ki prebivalcem zagotavlja primeren življenjski standard. Opazno je, da ponudba in infrastruktura marsikje ne sledi povečanemu obisku, zato je treba zagotoviti pogoje za **kakovosten turizem** z visoko dodano vrednostjo. K dvigu kakovosti ponudbe sobodajalcev so veliko pripevale tudi aktivnosti, ki so se iz sredstev LEADER izvajale v preteklem programskem obdobju.

Struktura kapacitet na območju je sicer tipična struktura še nerazvite destinacije – najpomembnejši segment, ki prinese več kot 50% nočitev so namreč kampi, sledijo zasebne sobe in apartmaji, hotelske in podobne kapacitete, ki v razvitih destinacijah prinašajo večji del realizacije pa na območju LAS Dolina Soče v skupno strukturo prispevajo le 23 % kapacitet.

Tabela 3: Struktura turističnih kapacitet

	Bovec		Kobarid		Tolmin		Kanal		SKUPAJ	
PONUDNIKI	enot	postelj	enot	postelj	enot	postelj	enot	postelj	enot	postelj
kampi*	13	2.262	5	1.210	4	430	1	120	23	4.022
apartmaji in sobe	138	976	18	198	18	459	6	41	46	1.425
hoteli, moteli, gostišča, penzioni	16	727	65	606	65	420	1	31	265	2.033
planinske koče	8	413	4	235	4	177	1	/	16	825
turistične kmetije	4	41	3	37	3	50	/	/	11	128
počitniški domovi, apartmaji	8	128	2	80	2	306	/	/	12	414
gostilne, bari, pizzerije…	19	/	39	/	39	/	16	/	107	0
športne agencije	37	/	5	/	2	/		/	44	0
ostali (društva, prevozi)	33	/	50	/	50	/	60	/	193	0
SKUPAJ	**276**	**4.547**	**169**	**2.366**	**187**	**1.742**	**85**	**192**	**717**	**8.847**

**kampi: za vsako šotorišče so upoštevana 3 mesta/postelje*
Vir: podatki LTO-jev in TIC-ov na območju, 2014.

Celotna Dolina Soče je v Sloveniji pa tudi v soseščini prepoznana kot prepričljiva vodilna destinacija na področju ponudbe športov v naravnem okolju (outdoor). 5 najpomembnejših turističnih proizvodov sestavljajo: sprostitev v naravi (predvsem družine), pohodništvo, vodni športi (po katerih je dolina najbolj prepoznavna), kolesarstvo in zgodovinski turizem (predvsem I. sv. vojna). Izpostavimo lahko še manjše, a močne in dobro razvite produkte kot so ribolov, padalstvo in kulinarika (predvsem Kobarid), pa tudi vsebine vezane na infrastrukturo, kot sta golf in športno letališče v Bovcu. Tolmin se je v zadnjem desetletju pozicioniral kot močna festivalska destinacija (festival Metal Days).

Izzivi za območje LAS Dolina Soče so zlasti v oblikovanju zaključene paketne ponudbe in skupne promocije na trgu. Veliko možnosti je tudi v boljšem izkoriščanju tržnih niš (pohodništvo, zeleni turizem, socialni turizem, trajnostni turizem, zdravstveni turizem, turizem za specifične starostne skupine, kooperative v turizmu) in splošnem dvigu kvalitete ponudbe v smislu namestitvenih kapacitet in storitev.

Fotografija 4: Neokrnjena narava je glavni adut turizma

Foto: Arhiv PRC (Primož Skrt).

Danes turizem pomembno sooblikuje življenje na celotnem območju. Od turizma so soodvisne tudi druge panoge, predvsem kmetijstvo in živilska industrija, rokodelstvo ter kulturne dejavnosti. Po mednarodni metodi satelitskih računov vsak evro ustvarjen neposredno v turizmu, destinaciji zagotavlja še najmanj dodaten evro ekonomskih učinkov pri ostalih storitvah in gospodarskih dejavnostih.

Tabela 4: Nočitve na območju v obdobju 2008–2014

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Bovec	212.807	196.284	197.783	224.185	214.867	203.829	162.568
Kobarid	61.334	84.444	81.376	97.350	99.249	97.457	83.964
Tolmin	42.405	44.191	36.992	43.652	48.719	59.694	65.601
Kanal	4.689	3.311	1.030	1.729	2.640	2.123	1.402
SKUPAJ	**321.235**	**328.230**	**317.181**	**366.916**	**365.475**	**363.103**	**313.535**

Vir: SURS, 2014.

Največji problem območja predstavlja trenutno zaprtje smučišča Kanin, ki se očitno pozna pri upadu realizacije nočitev (od leta 2013 dalje) in zapiranju hotelov predvsem na bovškem območju; negativni učinki pa se širijo tudi po preostalem delu doline. Ena sama sezona je premalo za uspešno poslovanje večjih ponudnikov (hoteli). Smučišče se trenutno obnavlja, ponoven zagon je pričakovati v sezoni 2016/17. Najhujša posledica izpada zimske sezone je direkten izpad okoli 100 delovnih mest in nezanesljivost obstoječih, posledično se območje sooča tudi z odlivom kakovostnih kadrov.

Poleg Kanina so ključni problemi območja občasno problematična dostopnost s severa (Predel, Vršič), nerazvita infrastruktura (kolesarske poti, centri dobrega počutja, hotelske kapacitete), omejevalna zakonodaja in pomanjkanje potrebnih znanj med turističnimi ponudniki.

KMETIJSTVO IN OBRT

V celotni strukturi prihodkov na območju LAS kmetijstvo ne predstavlja statistično pomembnega deleža, vendar je za ohranjanje ruralnih območij in kulturne krajine bistvenega pomena. Celotno območje uvrščamo med območja z omejenimi dejavniki za kmetovanje, saj gre pretežno za gorsko-višinska, hribovska in delno kraška kmetijska območja. To vpliva tudi na velikost in dejavnost kmetij. Razdrobljenost posesti otežuje delo na kmetijah in zmanjšuje njihovo konkurenčnost. Podatki iz popisa kmetijskih gospodarstev leta 2010 so pokazali, da travniki in pašniki predstavljajo kar 49,26 % vseh kmetijskih zemljišč v uporabi. V dolinah je tudi nekaj njivskih površin in nekaj pilotnih intenzivnih

nasadov jablan, glavnina kmetijske panoge pa je usmerjena v živinorejo in pridelavo mleka. Dobro je razvito tudi čebelarstvo, ki je po velikosti druga panoga na tem območju, za proizvodnjo mleka.

Kljub težavam in nizki konkurenčnosti se območje ponaša s številnimi že dobro uveljavljenimi in prepoznanimi lokalno tipičnimi produkti, med katerimi so številni tudi **zaščiteni**. To so sir Tolminc (zaščitena označba porekla - ZOP), Bovški sir (zaščitena označba porekla - ZOP), frika, albuminska skuta, kobariški in bovški štruklji, kostanj maron, med, sir Kanalc, Šebreljski želodec (zaščitena geografska označba – ZGO). **Avtohtoni pasmi** tega območja sta bovška ovca in cika, vrednost pa območju dvigajo tudi druge avtohtone rastlinske in živalske vrste (npr. goriška sevka, soška postrv).

Na območju LAS Dolina Soče so prisotni tudi številni etnološko tipični izdelki, ki se navezujejo na **lokalne materiale in surovine,** kot so les, volna in kamen. To so trentarska bula, kambe, enostavni kosi pohištva, tradicionalni izdelki iz volne, vezenine in pleteni izdelki, izdelki iz kamna in soškega prodnika (nakit, umetnine).

Nadaljnje možnosti za razvoj kmetijstva se kažejo zlasti v specializiranosti in usmerjenosti v tržne niše, sodelovanju z ostalimi panogami (razvoj dopolnilnih dejavnosti na kmetijah) in pospeševanju ekološke pridelave.

Število in velikost kmetij

V letu 2010 je s kmetijskimi površinami gospodarilo 1.286 kmetij. Povprečna velikost kmetije je 6,0 ha. Večje kmetije, ki se tržno ukvarjajo s kmetijstvom in sirarstvom, obdelujejo v povprečju enkrat večje površine. Kljub temu kmetije s teh območij v osnovni kmetijski proizvodnji ne morejo konkurirati kmetijam po dolinah in ravnicah. Nizka dodana vrednost, razdrobljene parcele in majhne kmetije so vzroki, da je približno 500 kmetij (vir: KSS) nedejavnih in svoja zemljišča dajejo v najem. Nekatere kmetije vlagajo zahtevke za direktna plačila, večina jih kmetuje kot dopolnilno. Okrog 250 kmetijskih gospodarstev se s kmetijstvom ukvarja profesionalno. Profesionalne kmetije nizko konkurenčnost rešujejo z dopolnilnimi dejavnostmi na kmetiji, kjer se usmerjajo v predelavo mleka in v turizem.

Tabela 5: Število kmetij na območju in povprečna velikost kmetij

Območje	Število kmetijskih gospodarstev (SURS)	Površina kmetijskih zemljišč v uporabi na kmetijsko gospodarstvo (v ha)
Bovec	125	6,3
Kanal	192	6,0
Kobarid	331	5,3
Tolmin	638	6,3
SKUPAJ	1286	6,0

Vir: SURS, Popis kmetijskih gospodarstev 2010 in KGZS-Zavod GO, Kmetijska svetovalna služba (2013).

Govedoreja

Večina kmetij (62 %) se ukvarja z govedorejo. 553 kmetij redi skupaj 5.929 govedi (povprečno 10,7 govedi/kmetijo). Opaža se trend opuščanja reje mlečnih živali na majhnih kmetijah, vendar tržno produkcija mleka še vedno predstavlja večino. Nekateri rejci so se usmerili v rejo krav dojilj mesnih pasem, kar bo v bodoče pripomoglo k dvigu kakovosti. Na celotnem območju se letno proizvede okrog 11.550.000 kg mleka, ki se predeluje v Mlekarni Planika. V poletnem času se na planinah v Posočju pridela okrog 70 ton planinskega kravjega sira, skupno pa se na kmetijah s predelavo na območju LAS Dolina Soče izdela 170 ton kravjega sira in drugih mlečnih izdelkov. Območje je poznano po siru Tolminc, ki je glavni kmetijski izvozni artikel območja, zato gredo prizadevanja strokovnih služb v smer ohranjanja in povečevanja reje mlečnega tipa goveda. Na novo je urejena tudi nova sirarnica v Kanalu, ki pričenja s proizvodnjo sira Kanalc.

Fotografija 5: Sir Tolminc je glavni kmetijski izvozni artikel območja

Foto: Arhiv LAS za razvoj (Robert Zabukovec).

Reja drobnice

Reja drobnice ima dolgoletno tradicijo na Bovškem in na Kobariškem, kjer sta se uveljavili tudi dve avtohtoni pasmi in sicer *bovška ovca* in *drežniška koza*. Drugod se drobnica širi predvsem v zadnjih petnajstih letih. Prevladuje reja drobnice mesnih pasem. Redijo pa jo na kmetijah, kjer se je opustila govedoreja in za preprečevanje zaraščanja, s čimer je reja drobnice pomembna tudi za ohranjanje kulturne krajine. V zadnjih letih se stalež drobnice povečuje - na 886 kmetijah redijo 16.046 plemenic (povprečno 18 plemenic na trop). Reja mesnih ovac predstavlja 60%, ostalo predstavlja drobnica mlečnih pasem. Predela se približno 60 ton ovčjega in kozjega sira.

Sadjarstvo

Pretežno gorato območje ima tudi nekaj primernih leg za intenzivno sadjarstvo. Vendar klimatske danosti (velike količine padavin v času vegetacije, kar omogoča rast in razvoj glivičnih bolezni) in številni vremenski ekstremnimi dejavniki (vetrolomi, toče, nalivi) niso najbolj naklonjeni sadjarstvu. Kljub vsem težavam se na dobri sadjarski legi pridelajo kakovostni plodovi jablan, hrušk, češpelj, orehov in nekaj jagodičja. Na žalost se je kmetijstvo v kanalski občini, kjer je največ sadjarskih leg, zelo opustilo. Številne sadjarske lega so se zarasle. Zaraščanje povzroča probleme z divjimi živalmi. Kanalsko območje je izvorno območje jablane sorte *goriška sevka*, kar priča o tem, da je bilo nekoč sadjarstvo zelo dobro razvito. Tu uspeva tudi znani kolovratski kostanj *maron*. Nekatere kmetije se s svojimi travniškimi sadovnjaki v zadnjih petih letih vključujejo v projekt oživitve starih travniških sadovnjakov. Ponekod so že vidni prvi uspehi. Pilotski intenzivni nasadi jablan, posajeni sredi 90-ih let, pozitivno vplivajo na razvoj intenzivnega sadjarstva. Trenutno je na 6 kmetijah posajenih 6 ha intenzivnih sadovnjakov jablan. V obdobju 2010 – 2013 je bilo nabavljenih čez 1000 sadik jablan, odpornih na škrlup, in s tem se je pričelo z razvojem ekološkega sadjarstva na območju.

Čebelarstvo

Čebelarstvo ima dolgoletno tradicijo. Na območju delujeta 2 čebelarski društvi, ki skrbita za izobraževanja in nudita članom strokovno pomoč. Po podatkih čebelarskih društev na območju čebelari 258 čebelarjev, ki razpolagajo s 2.780 gospodarskimi panji, ki pridelajo med 55 in 60 ton medu letno. V zadnjem obdobju se je število manjših čebelarjev zmanjšalo, število panjev pa ostaja na enakem nivoju, saj so nekateri čebelarji povečali svoja čebelarstva. Lipov med velja za izredno kakovostnega in je priložnost za dvig prepoznavnosti čebelarstva. Na območju sta registrirana tudi dva vzrejevalca matic avtohtone pasme kranjske čebele.

Druge kmetijske dejavnosti

Poljedelstvo in vrtnarstvo je slabo razvito. Omejeno je na pridelavo krmne koruze in krompirja in vrtnin za samooskrbo. Nekaj kmetij se odloča za proizvodnje poljščin in vrtnin. Ti se udeležujejo sejmov in lokalnih tržnic. Količine so zelo nizke in ne omogočajo resnejšega nastopa na trgu. Kljub temu je zaznan trend zanimanja za vrtnarstvo in poljedelstvo. Beležimo nekaj poskusov reje prašičev. Priložnosti za razvoj te panoge so v končnih izdelkih – območje je poznano po tradicionalnih suhomesnih izdelkih. Reja kopitarjev v manjšem obsegu je pretežno povezana s turizmom. Dve kmetij se ukvarjata z rejo kuncev in rejo kokoši nesnic. Druge kmetijske panoge, kot npr. reja kokoši, gojenje gob, reje pernatih živali, divjačine ipd. so v minimalnem obsegu in pretežno samooskrbne.

Dopolnilne dejavnosti na kmetiji

V obdobju pred 2007 je bilo teh kmetij malo. Po večini so imeli kmetje registrirano dejavnost čiščenja cest. Danes je stanje na tem področju pestrejše, za kar so zaslužni tudi LEADER projekti, ki so spodbudili kmete k odločitvi za dopolnilne dejavnosti. Registriranih je veliko predelovalcev mleka in mlečnih proizvodov, predelovalcev živil rastlinskega izvora in turističnih kmetij. Te dejavnosti pomembno sooblikujejo ekonomsko sliko kmetij, saj omogočajo ustvarjanje dodane vrednosti na proizvod in s tem stabilnejši položaj posamezne kmetije.

Tabela 6: Dopolnilne dejavnosti na kmetiji

DOP. DEJAVNOSTI	BOVEC		KANAL		KOBARID		TOLMIN		SKUPAJ	
LETO	2008	2014	2008	2014	2008	2014	2008	2014	2008	2014
Predelava kmetijskih pridelkov, od tega mleka	3	9	0	1	2	5	2	8	7	23
Storitve s kmetijsko in gozdarsko mehanizacijo	2	3	0	1	3	4	16	14	21	22
Turizem na kmetiji: kmetija z nastanitvijo	2	2	0	0	1	5	2	4	5	11
Turizem na kmetiji: izletniška kmetija	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1
Druge dopolnilne dejavnosti	0	0	2	7	0	7	4	30	6	44
SKUPAJ	**7**	**14**	**2**	**9**	**6**	**21**	**25**	**57**	**40**	**101**

Vir: Podatki so iz Poslovnega registra Slovenije – ePRS; marec, 2008 in november, 2014.

Akvakultura

Območje spada pod upravljanje Ribiške družine Tolmin, Zavoda za ribištvo in Ribiške družine Nova Gorica. Predstavlja pomemben ekonomski vir, tako pri vzreji rib, kot za turistično dejavnost.
Območje LAS Dolina Soče je svetovno znana ribolovna destinacija. Lovitvene reke so: Soča, Idrijca, Bača, Koritnica, Kneža, Učja, Nadiža ,Bela in Tolminka. Najbolj znane ribe so: soška postrv, lipan, potočna postrv, šarenka, štrkavec, grba.
Na območju deluje pet registriranih gospodarskih subjektov, ki se ukvarjajo z vzrejo sladkovodnih organizmov, namenjenih za prehrano ljudi. Po podatkih iz registra[3] je bila proizvodnja v letu 2014 sledeča: Ribogojnica LIBO, Lidija Pirih, s.p. (50.510 kg); Javni zavod ZZRS, Ribogojstvo Soča (31.523 kg); Faronika d.o.o. (162 kg); Brunarica Slap d.o.o. (5.000 kg); Pramen Koren Zlatko s.p., Ribogojnica Plave (ni lastne proizvodnje).
Skupna količina proizvodnje navedenih petih subjektov je v letu 2014 znašala 87.195 kg.

LAS Dolina Soče bo skozi celotno programsko obdobje, s pomočjo animacije na terenu glede včlanitev v LAS, zagotavljala reprezentativno zastopanost predstavnikov ribiškega sektorja in sektorja akvakulture.

5.2.2 Stanje na področju gospodarstva

[3] Podatki pridobljeni iz uradne evidence VOLOS, Centralnega registra objektov akvakulture in komercialnih ribnikov s pomočjo Kmetijsko gozdarskega zavoda Kranj, za leto 2014.

Na območju je bilo v letu 2014 po podatkih AJPES in SURS 9.004 delovno aktivnega prebivalstva. Zaposlenih je bilo 7.900 oseb. Zaposlenih v gospodarskih družbah in pri samostojnih podjetnikih je bilo 3.942 oseb. Od 3.958 oseb v ostalih družbah je bilo v javnih zavodih zaposleno okrog 700 oseb in v kmetijstvu okrog 200. Približno 3.000 oseb dnevno emigrira v ostale dele Goriške regije (Nova Gorica, Idrija) ali v Italijo. Velika in srednja podjetja, ki so uspešno delovala pred gospodarsko krizo, so jo v večji meri že premagala in nadaljujejo z razvojem. Kriza je najbolj prizadela podjetja, vezana na tekstil, lesarstvo, živilsko industrijo in turizem. Število majhnih podjetij se zaradi gospodarske krize ni bistveno zmanjšalo. Plače in neto dodana vrednost na zaposlenega ostajata pod regijskim in slovenskim povprečjem. Izobrazbena struktura zaposlenih se sicer zvišuje, a še vedno ostaja pod regijskim in slovenskim povprečjem.

Tabela 7: Povprečne bruto in neto mesečne plače po občinah v EUR, 2014

Občina	Povprečna mesečna bruto plača	Povprečna mesečna neto plača
Bovec	1.394,93	930,76
Kanal	1.432,57	955,87
Kobarid	1.321,55	901,46
Tolmin	1.382,98	931,53
SLOVENIJA	**1.540,25**	**1.005,41**

Vir: SURS,2014.

Analiza, ki je bila opravljena pri pripravi *Regionalnega razvojnega programa Severne Primorske (Goriške statistične regije) 2014–2020*, je pokazala, da so, glede na število registriranih gospodarskih družb, ekonomsko moč gospodarstva, povprečno bruto plačo na zaposlenega in dohodninsko osnovo na prebivalca, razlike med območji znotraj regije zelo velike. Na območju LAS je registriranih približno tretjina vseh gospodarskih družb v regiji, več kot polovica jih ima namreč sedež v Novi Gorici ter v bližnji okolici, kjer je tudi regionalno upravno in zaposlitveno središče.

Tabela 8: Število gospodarskih subjektov po skupinah in dejavnostih na območju LAS

Dejavnost / Občina	Samostojni podjetniki	Gospodarske družbe	Zadruge	Dopolnilne dejavnosti na kmetiji	Sobodajalci	Male HE
Bovec	161	75	5	14	51	2
Kanal	195	54	-	9	7	0
Kobarid	168	93	-	21	24	3
Tolmin	537	270	2	57	40	24
SKUPAJ	**1.061**	**492**	**7**	**101**	**119**	**29**

Vir: Poslovni register Slovenije – ePRS na dan, 30. 9. 2014; Društvo male hidroelektrarne Soča-Tolmin, 2014.

5.2.3 Stopnja brezposelnosti na območju LAS

Stopnja brezposelnosti na območju LAS dosega v zadnjih letih v povprečju 11,30 %, kar je primerljivo s stopnjo brezposelnosti v Sloveniji. Gospodarska kriza se je odrazila v povečanju števila brezposelnih v zadnjih letih, najvišji porast brezposelnih pa je bil v letih 2009 in 2014. Največjo brezposelnost in izgubo delovnih mest v tem času beležita občini Bovec in Kanal ob Soči. Opazno se na območju LAS poveča zaposlovanje v poletnih mesecih v času turistične sezone. Veliko občasnih – začasnih oz. sezonskih delovnih mest se izvaja preko študentskega dela. Delodajalci se v preštevilnih primerih odločajo za sklepanje študentskih pogodb. Trend zaposlovanja študentov za izvajanje sezonskih del je povezan z nižjimi stroški in manjšo birokratsko oviro v primerjavi z zaposlovanjem brezposelnih oseb.

Tabela 9: Stopnja registrirane brezposelnosti med leti 2010 in 2014 (februar in julij)

	2010 M02	2010 M07	2011 M02	2011 M07	2012 M02	2012 M07	2013 M02	2013 M07	2014 M02	2014 M07
Bovec	11,3	10,9	10,6	8,6	8,2	6,3	8,8	9,5	15,3	9,7
Kanal	9,0	9,8	11,3	10,7	12,2	11,4	12,6	13,1	13,9	12,6
Kobarid	9,8	8,8	10	7,6	9,0	8,1	10,8	9,2	10,9	9,7
Tolmin	11,3	10,5	11,2	10,7	10	9,3	11,4	10	11,3	10,2
Skupaj	**10,35**	**10**	**10,77**	**9,4**	**9,85**	**8,775**	**10,9**	**10,45**	**12,85**	**10,55**

Vir: SURS, 2014.

Stopnja brezposelnosti bi bila še višja, če bi upoštevali odseljevanja prebivalstva iz območja. V letu 2005 je bilo na območju 9974 delovno aktivnih oseb, v letu 2014 pa 9004. Upad delovno aktivnih oseb je pokazatelj, da je prišlo na območju do velikega upada ponudbe delovnih mest in posledično izseljevanja prebivalstva.

Tabela 10: Delovno aktivno prebivalstvo

	2005 M04	2010 M05	2011 M05	2012 M05	2013 M05	2014 M05
SLOVENIJA	812.168	838.870	829.034	816.939	795.402	800.084
Bovec	1.296	1.268	1.288	1.271	1.198	1.173
Kanal	2.178	2.211	2.173	2.080	1.996	1.972
Kobarid	1.691	1.577	1.623	1.572	1.527	1.510
Tolmin	4.809	4.575	4.592	4.509	4.336	4.349
SKUPAJ	**9.974**	**9.631**	**9.676**	**9.432**	**9.057**	**9.004**

Vir: SURS, 2014.

5.3 DEMOGRAFSKE IN SOCIOLOŠKE ZNAČILNOSTI OBMOČJA LAS

5.3.1 Število in gostota prebivalcev

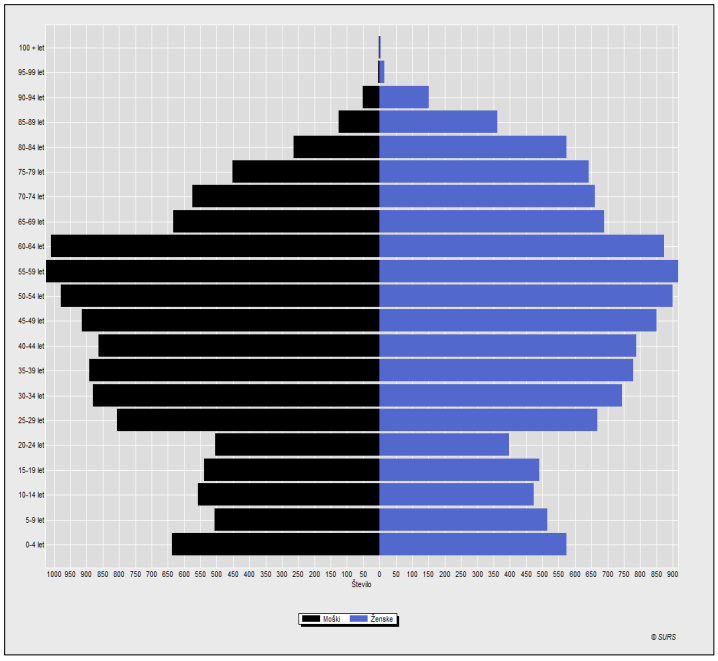
Na območju LAS Dolina Soče živi po podatkih iz leta 2014 (stanje na dan 1. 7. 2014) 24.253 prebivalcev. Demografska slika območja SLR za območje se slabša. Zadnja leta se padanje števila prebivalcev upočasnjuje in v nekaterih naseljih blizu občinskih centrov celo malenkostno narašča (npr. Volče, Poljubinj, Bovec). Po podatkih SURS je 1. 7. 2014 na območju živelo 773 manj prebivalcev kot v letu 2008. Delež žensk je v celotni strukturi je malenkost višji kot delež moških, kar je splošna značilnost strukture prebivalcev v Sloveniji in regiji. Bistvene demografske kazalnike prikazujejo spodnje tabele in grafikoni.

Tabela 11: Število prebivalcev po starostnih skupinah in spolu na območju LAS (1. 7. 2014)

Starost	Skupaj		Moški		Ženske	
SKUPAJ	**24.253**	**100,00%**	**12.182**	**100,00%**	**12.071**	**100,00%**
0–14 let	3.259	13,44%	1.695	13,91%	1.564	12,96%
15–64 let	15.804	65,16%	8.395	68,91%	7.409	61,38%
64 + let	5.190	21,40%	2.092	17,17%	3.098	25,66%

Vir: SURS 1. 7. 2014.

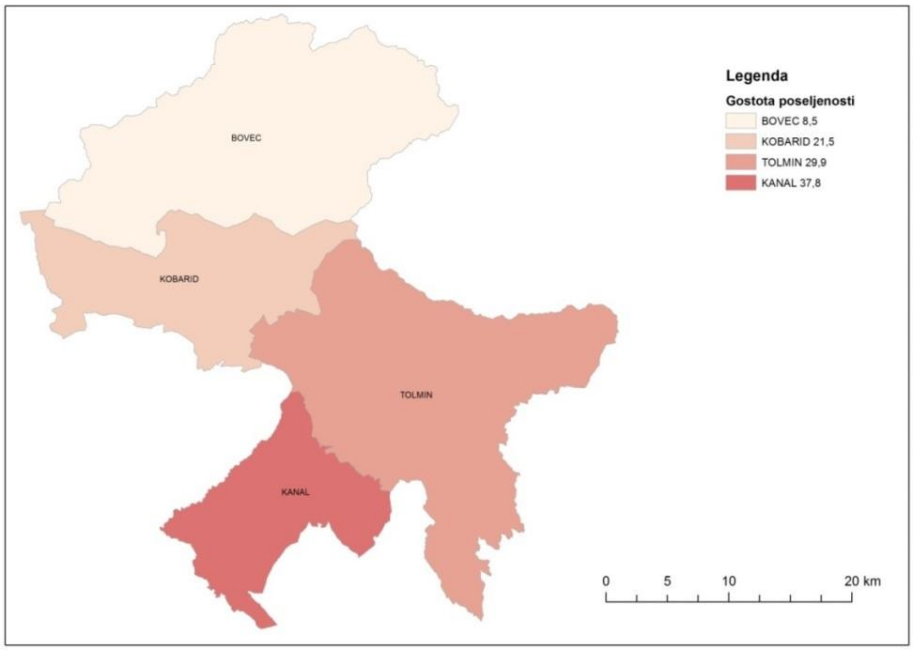
Grafikon 2: Starostna piramida območja LAS, 1. 7. 2014

Vir: SURS, 2014.

Gostota prebivalcev je nizka in precej pod slovenskim povprečjem. Na območju LAS Dolina Soče živi približno 22 prebivalcev/km². Znotraj posameznih občin se pojavljajo velike razlike. Najredkejša poselitev je v občini Bovec, kjer živi 8 ljudi/km², sledi občina Kobarid z 21 ljudi/km², 30 ljudi/km² ima občina Tolmin, najgosteje pa je poseljena Občina Kanal ob Soči, kjer živi približno 38 ljudi/km². Še večje so razlike med posameznimi geografskimi enotami. Velika večina prebivalstva je skoncentriranega v dolinah, z največjo koncentracijo na območju med Tolminom, Volčami in Mostom na Soči ter na območju Kanal–Deskle. Druga zgostitvena centra sta Bovec in Kobarid z bližnjo okolico.

Karta 5: Gostota poseljenosti območja LAS

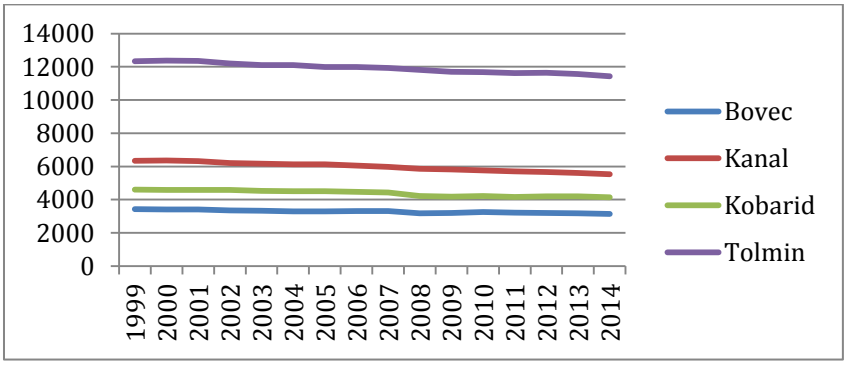

Vir: GURS, 2014; SURS, 2014
Kartografija: Primož Skrt.

5.3.2 Gibanje števila prebivalstva

Trend padanja števila prebivalcev se je zadnja leta upočasnil, ni pa se zaustavil. Na območju SLR je še leta 2002 živelo 28.004 prebivalcev, v letu 2008 25.100, v letu 2014 pa 24.253 prebivalcev. Prebivalstvo je upadalo v vseh občinah na območju[4].

Grafikon 3: Gibanje števila prebivalcev po občinah

Vir: SURS, 2014.

Poleg padanja števila prebivalcev kaže negativno demografsko sliko predvsem staranje prebivalstva. Viden je trend nižanja deleža otrok do 14 leta in povečevanje deleža oseb, starejših od 65 let. V letu 2002 je bilo 13,9 % otrok do 15 let in 18,8 % starejših od 65 let, v letu 2014 pa le še 13,3 % mladih do 14 let in že 21,5 % starejših od 65 let. Tudi v naslednjih letih pričakujemo, da se bo nadaljevalo slabšanje razmerja med mladimi in starejšimi prebivalci, kar se bo kazalo v dvigovanju indeksa staranja, narekovalo pa bo nekatere ciljne ukrepe tudi v SLR. Še posebno kritično je stanje v manjših gorsko hribovskih vaseh, medtem ko se v občinskih centrih in okolici padanje števila prebivalcev zaustavlja. Indeks staranja prikazujejo spodnji podatki, iz katerih je razvidno, da so najslabše razmere v občini Bovec, kjer je skoraj dvakrat več starejših od 65 let v primerjavi z starostno skupino do 15 let.

Tabela 12: Indeks staranja prebivalstva

Občina	Indeks staranja (1. 7. 2014)
Bovec	194,7
Kobarid	146,1
Tolmin	159,7
Kanal	151,1

Vir: SURS, 2014.

5.3.3 Izobrazbena struktura

Stopnja izobrazbe je pomemben dejavnik razvoja. Na splošno je bila tako na območju LAS Dolina Soče kot v širši regiji stalno pod slovenskim povprečjem. Po podatkih SURS je bil delež delovno aktivnih prebivalcev z osnovnošolsko in nižjo izobrazbo višji kot povprečje v Sloveniji, čeprav je iz 41,3 % v letu 2002 padel na 31,6 % v letu 2014. Nižji od slovenskega povprečja so bili tudi deleži delovno aktivnih prebivalcev s poklicno, srednješolsko in višješolsko izobrazbo. V primerjavi z občinskimi in zaposlitvenimi centri je izobrazbena struktura v obrobnih okoljih še slabša.

Vseeno pa se izobrazbena struktura v zadnjih letih izboljšuje. Spodbudno je dejstvo, da hitro raste delež mladostnikov, ki se vključujejo v visokošolsko in univerzitetno izobraževanje. Relativno hitro raste delež oseb s VII. ravnijo izobrazbe, še naprej pa se znižuje število in delež oseb z manj kot srednjo šolo. V strukturi diplomantov se povečuje delež žensk z visoko in univerzitetno izobrazbo, v

[4] Pri tem je potrebno upoštevati spremenjeno statistično definicijo prebivalstva, ki jo SURS uporablja od objave podatkov o prebivalstvu Slovenije po 1.1.2008 in pomeni prelom v časovni vrsti podatkov, zato podatki po tej definiciji, torej podatki od sredine leta 2008 dalje, niso neposredno primerljivi s podatki za predhodna stanja.

zadnjih letih pa tudi delež študentov tehniških smeri. Prav tako postopno narašča tudi interes mladih, da bi se po končanem šolanju vrnili nazaj na območje. V zadnjih letih je nov problem, ki ga zaznava predvsem gospodarstvo in nekatere storitvene dejavnosti, veliko pomanjkanje mojstrov in kadrov s srednjo strokovno tehniško izobrazbo, znanjem in izkušnjami s teh področij.

Tabela 13: Izobrazbena struktura prebivalstva starega 15 let in več

OBČINA	Brez	OŠ	Nižja, srednja poklicna	Srednja strokovna, srednja splošna	Visokošolska	SKUPAJ
Bovec	220	721	678	719	436	2.774
Kanal ob Soči	133	1.001	1.257	1.682	723	4.796
Kobarid	173	998	934	868	597	3.570
Tolmin	554	2727	2.359	2.479	1.799	9.918
SKUPAJ	**1.080**	**5.447**	**5.228**	**5.748**	**3.555**	**21.058**
DELEŽ %	5,13%	25,87%	24,83%	27,30%	16,88%	100,00%

Vir: SURS. 2014.

5.3.4 Stanje na področju izobraževanja

Osnovno šolstvo

Na območju LAS deluje 7 osnovnih šol (OŠ) s podružnicami, ki jih obiskuje 1.750 učencev (SURS, 2014)**:** OŠ Bovec s podružnicama Soča in Žaga, OŠ Kobarid s podružnicama Drežnica, Smast in Breginj, OŠ Tolmin s podružnicama Volče in Kamno ter Podružnično šolo za izobraževanje in usposabljanje otrok s posebnimi potrebami, OŠ Most na Soči s podružnicami Šentviška Gora, Dolenja Trebuša, in Podmelec, OŠ Podbrdo, OŠ Kanal s podružnico Kal nad Kanalom in OŠ Deskle. Število rojstev zadnja tri leta kaže, da se negativni trend rojstev umirja, na podlagi česar se ocenjuje, da se bo ohranila sedanja struktura osnovnih šol na območju in vsaj v centralnih šolah tudi število oddelkov.

Srednješolsko izobraževanje

Edina srednja šola na območju LAS je Gimnazija Tolmin. Dijaki srednjih poklicnih in strokovnih šol morajo na šolanje oditi oziroma se voziti v regijsko središče Nova Gorica ali drugam. Glede na razvojne usmeritve območja SLR, kjer je turizem omenjen kot zelo pomembna panoga, velja omeniti, da niti območje niti regija nimata šol, ki bi izobraževale za te poklice. Izvajajo se le določeni turistični programi v Šempetru pri Gorici. Med srednjimi šolami v regiji je najbolje zaseden gimnazijski program, kjer se stalno povečuje število dijakov. Podobno, kot to velja nasploh v Sloveniji, se na splošnih poklicnih in srednjih tehniških šolah tudi v naši v regiji srečujejo s problemom padanja zanimanja zanje in posledično vpisa. Zmanjševanje interesa za vpis v tehniške poklice in sploh zmanjševanje srednješolske populacije spodbuja šole k povezovanju, usmerjanju v izobraževanje odraslih in tudi v vedno večje povezovanje z gospodarstvom. Posledica tega je opuščanje nekaterih in nastajanje novih programov, prilagojenih potrebam gospodarstva. To neskladje je še vedno prisotno in je posledica razhajanja med poklici, za katere se mladi šolajo, in potrebami gospodarstva regije na drugi strani. Posledica tega neskladja se kaže v odlivu šolanih ljudi iz regije, ki večinoma ostajajo v centrih, kjer so se šolali. To velja predvsem za kadre, ki se želijo zaposliti v razvojno-raziskovalni dejavnosti, ker je ta v regiji (kljub določenim R&R centrom v posameznih podjetjih) še premalo razvita, ter za kadre, ki so se šolali za družboslovne in humanistične poklice, ki imajo glede na razvitost institucij večje možnosti zaposlovanja v večjih centrih. Neskladje na trgu dela je možno odpraviti le dolgoročno z vedno večjim sodelovanjem med gospodarstvom oziroma delojemalci na eni ter šolami na drugi strani, in sicer v smislu stalnega prilagajanja izobraževalnih programov in programov usposabljanja novim potrebam gospodarstva. To za enkrat potrebuje predvsem določene tehnične kadre, ki jih v regiji še vedno primanjkuje. Poleg teh pa se vse bolj kaže tudi pomanjkanje nekaterih drugih poklicev, predvsem tistih, povezanih z upravljanjem sistemov, projektnim vodenjem in z razvojem turizma.

Možnosti štipendiranja v regiji

Za regijo je značilen premajhen vpis mladih v poklice, ki jih gospodarstvo regije potrebuje za svoj nadaljnji razvoj. Kot korektor sta do leta 2013 delovali dve štipendijski shemi v regiji, katerih namen je spodbujati mlade, da se v večji meri odločajo za šolanje za deficitarne poklice. Po letu 2013 v regiji deluje le RŠS. Kljub temu je vsako leto ostalo v povprečju 20–40 % nepodeljenih štipendij, predvsem zaradi nezanimanja mladih za nekatere poklice. Delodajalci, predvsem gospodarstvo, torej potrebujejo nove kadre (predvsem tiste s področja elektrotehnike, strojništva in mehatronike) in so jih pripravljeni štipendirati, vendar se za tovrstne poklice ne odloča dovolj mladih. Poleg omenjenih štipendijskih shem štipendije podeljujejo tudi sami poslovni subjekti. V zadnjem času pa je Javni sklad za razvoj kadrov in štipendije začel s podeljevanjem t.i. štipendij za deficitarne poklice, kar naj bi postopno prispevalo k večanju interesa mladih za šolanje za poklice s področja strojništva, elektrotehnike, računalništva ipd.

Višješolski programi

Višješolski programi se na območju LAS Dolina Soče ne izvajajo. Tudi regija je bila vrsto let poznana po skromni zastopanosti teh programov. V regiji je možen vpis na strokovne višješolske programe v sklopu Šolskega centra Nova Gorica (tehnično višjo šolo ter programa Informatika in mehatronika) ter na programe, ki jih izvaja podjetje Lampret Consulting (Komercialist, Poslovni sekretar, Računovodja). Dva višješolska programa (Komercialist in Poslovni sekretar) potekata kot študij na daljavo na Ljudski univerzi v Novi Gorici. Visokošolski zavod Politehnika Nova Gorica je leta 2006 pridobil status univerze - Univerza v Novi Gorici. Ta skozi vsa zadnja leta razvija nove programe in sicer na Fakulteti za aplikativno naravoslovje, fakulteti za humanistiko, Fakulteti za znanosti o okolju, Poslovno-tehniški fakulteti, Visoki šoli za umetnost, Visoki šoli za vinogradništvo in vinarstvo ter številne programe 3. stopnje na Fakulteti za podiplomski študij. Za območje so pomembni tudi visokošolski programi, ki jih organizira VIRS Primorske. Podjetja in lokalne skupnosti v regiji so ga ustanovile zato, da bi povezoval potrebe gospodarstva z izobraževalnimi in raziskovalnimi institucijami ter spodbujal njihovo povezovanje. V dosedanjem delovanju je v Novi Gorici vzpostavil izredni visokošolski študij strojništva (ne poteka več), študij prava, visokošolski strokovni študijski program zdravstvene nege in multimedijske komunikacije (tudi v opuščanju).

Nizka stopnja vključenosti v vseživljenjsko učenje

Znanje je, poleg objektivnih danosti, ključen dejavnik razvoja. Napredek v znanosti in spremembe v načinu življenja zahtevajo od zaposlenih in ljudi stalno učenje in dodatna usposabljanja. Tudi na območju SLR razvoj in napredek zahtevata vključevanje vse večjega deleža prebivalstva v vseživljenjsko učenje. Kljub napredku na tem področju Slovenija zaostaja za EU, še posebej ob upoštevanju, da med prebivalstvom obstajajo velike razlike v dostopnosti do izobraževanja. Če taka ugotovitev velja za Slovenijo, velja za območje LAS še toliko bolj, in sicer zato, ker območje glede na izobrazbeno strukturo zaostaja za slovenskim in regijskim povprečjem, pa tudi zato, ker na območju ni institucije, ki bi se v letih, preden je to vlogo prevzel PRC. sistematično ukvarjala z vseživljenjskim učenjem. Že nekaj let to vlogo sistematično gradi PRC, ki z letom 2015 tudi vzpostavlja enoto ljudske univerze v svojem okviru.

5.3.5 Stanje na področju kulture

Območje se ponaša z bogato kulturno tradicijo in dediščino. Razvita je mreža kulturnih ustanov s pestro ponudbo in vse večjim obiskom. Kakovostni in prepoznavni muzeji so v Tolminu in Kobaridu s številnimi muzejskimi zbirkami. Na celotnem območju deluje tudi veliko zasebnih zbirk, ki jih imajo predvsem ljubitelji ostalin 1. svetovne vojne in zbiratelji etnološke dediščine. Tolminski muzej izvaja tudi zanimive pedagoške in andragoške programe, vključuje se tudi v projektno delo Gimnazije Tolmin ter je aktiven na področju založniške dejavnosti.

Vsa občinska središča imajo knjižnice, prebivalci vse številčnejše in pogosteje uporabljajo storitve potujoče knjižnice. Obisk v knjižnicah se na celotnem območju močno povečuje. Knjižnice opravljajo,

poleg osnovne dejavnosti, tudi galerijske dejavnosti ter animacije za otroke, mladostnike, ljubitelje filma in glasbe. Večina knjižnic omogoča uporabo interneta. Založniške dejavnosti na območju SLR ni, občasno izdajajo publikacije z različnimi, na območje vezanimi vsebinami, muzeji in občasno drugi subjekti. Kino in gledališče imajo Tolmin, Kobarid, Bovec in Deskle. Gledališke in glasbene prireditve se odvijajo tudi v večnamenskih objektih v naseljih z razvito kulturno dejavnostjo (Kanal, Drežnica, trdnjava Kluže, Lig, Levpa, Kambreško, Volče, Ročinj, Kneža) in nekaterih cerkvah z dobro akustiko (Drežnica, Šentviška Gora, Tolmin). Knjigarne imajo svoje trgovine v večjih centrih, ponudba zaradi majhnega povpraševanja ni ravno pestra, vendar se izboljšuje. Kar nekaj stalnih kulturnih prireditev odmeva zunaj regijskih meja: Kogojevi dnevi v Kanalu, mednarodni seminar godalcev v Trenti, Orkesterkamp v Bovcu, Kreativni tabor SAJETA v Tolminu, likovni dnevi v Drežnici.

Društvena dejavnost in skupni (vaški) objekti

Društvena ljubiteljska dejavnost (kulturna, planinska, etnološka, športna, turistična, lovska in gasilska društva) je na območju zelo razvita. Društva predstavljajo motor življenja na vasi in v nekaterih urbanih območjih so zato tudi osnovno gonilo razvoja. V veliko krajih je problem, ker za druženje in delovanje teh društev, pa tudi za šport, rekreacijo (izjema so zunanje športne površine) in kulturo primanjkuje ustreznih objektov. Društva so pomembna tudi zato, ker vzdržujejo in krepijo vezi in sodelovanje z zamejci v Italiji, predvsem na kulturnem in športnem področju (skupne prireditve, pohodi, manjši projekti). Aktivno društveno življenje je potrebno ohranjati, saj ljudje tako ostajajo aktivni, krepijo socialne vezi in ohranjajo tradicijo in druga interesnega druženja.

5.3.6 Opis ranljivih skupin

Določitev ranljivih skupin na območju je povezana predvsem z ekonomskimi, socialnimi in demografskimi kazalniki. Povezani so z vedno večjo stopnjo brezposelnosti, odseljevanjem prebivalstva ter s staranjem prebivalstva. Etničnih manjšin na območju ni.

Mladi in starejši: delež mladih prebivalcev na območju LAS upada. To je povezano z nižjo rodnostjo, z daljšo življenjsko dobo in z izseljevanjem mladih iz regije. Sorazmerno z upadanjem mladih narašča delež starejših. Zaradi tega je vedno bolj pomembno medgeneracijsko sodelovanje. Potrebno je sistematično delo, ki bo animiralo mlade, da se vključijo v aktivnosti društev, da pridobijo znanja starejših in nadaljujejo s tradicionalnimi aktivnostmi.

Fotografija 6: Medgeneracijsko sodelovanje je vedno bolj pomembno

Foto: Arhiv LAS za razvoj (Robert Zabukovec).

Ženske: so nosilke marsikatere dejavnosti na podeželju (nosilke specialnih in tradicionalnih znanj s področja predelave živil, sirarstva, hortikulture, motor trženja in birokracije na kmetijah), Združujejo se v treh društvih: Društvo kmečkih žena Gornjega Posočja, Društvo Samooskrba Kobarid in Društvo Od ovce do izdelka. Problematika je pri pridobivanju mlajših članic.

Brezposelni in socialno ogroženi: zaradi ekonomske krize delež narašča. Delež brezposelnih je nad slovenskim povprečjem; povprečna plača pa podpovprečna. Še posebej so problematični mladi brezposelni in ljudje z daljšo dobo brezposelnosti. V obdobju od 2005 do 2015 je območje izgubilo skoraj 1.000 delovnih mest, kar je za tako majhno območje hud udarec.

Osebe s posebnimi potrebami: na območju LAS deluje samostojni javni socialno varstveni zavod Varstveno delovni center Tolmin, ki je tudi član LAS, in skrbi za odrasle osebe z motnjami v duševnem in telesnem razvoju in za odrasle osebe po pridobljeni možganski poškodbi. Druga društva na območju so: društvo Sožitje Tolmin (medobčinsko društvo za pomoč osebam z motnjami v duševnem razvoju), stanovanjska skupina Šent Tolmin (združenje za duševno zdravje), Klub zdravljenih alkoholikov Tolmin, medobčinsko društvo bolnikov po možganski kapi 'Posočje' Tolmin, Medobčinsko društvo invalidov Goriške. Na območju sta tudi dve invalidski podjetji in sicer INDE Salonit Anhovo d.o.o. ter Invalidsko podjetje Posočje, d.o.o.

5.4 IZKUŠNJE Z IZVAJANJEM PROGRAMA LEADER V OBDOBJU 2007–2013

Na območju občin Bovec, Cerkno, Kanal ob Soči, Kobarid, Banjško in Trnovska planota (del Mestne občine Nova Gorica), Idrija ter Tolmin je v programskem obdobju 2007–2013 delovala lokalna akcijska skupina *LAS za razvoj* pod upravljanjem Posoškega razvojnega centra. Ustanovljena je bila leta 2008 in je temeljila na partnerstvu predstavnikov javnega sektorja, gospodarstva in civilne družbe.

5.4.1 Izkušnje s pripravo SLR v obdobju 2007–2013

Območje se je vključilo v program LEADER z namenom izboljšanja stanja na področju razvoja podeželja. Program je bil zastavljen tako, da je omogočal veliko avtonomijo območju pri odločanju o vsebinah na izvedbenih projektih, kar je bilo pozitivna novost. Pri pripravi Lokalne razvojne strategije za hribovski del Severne Primorske v letu 2008 (LRS) smo izhajali iz dokumenta Razvojni program podeželja za severozahodni del Severne Primorske, ki je nastal v letu 2005 in so ga pripravile razvojne agencije v sodelovanju z Občinami. Ta dokument je bil ob upoštevanju drugih regijskih dokumentov izhodišče za pripravo LRS v sklopu Lokalne akcijske skupine LAS za razvoj. LRS program so pripravile lokalne razvojne agencije in strokovne službe v sodelovanju z Občinami na podlagi izkušenj in poznavanja terena. Prvič se je v pripravo razvojnega programa aktivno vključilo tudi zainteresirano javnost. To je bila pomembna izkušnja, saj je zahtevala še več koordinacijskih sposobnosti od ključnih partnerjev. Skupno smo pripravili prvo strategijo in pripravili prve izvedbene projekte. V obdobju 2009 do 2015 smo uspešno izvedli številne projekte. V okviru LEADER programa smo izvedli 54 projektov v skupni vrednosti 2,5 mio evrov. Uspešno smo zastavili strategijo razvoja in izvajali izvedbene, pilotne, izobraževalne in inovativne projekte, katerih kakovost so prepoznali tudi na MKGP, saj so našemu območju namenili dodatna sredstva in nas umestili med 10 najboljših LAS skupin v Sloveniji. Ključni projekti v prejšnjem obdobju so imeli poudarek na razvoju in trženju lokalnih pridelkov in izdelkov. Cilje smo dosegali z investicijskimi projekti v kapacitete za trženje in vzpostavitev pogojev za predelavo. Projekte smo dopolnjevali z izobraževalnimi projekti in izvedli veliko dela s človeškimi viri na terenu in tako vzpostavili osnovni sistem. Hkrati smo razvijali tudi blagovno znamko območja in vzpostavili pogoje za blagovne znamke paradnih izdelkov sir Tolminc, Bovški sir in Idrijski žlikrofi. V prejšnjem obdobju smo postavili temelje in smernice za razvoj podeželja. Ugotovili smo, da delujemo na relativno velikem območju, ki je preobsežno za lokalno akcijsko skupino, zato smo se dogovorili, da območje razdelimo na dva dela, vse z namenom boljšega dela in izvajanja projektov na območju. Območji se bosta tako združevali pri izvajanju projektov sodelovanja, kjer se bodo izvajali projekti splošnejših vsebin, medtem ko se bodo ločeno izvajali ciljno usmerjeni projekti.

5.4.2 Opis in možnosti izrabe obstoječih razvojnih struktur

Na območju delujejo številne razvojne strukture, ki so bile v preteklosti in bodo tudi v prihodnje odigrale ključno vlogo tako pri pripravi razvojnih strategij kot pri izvajanju projektov na območju LAS. Ključni nosilci na območju so KGZS – Zavod GO s kmetijsko svetovalno službo Tolmin, Triglavski narodni park, Zavod za gozdove Republike Slovenije - OE Tolmin, lokalne turistične organizacije LTO

Sotočje, LTO Bovec in TIC Kanal, Občine Bovec, Kanal ob Soči, Kobarid in Tolmin, Posoški razvojni center, Fundacija Poti miru v Posočju, Turistična zveza Gornjega Posočja, Združenje Partnerstvo za razvoj kanalskega podeželja in krajevne skupnosti z območja. Na območju delujejo tudi številna društva, ki se vključujejo v razvojni program podeželja in pomembno sooblikujejo in izvajajo aktivnosti v svojem okolju. Društva so postala tudi nosilci nekaterih dejavnosti, ki so se izvajala v projektih LAS. Primer je društvo *Samooskrba Kobarid*, ki je upravitelj kuhinje v Zeleni hiši v Kobaridu. Sodelovanje institucij je v prejšnjem obdobju delovalo zgledno. Skupaj smo pripravljali strategijo in sodelovali pri izvajanju projektov. Ugotavljamo, da se še vedno težko priključimo k večjim projektom. Osnovne težave so pri pridobivanju financ za zalaganje projektov in pomanjkanje izkušenj ter delovne sile. V prejšnjem obdobju so društva izkazala interes za izvajanje določenih projektov, vendar se za izvedbo zaradi zalaganja finančnih sredstev in zahtevne birokracije za to niso odločile. Projekte so zato izvajale pretežno javne institucije, ki so bile lahko kos zahtevnim pogojem, ki jih izvajanje projektov prek razpisov zahteva.

5.4.3 Opis uspešno zaključenih projektov

Rezultati skupnega dela kažejo, da je partnerstvo delalo dobro, saj smo dosegli cilje, zastavljene v strategiji. Skoraj dva milijona LEADER sredstev smo v obdobju 2007–2013 iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja, dodelili 54 najrazličnejšim projektom, ki so delovali ciljno na območju, katerega nosilci so bili Občine, društva, podjetja, zavodi in druge institucije. 13 projektov pa smo zaradi uresničevanja širših razvojnih priložnosti izpeljali na celotnem delu območja. Nekateri kazalniki uspešnosti so vidni v spodnji tabeli.

Tabela 14: Kazalniki uspešnosti LAS za razvoj 2007–2013

Primeri dobrih praks	• Sir Tolminc, • Tematska pot na svoji zemlji, • Od zadruge do socialnega podjetja, • Več znanja na podeželju, • Sirarska skuta in sirotka – priložnost in izziv, • Izjemna drevesa Severne Primorske
Prenovljeni 4 večnamenski objekti in več opremljenih namenskih prostorov	• Pepčeva (Zelena) hiša Kobarid, • večnamenski objekti: v Levpi, Prapetnem Brdu in na Kneži, • namenski prostori Podeželsko ustvarjalnem centru v Bovcu, računalniška učilnica na razvojni agenciji ICRA d.o.o. v Idriji, Učilna na Lokvah, galerija Čipkarska šola Idrija …
Vzpostavitev 5 informacijsko-svetovalnih točk	• Bovec (Podeželsko ustvarjalni center), • Tolmin (Posoški razvojni center), • Idrija (ICRA d.o.o. Idrija), • BIT planota (Fundacija BIT planota, • Kobarid (Pepčeva hiša), • urejene tržnice v Tolminu, Idriji, Kobaridu, Bovcu in Kanalu
Na novo vzpostavljenih in opremljenih 6 informacijskih točk Triglavskega narodnega parka (TNP)	• Kmetija Zastenar, • planina Kuhinja, • Soča (mobilna enota), • Krajinski park Zgornja Idrijca, • Log pod Mangartom, • Naravni park Nanos-Trnovski gozd
Na novo urejenih in opremljenih 8 tematskih poti	• Tematska pot na Svoji zemlji, • Zgodovinska pot Idrsko, • Po stezah Bovške ovce, • Pravljica v Bovcu, • Etnološka tematska pot Bovec, • Kozolčki na podeželju, • Mreža tematskih poti na območju LAS, • Zeliščna pot skozi prostor in čas, • Mlečne planine v Zgornjem Posočju
Organiziranih 42 etnoloških prireditev	Na celotnem območju LAS za razvoj
Izvedenih več kot 220 izobraževanj	Več kot 3.000 udeležencev
Več kot 10 ogledov dobrih praks izven območja LAS za razvoj	• Vulkanland Avstrija, • Litija LAS Srce Slovenije, • Kozjansko LAS Obsotelje in Kozjansko, • Slovenj Gradec LAS Mislinjske in Dravska dolina, • Sutrijo Italija, • Narodni park Nockberge Avstrija, • Narodni park Dolomiti Bellunesi Italija …

6. Analiza razvojnih potreb in možnosti območja LAS, vključno z analizo prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti

Opisane splošne geografske značilnosti določajo okvire razvojnih potreb za območje LAS Dolina Soče, ki pa ga je za oblikovanje razvojnih ciljev območja potrebno dopolniti z interesi iz okolja. Analizo razvojnih potreb in možnosti ter SWOT analizo smo za potrebe SLR pripravili v **sodelovanju** z raznimi **strokovnimi organizacijami**, ki so člani LAS, s pomočjo delavnic, s katerimi smo v postopek vključili **širšo javnost na območju** ter s smiselno **uporabo obstoječih dokumentov**, ki podobne analize za območje že vključujejo.

Na celotnem območju LAS Dolina Soče smo organizirali delavnice za zainteresirane deležnike (natančen opis izvedbe delavnic je opisan v poglavju o vključevanju javnosti). Namen je bil, da se javnosti predstavi prednostna področja ukrepanja in pridobi mnenje iz lokalnega okolja ter na ta način ugotovi, kakšne so prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti – na način, kot jih vidijo deležniki.

Deležnikom je bila ponujena preliminarna SWOT analiza, narejena kot presek analize stanja na območju LAS ter SWOT analize iz *Regionalnega razvojnega programa Severne Primorske (Goriške statistične regije) 2014–2020*. Izmed navedenih prednosti, pomanjkljivosti, priložnosti in pomanjkljivosti so udeleženci delavnic lahko določili največ pet prioritet, za katere so menili, da so najpomembnejše. Poleg tega so imeli možnosti dodati tudi nove predloge, v kolikor ti niso bili zajeti v obstoječi SWOT analizi. Na podlagi delavnic smo pridobili več kot 200 predlogov za novo SWOT analizo. Statistika jasno kaže trende, da so nekatere teme bolj zanimive kot druge – ne glede na območje izvedbe delavnice, so se določeni odgovori ponavljali bolj pogosto ter tudi obratno – nekaterih področij deležniki niso prepoznali kot zanimiva. Celotna statistika odgovorov po posameznih delavnicah je razvidna iz Priloge 8.

Pridobljeni rezultati so bili osnova za delovni sestanek s strokovnimi organizacijami, ki pokrivajo posamezna področja delovanja, ki so za območje LAS Dolina Soče še posebej pomembna. V sodelovanju z njimi smo pripravili končno analizo prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti ter analizo razvojnih potreb območja LAS Dolina Soče. Sestanka so se udeležili predstavniki naslednjih organizacij: občin Bovec, Kanal ob Soči, Kobarid in Tolmin, Zavoda za gozdove, Triglavskega narodnega parka, Zavoda za kmetijstvo, Fundacije poti miru, vodilnega partnerja, lokalnih turističnih organizacij in predstavnik sektorja akvakulture.

Zanimivo je, da se ne glede na območje, od koder prihajajo akterji, ne glede na področje, v katerem se udejstvujejo in ne glede na vpletenost v proces, jasno izkazuje trend določenih odgovorov. To potrjuje, da je območje LAS Dolina Soče homogeno in s podobnimi problemi, razvojnimi možnostmi in priložnostmi. Jasno je razvidno zavedanje potenciala naravne in kulturne dediščine, izpostavljen pomen turizma in kmetijstva, identificirano pomanjkanje sodelovanja in strateškega pristopa, nevarnosti demografskega deficita in še posebej potreba po ustvarjanju pogojev za nove poslovne možnosti, razvoj podjetništva in delovnih mest. Dejstvo, da so ti rezultati povezani s tematskimi področji ukrepanja CLLD-ja, nam je v naslednjih korakih precej poenostavilo delo.

Tabela 15: Končna SWOT analiza za območje LAS Dolina Soče

KLJUČNE PREDNOSTI	KLJUČNE SLABOSTI
1. ohranjena bogata kulturna, naravna in zgodovinska dediščina kot osnova za kvalitetnejše bivanje in možnosti gospodarskega razvoja na podeželju; 2. razvijajoča se regionalna turistična destinacija z opredeljenimi turističnimi proizvodi; 3. jasna tržna pozicija vodilne destinacije na področju športa v naravi; 4. bogastvo naravnih virov in prostora (les, vodni viri, prostorska rezerva); 5. razvejana turistična infrastruktura na podeželju; prenočišča, turistične kmetije, kampi, pohodniške trase, tematske poti; 6. še vedno prisotno kmetijstvo v hribovskih območjih; 7. trendi usmerjanja k ekološkemu kmetovanju in revitalizacija planin; 8. ohranjene avtohtone rastlinske in živalske vrste; 9. obstoj širše prepoznanih lokalno tipičnih kmetijskih pridelkov in izdelkov (kmetijskih in ostalih); 10. pestra ponudba kulturnih programov in razvita lokalna kulturna identiteta; 11. strateška lega območja (bližina Italije, Avstrije); 12. velika krajinska pestrost; 13. trend rasti sektorja akvakulture, ki je posledica dobro pozicionirane ribolovne destinacije ; 14. policentrična zasnova poselitve z relativno enakomerno porazdelitvijo urbanih območij, ki so upravičena do sredstev sklada ESRR; 15. dobro razvito društveno in NVO udejstvovanje; 16. prisotnost velikih in stabilnih gospodarskih akterjev; 17. bogate izkušnje z izvajanjem programa LEADER 2007-2013.	1. Neugodna demografska slika območja (staranje, izseljevanje, nizka izobrazbena struktura, beg možganov); 2. Nezadostno izkoriščanje tržnih niš (zeleni turizem, socialni turizem, trajnostni turizem, ipd.); 3. neustrezno razvita prometna in druga infrastruktura ter propadanje obstoječe; 4. nizka samoiniciativnost kmetov in ostalega prebivalstva za aktivno razvojno delovanje; 5. šibka povezanost kmetovalcev za skupni nastop na trgu; 6. neugodna proizvodna in posestna struktura kmetij in s tem povezana slaba konkurenčnost; 7. odsotnost trženja turističnih proizvodov na regionalni ravni zaradi razdrobljenosti turistične ponudbe; 8. šibka povezanost med strokovno-razvojnimi institucijami in deležniki: podjetji različnih panog, kmetijami; 9. neustrezna pokritost območja s širokopasovnimi komunikacijskimi povezavami; 10. neustrezno upravljanje zavarovanih in varovanih območij; 11. propadanje arhitekturne dediščine zaradi praznjenja vasi/naselij; 12. slabo razvit javni prevoz; 13. dojemanje zavarovanih območij narave v smislu zaviralnega dejavnika razvoja; 14. podvrženost klimatskim tveganjem; 15. omejene možnosti za širitev kmetijskih površin (zaradi konfiguracije terena); 16. slaba izkoriščenost gozdnega potenciala in potenciala lesnih verig; 17. omejene možnosti za razvoj nekaterih gospodarskih dejavnosti (kot posledica naravnih danosti in demografskih trendov); 18. krčenje osnovne infrastrukture in storitev v urbanih območjih in še zlasti na podeželju (ukinjanje stalnih poštnih uradov, bančnih izpostav, trgovin, ipd.) zaradi centralizacije storitvenih funkcij v večjih središčih; 19. trend sezonskosti pri zaposlovanju in posluževanje prekarnih oblik zaposlovanja.

KLJUČNE PRILOŽNOSTI	KLJUČNE OVIRE/NEVARNOSTI
1. mreženje in povezovanje med posameznimi panogami in s tem dvig dodane vrednosti; 2. razvoj in trženje regionalnih turističnih produktov in blagovnih znamk; 3. oblikovanje skupnih tržnih znamk podeželskih produktov in tržnih znamk (sub) destinacij; 4. pospeševanje lokalne samooskrbe (živila, druge dobrine; npr. drva za kurjavo); 5. učinkovitejša raba OVE; 6. povezovanje izobraževalnih programov in programov usposabljanja z gospodarstvom, s ciljem dviga kompetenc za večjo zaposljivost; 7. povečevanje zanimanja za tradicijo in lokalne posebnosti; 8. razvoj programov socialne vključenosti in medgeneracijsko sodelovanje s poudarkom na deinstitucionalizaciji; 9. redefinicija in spremenjeno dojemanje zavarovanih območij v smislu razvojnega potenciala; 10. razvoj bohinjske proge in ostalih oblik javnega prevoza; 11. povezovanje podpornega okolja in raziskovalno-izobraževalnih institucij z nosilci dejavnosti pri razvijanju in uvajanjem novih poslovnih modelov; 12. vzpostavitev kratkih dobavnih verig (živila, lokalne surovine – les, biomasa); 13. vključenost območja v TNP (ob ustreznem omogočanju razvoja v zavarovanih območjih); 14. vključenost območja v Biosferno območje Julijske Alpe (status MAB); 15. prepoznavanje in izkoriščanje primerjalnih prednosti območja; 16. delovanje po načelih zelenega gospodarstva z visoko družbeno odgovornostjo.	1. depopulacija podeželja in opuščanje kmetovanja pri prehodu generacij; 2. pomanjkanje podjetniškega pristopa k razvoju urbanih območij podeželja; 3. nestimulativno okolje za poslovanje gospodarskih subjektov; še vedno velika birokratizacija upravno-administrativnih postopkov; 4. nepovezan in necelovit pristop k razvojnemu načrtovanju na državni ravni; 5. odsotnost uveljavljanja upravljavskih načrtov s strani države ter državnih in regijskih strategij in ukrepov na področju ohranjanja kulturne krajine; 6. neuravnotežena rast posameznih segmentov turistične ponudbe; 7. nezadostna povezanost, premajhna osveščenost in krčenje sredstev na področju zdravja in socialne vključenosti, pomanjkanje vključenosti mladih in drugih ranljivih skupin; 8. nepredvidljive naravne katastrofe, neobvladana okoljska tveganja in odsotnost sistemskih rešitev; 9. odsotnost sistemske podpore in pristopov k varovanju in razvoju zavarovanih območij; 10. odsotnost občinskih strategij razvoja in odsotnost občinskih podpor; 11. zahtevnost realizacije projektnih idej za območja vključena v TNP zaradi omejitev, ki jih predpostavlja zavarovanje.

OPREDELITEV RAZVOJNIH POTREB IN MOŽNOSTI OBMOČJA LAS DOLINA SOČE

Iz analize stanja in prepoznanih prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti območja LAS Dolina Soče, izhajajo temeljne razvojne potrebe tega območja. Določajo okvire aktivnostim, ki se bodo v okviru ukrepa CLLD izvajale v obdobju 2014–2020.

Razvojna potreba 1: Dvig konkurenčnosti poslovnega okolja in izboljšanje zaposlitvenih možnosti

Na območju LAS Dolina Soče je potrebno ustvarjati pogoje za **nove poslovne možnosti** in zdravo ter konkurenčno poslovno okolje, ki gospodarstvu omogoča delovna mesta z visoko dodano vrednostjo. Še zlasti je potrebno spodbujati poslovne inciative v kmetijstvu, akvakulturi in turizmu, prebivalcem pa omogočati pridobivanje ustreznih kompetenc.

Smiselno je spodbujati lokalno samooskrbo preko **kratkih dobavnih verig** na področju kmetijskih pridelkov in proizvodov. Lokalna trajnostna oskrba s hrano predstavlja lokalno pridelavo, predelavo in distribucijo trajnostno proizvedene hrane, ki je fizično in cenovno dostopna lokalnemu prebivalstvu in porabljena na lokalnem trgu. Na ta način se povečuje konkurenčnost lokalnega kmeta in lokalnih posrednikov in odpirajo možnosti dodatnih zaposlitev. Na podlagi preteklih izkušenj (pridobljenih tudi preko projektov LEADER) so na območju LAS Dolina Soče izražene potrebe po nadaljevanju aktivnosti, povezanih z uvajanjem kratkih verig v javne zavode, zlasti v šole in vrtce.

Produkti iz lokalnih surovin in tradicije, izhajajoče iz kmetijstva, imajo tudi velik **tržni potencial** in so priložnost za nova delovna mesta. Potrebno je ustvarjati pogoje za njihovo ohranjanje ter prenos znanja na mlajše generacije. Območje potrebuje razvoj novih dejavnosti in produktov iz kmetijstva in akvakulture (albuminska skuta, sirotka, mehko sirarstvo, kozje sirarstvo, mesni izdelki – zorjeno meso, reja malih živali in prašičereja, ribji izdelki, zeliščarstvo, marmelade, sokovi, likerji, ipd.). Kmetijstvo in sektor akvakulture na območju LAS se mora v še večji meri navezovati na ostale dejavnosti (turizem, kulinarika). Potrebno je spodbujati dopolnilne dejavnosti na kmetijah in povezovanje za skupni nastop na trgu. Spodbujati je potrebno tudi vzpostavljanje verig dodane vrednosti lesa.

Na področju turizma predstavljajo največji izziv oblikovanje **zaključene paketne ponudbe in skupne promocije** ter boljše izkoriščanje **tržnih niš** (pohodništvo, zeleni turizem, socialni turizem, trajnostni turizem, zdravstveni turizem, turizem za specifične starostne skupine, kooperative v turizmu). Spodbujati je treba sodelovanje z ostalimi panogami. Velik potencial je bil prepoznan v **lokalni kulinariki**, ki poleg turizma vpliva tudi na razvoj drugih panog (akvakultura, kmetijstvo, podjetništvo). Pri promociji so nujni skupni pristopi in trženje uveljavljenih in novih regionalnih turističnih produktov (npr. Bohinjska proga, kolesarstvo, pohodništvo, Poti miru, soška postrv, TNP). Velika priložnost so nekatere manj znane (sub)destinacije s specifičnimi pokrajinskimi značilnostmi. Nujno je, da pri tem ne gre za drobljenje ponudbe, ampak za vsebine, ki dopolnjujejo obstoječe znamke (**Dolina Soče)**. Turizem ima velik potencial tudi zaradi izjemne strateške lege (bližina Italije, Avstrije).

V gospodarstvu se kaže potreba po dvigu dodane vrednosti na zaposlenega. V urbanih območjih LAS Dolina Soče je potrebno spodbujati tudi **podjetniško miselnost in samoinciativnost**, ki je na precej nizkem nivoju. Številne obstoječe študijske krožke in podjetniške delavnice, ki so sofinancirani tako iz lokalnih kot evropskih virov, je potrebno nadgraditi s konkretnimi primeri dobrih praks iz lokalnega okolja. Treba: je zagotoviti **ustrezne pogoje za podjetniško dejavnost** (zagotavljanje podpornih storitev in podporne infrastrukture – npr. coworking prostori), spodbujati povezovanje med gospodarskimi subjekti, spodbujati oblikovanje **inovativnih razvojnih partnerstev** in razvijati ustrezne, **lokalnemu okolju prilagojene poslovne modele** in oblike podjetništva, ki so trajnostno naravnane in **družbeno odgovorne** (npr. socialno podjetništvo).

Razvojna potreba 2: Trajnostni okoljski razvoj z ohranjanjem krajinske pestrosti ter naravne in kulturne dediščine

Območje LAS Dolina Soče mora stremeti k odgovorni in trajnosti rabi okoljskih virov, ki bo omogočala **ohranjanje in varovanje naravnih, krajinskih in kulturnih danosti ob sočasnem ekonomskem razvoju.**

Zavarovana območja so večinoma obravnavana zgolj z vidika omejitev in ne kot priložnost za razvoj, zato so na tem področju nujni sistemski in celoviti pristopi, ki bodo v teh območjih, pa tudi v njihovih funkcionalnih zaledjih (torej na celotnem območju LAS Dolina Soče), omogočali uspešen in konkurenčen **razvoj okoljsko vzdržnih dejavnosti**. Pomembni dejavniki, ki bodo tak razvoj omogočali, so: dvig ozaveščenosti lokalnega prebivalstva o primerjalnih prednostih območja, omogočena aktivna participacija pri sprejemanju razvojnih odločitev, sektorsko povezovanje na institucionalni ravni ter povezovanje sodobnih podjetniških modelov s tradicionalnimi znanji in dediščino, ki temelji na izhodiščnih danostih lokalnega okolja. Ob tem je sočasno potrebno nameniti pozornost ohranjanju ekosistemov in naravnih procesov, naravnih vrednot, habitatnih tipov, živalskih in rastlinskih vrst, krajin, kulturne krajine in kulturne dediščine. Bistvenega pomena pri tem je tudi razumevanje pomena in prednosti **ekosistemskih storitev**, ki iz tega izhajajo. Okoljski viri nam namreč zagotavljajo temeljne pogoje za življenje, nas oskrbujejo s surovinami, energijo, zagotavljajo biotsko pestrost, imajo potencial za nevtralizacijo človekovih posegov ter dolgoročno vzdržujejo dinamično ravnovesje, ki omogoča kakovost bivanja in je obenem temeljni cilj za zagotavljanje trajnosti.

Na območju LAS Dolina Soče je opazna potreba po učinkovitejši rabi **naravnih virov**. Tukaj je v ospredju predvsem gozdarstvo z naravnim virom **lesom**. Za trajnostni razvoj te panoge je nujno spodbujanje ukrepov za vzpostavitev kratkih dobavnih verig in verig dodane vrednosti lesa – od gozda do končnega potrošnika, promoviranje uporabe kakovostnih lokalnih izdelkov iz lesa ter povezovanje lastnikov gozdov in lesnopredelovalne industrije. Gozd je s svojo prostorsko rezervo pomemben tudi v navezavi na druge panoge (npr. turizem). Pomemben dejavnik je tudi trajnostno upravljanje z vodnimi viri in vodotoki. Nadaljnji razvoj akvakulture je potrebno spodbujati v vseh elementih verige (trajnostna raba vodotokov, ribogojstvo, ribolov, kulinarika), s posebnim poudarkom na diverzifikaciji – spodbujanje navezave na ostale sektorje in razvoj na novih območjih.

Razvojna potreba 3: Dvig kakovosti življenja in zagotavljanje prostorskega in infrastrukturnega razvoja

Zagotavljanje pogojev za izvajanje osnovnih storitev na podeželju je bistvenega pomena za preprečevanje negativnih demografskih trendov in pogojuje dvig kakovosti življenja za vse kategorije prebivalcev. Območje LAS Dolina Soče potrebuje **usklajen prostorski razvoj dejavnosti, ki spodbujajo zdrav in aktiven življenjski slog, udejstvovanje v skupnosti in omogočajo opolnomočenje ranljivih skupin.**

Potrebno je krepiti dostopnost in povezovanje perifernih območij v funkcionalno celoto preko različnih oblik **trajnostne mobilnosti** (spodbujanje uporabe in prilagoditve javnega prevoza, redefinicija pomena bohinjske proge za povezanost območja, spodbujanje uvedbe novih oblik trajnostne mobilnosti, kot so car sharing ipd.).

Nujno je še naprej spodbujati in nadgrajevati lokalne prireditve, kjer se tradicionalne kmečke dejavnosti lahko predstavljajo in promovirajo, ohraniti žive društvene dejavnosti, kjer se ohranja ***»know-how«*** in iskati nove načine za promocijo teh dejavnosti. Bogata kulturno-etnološka dediščina, predstavljena na zanimiv, živ način, je velik spodbujevalni faktor pri razvoju s turizmom povezanih dejavnosti, prav tako pa omogoča tudi številne priložnosti udejstvovanja v skupnosti, kar je še zlasti dobrodošlo z vidika vključevanja nekaterih ranljivih skupin (npr. starejši, ženske na podeželju).

Horizontalna potreba: LAS Dolina Soče kot platforma za omogočanje mreženja in povezovanja

LAS in pristop od spodaj navzgor je priložnost, da se spodbuja sodelovanje in povezovanje med deležniki, sektorji in območji – tako znotraj LAS-a kot tudi širše. Potrebno je spodbujati celovite pristope, ki vključujejo kar najširši krog deležnikov in delujejo po načelih **aktivne participacije**. Zaradi multiplikativnih učinkov na lokalni razvoj, je sodelovanje med strokovno-razvojnimi institucijami, gospodarstvom in ostalimi deležniki pri razvojnih načrtih in realizaciji ukrepov, za uspeh območja ključnega pomena. Obstoječi rezultati medsektorskega povezovanja na območju LAS (npr. kmetijstvo – turizem) so zanimivi tudi s stališča poslovne in tržne učinkovitosti in kažejo, da je povezovanje možno, smiselno in koristno za vse sodelujoče.

Zavesten pristop k takemu načinu delovanja omogoča tudi doseganje **sinergij**, ki jih prinaša povezovanje med različnimi, v širšem prostoru prisotnimi organizacijami, omrežji, projekti (npr. CIPRA, Alpsko mesto leta, EUROMONTANA, ENRD, ELARD, ipd).

7. Podroben opis tematskih področij ukrepanja

Opis geografskih danosti in trenutni kazalniki razvoja, SWOT analiza, izdelana s sodelovanjem lokalnih akterjev in analiza razvojnih potreb območja jasno nakazujejo prioritete, pomembne za območje LAS Dolina Soče. Podobno je razvidno že iz drugih razvojnih strategij *(Regionalni razvojni program Severne Primorske (Goriške razvojne regije) 2014–2020, Strategije razvoja turizma, Kmetijske smernice, Lokalna razvojna strategije za hribovski del Severne Primorske).* SLR te dokumente vsebinsko dopolnjuje z idejami iz lokalnega okolja in z novimi pristopi in ukrepi.

Na podlagi določil Uredbe CLLD, je LAS Dolina Soče upravičen do financiranja skozi vse tri CLLD sklade na območju Slovenije: Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRP), Evropskega sklada za regionalni razvoj (ESRR) in Evropskega sklada za pomorstvo in ribištvo (ESPR). Tudi zato bodo v SLR LAS Dolina Soče vključena vsa štiri tematska področja ukrepanja, ki so jih zadevni organi upravljanja prepoznali za ključna pri zasledovanju ciljev EU in reševanju lokalnih razvojnih potreb. Ključni razlogi za odločitev, da SLR LAS Dolina Soče zasleduje vsa štiri tematska področja ukrepanja, pa izhajajo iz predhodno opredeljenih razvojnih potreb območja (poglavje 6). Tematska področja ukrepanja, skozi katera bo LAS Dolina Soče reševal razvojne potrebe in zasledoval cilje območja, so:

1. ustvarjanje delovnih mest,
2. razvoj osnovnih storitev,
3. varstvo okolja in ohranjanje narave,
4. večja vključenost mladih, žensk in drugih ranljivih skupin.

Da je na območju LAS Dolina Soče potrebno delovanje na vseh štirih tematskih področjih ukrepanja, so potrdili tudi člani strokovnih institucij in predstavniki lokalne javnosti na delavnicah, vezanih na pripravo SLR.

Kljub temu, da so vsa tematska področja pomembna za razvoj območja, pa SLR kot prioritetni tematski področji ukrepanja opredeljuje ***ustvarjanje delovnih mest*** ter ***varstvo okolja in ohranjanje narave***. To je povezano tako z razvojnimi potrebami kot tudi z zastavljenimi cilji in ne nazadnje s finančnim vidikom. LAS Dolina Soče razpolaga z relativno visoko kvoto sredstev iz sklada ESPR, kjer so delovna mesta ena izmed prioritet. Poleg tega je LAS Dolina Soče upravičen do dodatnih sredstev iz kvote TNP, kjer se bodo izvajale predvsem operacije, povezane z varovanjem okolja. Določila in pogoji sklada ESRR ne predvidevajo ukrepov na tematskem področju *razvoj osnovnih storitev*, zato bodo vse operacije, ki bodo financirane iz zadevnega sklada, temeljile le na ostalih treh tematskih področjih. Kljub temu je cilj SLR LAS Dolina Soče, da operacije naslavljajo več tematskih področij ter na ta način prispevajo k celovitemu razvoju regije.

Za učinkovito zasledovanje tako širokega področja ukrepanja je nujno raznoliko partnerstvo, ki ima potrebne kompetence in izkušnje. LAS Dolina Soče je z aktivnostmi novega programskega obdobja pričel že v letu 2014. Cilj je bil, da se v LAS aktivno vključijo vse strokovne organizacije in čim večje število posameznikov, ki bi strokovno in površinsko pokrivali celotno območje in vse tematske sklope.

Institucije, ki pokrivajo področje delovnih mest: Občina Tolmin, Občina Kobarid, Občina Kanal ob Soči, Občina Bovec, Posoški razvojni center.

Institucije, ki pokrivajo varovanje okolja in kulturne dediščine: Javni zavod Triglavski narodni park, Zavod za gozdove Slovenije, Ustanova Fundacija poti miru v Posočju, Zavod za ribištvo RS, Kmetijsko gozdarski zavod Nova Gorica, Tolminski muzej, LTO Sotočje, LTO Bovec.

Institucije, ki pokrivajo osnovno infrastrukturo in dejavnosti: Občina Tolmin, Občina Kobarid, Občina Kanal ob Soči, Občina Bovec, LTO Sotočje, LTO Bovec.

Institucije, ki pokrivajo vključenost ranljivih skupin: Varstveno delovni center Tolmin, Tolminski muzej.

Pomembne so tudi izkušnje iz prejšnjega obdobja. Projekti, ki so se izvajali v okviru programa LEADER 2007–2013, so izhajali iz potreb, zaznanih na terenu. Vsebinsko so obravnavali tematike: lokalni kmetijski pridelki in izdelki, varovanje okolja in turizem. S temi projekti smo postavili temelje za nadaljnji razvoj teh panog (npr. trženje lokalnih produktov, snovanje turistične ponudbe; tematskih poti, lokalna kulinarika, reja drobnice, …). Vsak projekt se je na nek način dotaknil tudi aktualnih tematskih območij ukrepanja.

V naslednjem programskem obdobju se bo začrtana pot, ki se je izkazala za zelo uspešno, nadaljevala in nadgrajevala. Trajnostno naravnano spodbujanje raznih gospodarskih sektorjev (podjetništvo, kmetijstvo, turizem), gospodarno ravnanje z naravnimi viri in lokalnimi danostmi, spodbujanje novih dejavnosti, vzpostavljanje pogojev za inovativno podjetništvo ter za razvoj zelenih delovnih mest, so podlaga za ohranjeno in poseljeno podeželje ter privlačna in poslovno zanimiva urbana območja. To so temeljne smernice, ki jih bodo v naslednjih letih zasledovale izbrane operacije. Velik poudarek bomo v novem obdobju dali tudi razvoju akvakulture na območju in diverzifikaciji ribištva.

USTVARJANJE DELOVNIH MEST

Zaradi gospodarske krize so se razmere na območju LAS Dolina Soče v zadnjem desetletju močno poslabšale. Stopnja brezposelnosti je bila leta 2014 12,9% kar je precej več, kot v času pred krizo. Leta 2005 je znašala 8,63% (Vir: SURS, 2014). Analiza stanja je pokazala, da povprečna plača zaostaja za slovenskim povprečjem. Delovna mesta so tudi osnova za privlačno bivanjsko okolje.

Za ustvarjanje novih in ohranjanje obstoječih delovnih mest je potrebno v naslednjem obdobju nadaljevati z aktivnostmi, ki bodo nudile osnovno podporo in ustvarjale pogoje za razvoj delovnih mest v kmetijstvu, turizmu, obrti, akvakulturi. Ustvarjanje delovnih mest je povezano z razvojem osnovne infrastrukture oz. storitev ter z dostopnostjo; ob tem pa je nujno potrebno upoštevati varovanje okolja in lokalne danosti.

V sklopu delavnic so bile v okviru tematskega področja *ustvarjanje delovnih mest* izpostavljene naslednje prednostne naloge:

- povečanje obsega primarne kmetijske in gozdarske proizvodnje in s tem povečanje možnosti za izhode v (zelene) zaposlitve, oz. ustvarjanje novih zelenih delovnih mest,
- zaposlovanje oz. ustvarjanje delovnih mest v povezavi na ribogojstvom in ribiškim turizmom,
- proučitev možnosti ustanovitve inkubatorjev v propadlih industrijskih conah,
- povezovanje akterjev s področja lesarstva in gozdarstva ,
- povečanje lokalne samooskrbe in spodbujanje kratkih dobavnih verig
- razvoj inovativnih poslovnih modelov na območju LAS,
- vzpostavitev podpornega okolja za ustanavljanje socialnih podjetij,
- povezovanje ponudnikov turističnih storitev (npr. razpršeni hoteli) v strukture z višjo dodano vrednostjo in možnostjo omogočanja dodatnih zaposlitev,
- dvig dodane vrednosti kmetijskim, gozdarskim in živilskim proizvodom.

V urbanih območjih pa še zlasti:

- ustvarjanje delovnih mest v sektorju socialnih storitev, zlasti z vpeljavo prenosa aktivnosti iz uradnih institucij na druge subjekte (deinstitucionalizacija storitev),
- ustvarjanje pogojev za razvoj inovativnih partnerstev, zlasti v smislu kooperativ, zadrug in neformalnih mrež za spodbujanje (socialnega) podjetništva.

V danih razmerah je ustvarjanje delovnih mest težko zagotoviti, zato SLR med predvidenimi ciljnimi kazalniki navaja **zaposlitve** oz. **izhode v zaposlitev**, ki so dosegljivi in jih je mogoče zagotoviti. Na spodbudno okolje za ustvarjanje novih delovnih mest pa je posredno mogoče vplivati tudi preko ostalih treh tematskih področij.

V okviru sklada **EKSRP** se bo to tematsko področje zasledovalo predvsem preko ukrepov U1, U2, U3, U4 in U5.

V okviru sklada **ESRR** se bo to tematsko področje zasledovalo predvsem preko ukrepov U1, U2, U3, U4 in U6.

V okviru sklada **ESPR** se bo to tematsko področje zasledovalo predvsem preko ukrepov U1, U2, U3, U4 in U5.

V finančnem obdobju 2014–2020 je predvideno,da se tematsko področje novih delovnih mest in cilje, povezane s tem, zasleduje z ukrepi v okviru **vseh treh skladov**.

RAZVOJ OSNOVNIH STORITEV

Razvoj osnovnih storitev in pripadajoče infrastrukture je nujen za ohranjanje privlačnosti prostora in posledično tudi poseljenosti podeželja. To se je potrdilo tudi preko SWOT analize (str. 33-34) in analize razvojnih potreb.

Obstoječa bogata društvena dejavnost in številne nevladne organizacije, ki v LAS Dolina Soče aktivno sodelujejo, so dobro izhodišče za načrtovanje ustreznih ukrepov. Potrebno je nadgraditi sodelovanje in skupne strateške pristope ter zagotoviti učinkovito porabo sredstev in posledično ustrezen razvoj osnovnih storitev, ki bodo pripomogle k potrebam najširšega okolja in omogočala zdrav in aktiven življenjski slog.

Ukrep CLLD je lahko priložnost za vzpostavitve novih oblik formalnih sodelovanj ali aktivnosti, ki jih organizacije izvajajo in predstavljajo ključno vez med lokalno/državno administracijo ter lokalnim okoljem. Take so lahko nove pilotne vsebine javno zasebnega partnerstva, npr. med občinami in zainteresirano javnostjo (kmetje, ribiški sektor, agrarne in pašne skupnosti, skupina proizvajalcev, društva…). Zaradi težke dostopnosti in slabega javnega prevoza je nujno tudi spodbujanje alternativnih mobilnostnih rešitev.

V sklopu delavnic so bile v okviru tematskega področja *razvoj osnovnih storitev* izpostavljene naslednje prednostne naloge:

- razvoj rekreacijske infrastrukture za javno uporabo,
- razvoj nove infrastrukture, ki bo omogočala razvoj turistične dejavnosti,
- spodbujanje kulturnih dejavnosti ter razvoj z njimi povezane infrastrukture,
- spodbujanje zdravega in aktivnega življenjskega sloga in z njim povezanih dejavnosti za vse starostne skupine prebivalcev, vključno z zagotavljanjem infrastrukture za kakovostnejše življenjsko in bivalno okolje,
- razvoj infrastrukture, povezane s skupnostnimi prostori, medgeneracijskimi centri, ipd.,
- spodbujanje različnih oblik trajnostne mobilnosti in javnega prevoza.

V okviru sklada **EKSRP** se bo to tematsko področje zasledovalo predvsem preko ukrepov U2, U3, U4 in U5.

V okviru sklada **ESPR** se bo to tematsko področje zasledovalo predvsem preko ukrepov U3, U4 in U5.

V finančnem obdobju 2014–2020 je predvideno, da se tematsko področje razvoj osnovnih storitev in cilje, povezane s tem, zasleduje z ukrepi v okviru skladov EKSRP in ESPR.

VARSTVO OKOLJA IN OHRANJANJE NARAVE

LAS Dolina Soče je območje izjemne naravne in kulturne pestrosti. To ima pomembno vlogo pri razvoju številnih panog: turizma, kmetijstva, kulinarike, podjetništva in obrti. Poleg tega nekateri naravni viri (les, voda) nudijo številne priložnosti - ekosistemske storitve okolja so zelo velike. Varstvo okolja in ohranjanje narave je bilo med lokalnimi akterji prepoznano kot eno izmed dveh prioritetnih tematskih področji ukrepanja, kar je razvidno iz SWOT analize in analize razvojnih potreb. Lokalno partnerstvo ob tem poudarja tudi potrebo po sočasnem razvoju, torej varstvo narave in kulturne dediščine na način, ki bo dopuščal sočasni ekonomski razvoj območja.

Na okolje se vrši vedno večji pritisk. To je povezano z naraščajočim turističnim obiskom in neskladno izrabo virov. Potrebno je spodbujati aktivnosti, ki te pritiske ublažijo oziroma jih nevtralizirajo (trajnostni turizem, mobilnost, usmerjene aktivnosti). Pomembno je tudi zavedanje o klimatskih spremembah. Alpe so dokazano prostor, ki je na te spremembe še posebej občutljiv. Potrebno je ohranjati biotsko raznovrstnost, varovati vodne ekosisteme, ki so pomembni za ribištvo ter življenjski prostor avtohtone soške postrvi, zaustaviti zaraščanje površin. Problem izginjanja kulturne krajine (zaraščanje, invazivne vrste, izginjanje rastlinskih in živalskih vrst) se omenja tudi v navezavi na reaktivacijo kmetijstva na nekaterih območjih. Oblikovati in urediti moramo tako krajino, ki bo omogočala boljše gospodarjenje z naravnimi viri ter bo urejena in kot taka privlačna za zunanjega opazovalca. Zaradi naraščajočega pritiska na okolje se pojavljajo tudi nekatera trenja med različnimi akterji (npr. gorsko kolesarstvo; urejanje vodotokov). Potrebno je spodbujati (formalna) sodelovanja in iskanje skupnih rešitev. Pomembna je tudi nesnovna kulturna dediščina in bogata zgodovinska in tehnična dediščina – predvsem v navezavi na 1. Svetovno vojno in Soško fronto ter Bohinjsko progo.

Poleg samega ohranjanja in varovanja okolja je tako glavni izziv, kako spodbujati razvoj na način, da omogoča aktivnosti, ki na eni strani koristijo naravne, kulturne in zgodovinske danosti in posebnosti ter jih po drugi strani tudi ohranjajo. V sklopu delavnic so bile v okviru tematskega področja *varstvo okolja in ohranjanje narave* izpostavljene naslednje prednostne naloge:

- varovanje in ohranjanje kulturne dediščine,
- ohranjanje narave in uravnavanje ravnovesja na relaciji narava – kmetijstvo – prosti čas,
- sistemsko upravljanje z zavarovanimi območji,
- urejanje režima športa in turizma v naravi (šport in turizem v naravnem okolju),
- boj proti zaraščanju kmetijskih površin – reaktivacija kmetij,
- dejavnosti okoljskega ozaveščanja

V urbanih območjih pa še zlasti:

- spodbujanje učinkovite rabe naravnih virov, vključno z naložbami v obnovljive vire energije,
- promoviranje naravne in kulturne dediščine območja LAS Dolina Soče.

Prednostne naloge, identificirane za **območje TNP** se večinoma vežejo na aktivnosti, namenjene ohranjanju ekosistemov in naravnih procesov, naravnih vrednot, pestrosti habitatnih tipov, živalskih in rastlinskih vrst ter krajin. V naseljenih delih parka je poudarek na ohranjanju kulturne dediščine in kakovosti kulturne krajine, ki je rezultat dolgoletnega sožitja domačinov in narave. Lokalnim prebivalcem je treba zagotavljati ekonomske in družbene pogoje za trajnostni razvoj dejavnosti, ki omogočajo in podpirajo ohranjanje poselitve, značilne identitete in tradicionalno rabo naravnih dobrin.

V okviru sklada **EKSRP** se bo to tematsko področje zasledovalo predvsem preko ukrepov U1, U2, in U4.

V okviru sklada **ESRR** se bo to tematsko področje zasledovalo predvsem preko ukrepov U1, U2, U4 in U5.

V okviru sklada **ESPR** se bo to tematsko področje zasledovalo predvsem preko ukrepov U1 in U2.

V finančnem obdobju 2014–2020 je predvideno, da se tematsko področje varovanja okolja in cilje, povezane s tem, zasleduje predvsem z ukrepi v okviru sklada EKSRP, še posebej v sklopu kvote za TNP. Pri temah, vezanih na varovanje vodnih virov, so možni tudi ukrepi iz sklada ESPR, pri temah, vezanih na kulturno dediščino, pa tudi iz sklada ESRR.

VEČJA VKLJUČENOST MLADIH, ŽENSK IN DRUGIH RANLJIVIH SKUPIN

To tematsko področje je bilo v prejšnjem programskem obdobju najbolj zapostavljeno. Ranljive skupine je potrebno obravnavati na poseben način in s posebnimi ukrepi, ter na tak način omogočiti njihovo enakopravno vključitev v družbo. Večkrat so namreč zaradi socialnih, ekonomskih, kulturnih ali drugih omejitev zapostavljeni. Potrebno je določiti ukrepe za aktivno vključevanje v obstoječe dejavnosti oziroma vzpostavitev pogojev za nove aktivnosti, namenjene prav tem skupinam.

Na območju LAS Dolina Soče smo med ranljive skupine uvrstili mlade, starejše, brezposelne, ženske in osebe s posebnimi potrebami. Poseben poudarek, ki je izpostavljen tudi v SWOT analizi kot ena izmed največjih nevarnosti, je predvsem na mladih brezposelnih. Nujno je spodbujati ukrepe, ki pomagajo preprečevati t.i. beg možganov, saj ima odliv kvalificiranih in visokokvalificiranih kadrov dolgoročne negativne posledice za območje. Iz analize stanja je razvidno, da se prebivalstvo stara. Pomemben je vidik medgeneracijskega povezovanja. Iz okolja so prišle tudi iniciative po vključevanju oseb s posebnimi potrebami ter ideje o povezovanju posameznih ranljivih skupin (ženske, mladi).

Tematsko področje vključevanja ranljivih skupin je v koheziji z ostalimi področji ukrepanja, predvsem z ustvarjanjem novih delovnih mest ter z razvojem osnovnih dejavnosti na podeželju. Vključevanje ranljivih skupin in aktivnosti, povezane s tem, je smiselno navezati na lokalne posebnosti in potrebe. Na tak način se poleg samega vključevanja doseže tudi razvoj posameznih dejavnosti, ki so za območje pomembne ali značilne in posledično omogoči nove priložnosti in krepitev lokalne identitete. Poleg samega vključevanja in aktivnosti je potrebno razvijati tudi specifična znanja, povezana s to tematiko, ki jih v okolju primanjkuje.

V sklopu delavnic so bile v okviru tematskega področja *večja vključenost mladih, žensk in drugih ranljivih skupin* izpostavljene naslednje prednostne naloge:

- vključevanje mladih v politike razvoja, nevladne organizacije, društva,
- prenašanje znanj tradicionalnih kmečkih, kulinaričnih in rokodelskih opravil na mlade (krepitev lokalne identitete),
- medgeneracijsko povezovanje,
- vključevanje ranljivih skupin v projekte revitalizacije in urejanja krajine,
- spodbujanje novih oblik formalnih sodelovanj akterjev v prostoru (npr. kooperative, zadruge, fundacije, razpršeni hoteli),
- vključevanje oseb s posebnimi potrebami v rekreacijske, turistične in kmetijske dejavnosti,
- razvoj turističnih produktov, ki ciljajo na specifične starostne skupine (mladi, starejši),
- vključevanje ranljivih skupin v dejavnosti akvakulture.

V okviru sklada **EKSRP** se bo to tematsko področje zasledovalo predvsem preko ukrepov U4 in U5.

V okviru sklada **ESRR** se bo to tematsko področje zasledovalo predvsem preko ukrepov U3, U4, U5 in U6.

V okviru sklada **ESPR** se bo to tematsko področje zasledovalo predvsem preko ukrepa U5.

V finančnem obdobju 2014–2020 je predvideno,da se tematsko področje vključevanje ranljivih skupin in cilje, povezane s tem, zasleduje z ukrepi v okviru vseh treh skladov – predvsem bo poudarek na aktivnostih, financiranih iz sklada ESRR.

8. Opis in način doseganja ter zasledovanja horizontalnih ciljev Evropske unije

Strategija lokalnega razvoja vključuje horizontalne cilje EU v svojo splošno razvojno paradigmo. Operacije, ki se bodo prijavljale na Javni poziv, bodo morale zasledovati horizontalne cilje EU, saj je vpliv operacije na doseganje horizontalnih ciljev EU eno od specifičnih meril pri ocenjevanju vlog. Operacije, ki bodo to načelo upoštevale v večji meri, bodo imele več možnosti za izbor.

BLAŽENJE PODNEBNIH SPREMEMB IN PRILAGAJANJE NANJE

Kot izhaja že iz analize SWOT, lahko klimatske spremembe na dolgi rok negativno vplivajo na razvoj gospodarstva na območju LAS; velik vpliv imajo zlasti na kmetijstvo (vremenske ujme, suše, spremenjeni padavinski režimi, invazivne vrste), turizem (spremenjene vremenske razmere, več padavin poleti, pomanjkanje snega pozimi, zmanjšana privlačnost območja zaradi posledic suš, poplav, vremenskih ujm, ipd.) in akvakulturo (zmanjševanje pretokov rek zaradi manjše količine padavin). Bistveno je, da SLR s svojimi ukrepi blaži učinke podnebnih sprememb in hkrati spodbuja ozaveščenost in prilagajanje nanje. Učinkovit odziv na klimatske spremembe ne pomeni samo zniževanje ogljičnega odtisa za vsako ceno, ampak doseganje sinergij preko številnih ukrepov, ki iščejo lokalnemu okolju prilagojene rešitve na različnih področjih delovanja. SLR je v celoti skladna z usmeritvami *Nizkoogljične strategije za območje občin Bovec, Kobarid, Tolmin, Cerkno in Idrija*. Prepoznane razvojne potrebe območja LAS Dolina Soče in predvideni ukrepi, opisani v nadaljevanju, zasledujejo trajnostno naravnani razvoj s poudarkom na lokalnih virih. **V okviru SLR se bo spodbujalo:** usmeritev k trajnostni rabi lokalnih OVE, povezovanje deležnikov na področju distribucije OVE, podporo aktivnostim za pospeševanje trajnostne mobilnosti, optimizacijo verig lokalnih virov na območju, pospeševanje samooskrbe, izbor razmeram prilagojenih kultur, sort ter dejavnosti v kmetijstvu, spodbujanje ekološkega načina kmetovanja, ipd.

SKRB ZA OKOLJE

Skrb za okolje je v neposredni navezavi na predhodni horizontalni cilj EU in je prioriteta tudi zaradi dejstva, da je prav naravno okolje pogoj za razvoj številnih panog v regiji (turizem, kmetijstvo) ter pomemben element kvalitete bivanja. Trajnostni okoljski razvoj z ohranjanjem krajine ter naravne in kulturne dediščine je ena od prednostnih razvojnih potreb območja. Iz te potrebe in ukrepov, ki so predvideni v nadaljevanju SLR izhaja, da si bodo akterji na območju LAS Dolina Soče prizadevali za **sonaravno rabo endogenih potencialov okolja** in implementacijo takih aktivnosti, ki imajo kar se da nizke negativne okoljske učinke. Ukrepi, vezani neposredno na ohranjanje in varovanje okolja in narave, se bodo uresničevali zlasti preko aktivnosti ozaveščanja in promocije pomena varstva in ohranjanja narave in okolja ter ob **upoštevanju omejitev pri umeščanju dejavnosti in infrastrukture v prostor**. SLR bo podpirala **aktivnosti, ki imajo pozitivne učinke na ohranjanje biodiverzitete, ekosistemske in krajinske pestrosti ter vplivajo na zmanjševanje okoljskih obremenitev,** tako v okviru kvote TNP kot tudi v okviru drugih operacij**.**

SPODBUJANJE INOVATIVNOSTI

Najpomembnejša razvojna potreba območja – *dvig konkurenčnosti poslovnega okolja in izboljšanje zaposlitvenih možnosti* – je pogojena prav s spodbujanjem inovativnosti. Regija ima veliko priložnosti in rezerve pri uveljavljanju novih pristopov, dejavnosti in proizvodov ter pri uvajanju novih razvojnih rešitev pri načinu rabe lokalnih virov. Pristop od spodaj navzgor, ki že sam po sebi predpostavlja aktivno povezovanje in mreženje med lokalnimi akterji, je priložnost za uvajanje različnih razvojnih platform, ki taka sodelovanja okrepijo in omogočajo multiplikativne učinke pri implementaciji operacij.

NEDISKRIMINACIJA IN SPODBUJANJE ENAKIH MOŽNOSTI

Prebivalcem v Sloveniji so z Ustavo RS zagotovljene enake človekove pravice in temeljne svoboščine ne glede na narodnost, raso, spol, jezik, vero, politično ali drugo prepričanje, gmotno stanje, rojstvo, izobrazbo, družbeni položaj, invalidnost ali katero koli drugo osebno okoliščino. Aktivnosti SLR bodo upoštevale načelo enakosti, ki vključuje prepoved neenakega obravnavanja oziroma diskriminacije, tako pri aktivnostih animacije lokalnega prebivalstva, ki bodo enakovredno obravnavale vse skupine, kot pri načinu izbora operacij, kjer bo prijaviteljem zagotovljena **enakost med spoloma in preprečena vsakršna diskriminacija** v skladu z zakonodajo, ki pokriva področje zagotavljanja enakih možnosti v RS in EU.

9. Opis SLR in njenih ciljev vključno z določitvijo mejnikov in ciljnih vrednosti kazalnikov

RAZVOJNA VIZIJA LAS DOLINA SOČE

Območje LAS Dolina Soče svojim prebivalcem nudi kakovostno, z vidika naravne in kulturne dediščine privlačno ter podjetniško spodbudno okolje.
Je območje, ki je s premišljenimi prostorskimi ukrepi povezano v funkcionalno celoto, spodbuja ustvarjalnost, inovativnost, podjetnost, pripadnost, vključenost, medsektorsko in medgeneracijsko sodelovanje ter omogoča visoko kakovost bivanja današnjim in prihodnjim rodovom.

Skozi CLLD in s pristopom od spodaj navzgor je tej viziji mogoče slediti z neposredno vključitvijo lokalnega okolja in z upoštevanjem lokalnih posebnosti in realnih potreb. Nekatere obstoječe dobre prakse (številne so se razvile tudi skozi ukrep LEADER v prejšnjem programskem obdobju) to dokazujejo.

LAS Dolina Soče je ena redkih LAS na območju RS, ki je upravičena do vseh treh možnosti financiranja na svojem celotnem območju. Sklad EKSRP bo osredotočen predvsem na razvoj podeželskih območij izven centralnih naselij s posebnim poudarkom na varovanju okolja in razvoju pogojev za delovna mesta v kmetijstvu in turizmu ter razvoju osnovnih dejavnosti. Poseben poudarek bo na razvoju dejavnosti v Triglavskem narodnem parku. Sklad ESRR bo izvajal aktivnosti zlasti v naseljih, ki imajo na območju centralno vlogo in se uvrščajo v urbana območja. Poudarek bo na spodbujanju socialne vključenosti in krepitvi podpornega okolja za podjetništvo. Sklad ESPR bo odgovoren za nadaljnji razvoj akvakulture in diverzifikacije te panoge. Vsi skladi bodo spodbujali inovativnost in sodelovanje tako na vsebinski kot teritorialni ravni. Poseben pomen bo LAS Dolina Soče dala sodelovanju na regijski in mednarodni ravni. Strateška lega ob Italiji in v neposredni bližini Avstrije ter skupni interesi (narava, mobilnost, dediščina) s sosednjimi območji so dobra podlaga za čezmejno sodelovanje. Območje je preko Posoškega razvojnega centra vključeno v mednarodno mrežo gorskih območji Euromontana, kar predstavlja veliko priložnost tudi na področju mednarodnega sodelovanja.

Strategija lokalnega razvoja je skladna s cilji in usmeritvami naslednjih dokumentov:

PROGRAM RAZVOJA PODEŽELJA 2014-2020: SLR sledi ciljem petega področja ukrepanja: **»Zelena delovna mesta in skladen ter vzdržen razvoj podeželja, ki temelji na razvoju endogenih potencialov lokalnega okolja«.** SLR še posebej prispeva k šesti prednostni nalogi, ki se glasi: *»spodbujanje socialne vključenosti, zmanjšanje revščine in ekonomski razvoj podeželskih območij, s poudarkom na pospeševanju lokalnega razvoja podeželskih območij«*. SLR je usklajena s prednostnim področjem 6B - *Pospeševanje lokalnega razvoja podeželskih območij,* prednostnim področjem 6A - *Spodbujanje diverzifikacije, ustanavljanja in razvoja malih podjetij in ustvarjanje novih delavnih mest,* prednostnim področjem 4A - *Obnova, ohranjanje in izboljšanje biotske raznovrstnosti vključno z območji Natura 2000 in območij z naravnimi in drugimi posebnimi omejitvami ter kmetovanje visoke vrednosti in stanja krajin v Evropi in prednostnim področjem* 1C - *Krepitev vseživljenjskega učenja in poklicnega usposabljanja v kmetijskem in gozdarskem sektorju.* Prispeva tudi k prednostnemu področju 2A - *Izboljšanje ekonomske uspešnosti vseh kmetij ter zagotavljanje lažjega prestrukturiranja in posodabljanja kmetij, zlasti z namenom povečanja njihove udeležbe na trgu in trzne usmerjenosti ter kmetijske diverzifikacije* in prednostnemu področju 3A - *Izboljšanje konkurenčnosti primarnih proizvajalcev z njihovo boljšo vključitvijo v agroživilsko verigo prek shem kakovosti, dodajanje vrednosti kmetijskim proizvodom, pa tudi promocija na lokalnih trgih in v kratkih dobavnih verigah, skupinah proizvajalcev in medpanožnih organizacijah.* SLR se bo uresničevala preko ukrepa M019 **Podpora za lokalni razvoj v okviru pobude LEADER (lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost)**.

OP ZA KOHEZIJSKO POLITIKO 2014-2020: SLR izhaja iz **9. prednosti osi** - *Socialna vključenost in zmanjšanje tveganja revščine*, prednostna naložba *Vlaganje v okviru strategij lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost* in se bo uresničevala skozi dve opredeljeni področji: povečanje socialne vključenosti ranljivih skupin ter varovanje okolja in ohranjanje narave.

OPERATIVNI PROGRAM ESRP 2014–2020: SLR bo prispevala k **4. prednosti osi** *Povečevanje zaposlovanja in ozemeljske kohezije.*

REGIONALNI RAZVOJNI PROGRAM SEVERNE PRIMORSKE (GORIŠKE RAZVOJNE) REGIJE 2014–2020: SLR je v skladu s prioritetami in cilji Goriške razvojne regije, v katero kot območje tudi sodi. Cilji RRP so:

- dvigniti konkurenčnost, inovativnost in na ta način prispevati k večanju zaposlenosti v regiji,
- izboljšati pogoje za kakovostnejše življenje prebivalcev regije,
- zagotoviti trajnostni okoljski, prostorski in infrastrukturni razvoj regije.

SLR smiselno upošteva še vrsto drugih razvojnih dokumentov, in sicer:

- osnutek Upravljavskega načrta Triglavskega narodnega parka 2016–2025 ,
- Nizkoogljično strategijo za občine Bovec, Kobarid, Tolmin, Cerkno in Idrija,
- strategije razvoja turizma na območju občin, vključenih v LAS Dolina Soče,

pa tudi nekatere pomembne mejnike, kot so mednarodni naziv Alpsko mesta leta, ki ga v letu 2016 nosi Občina Tolmin in stoto obletnico 1. svetovne vojne.

SLR direkten rezultat vključenosti lokalne skupnosti in tako dodana vrednost zgoraj navedenim dokumentom. Pristop od spodaj navzgor omogoča, da lokalni akterji neposredno vplivajo na razvoj območja in aktivno sodelujejo pri pripravi razvojnih prioritet in ciljev ter pri določanju ukrepov in kazalnikov. Na tak način so lokalna skupnost in posamezniki motivirani in pripravljeni na aktivno sodelovanje. Poleg tega je to tudi zagotovilo, da so cilji povezani z realnimi potrebami okolja, kar je bistvenega pomena pri zasledovanju razvojne vizije. Vključenost strokovnih organizacij je zagotovilo, da so ti cilji tudi strokovno podprti in uresničljivi. Merljivi kazalniki pa potrjujejo konkretnost in učinkovitost teh ciljev.

Strategija lokalnega razvoja za LAS Dolina Soče upošteva ostale razvojne dokumente in politike ter jih skozi pristop CLLD (od spodaj navzgor) dopolnjuje. SLR je rezultat realnih potreb lokalnega okolja in uresničuje vizijo območja. Skozi različna področja ukrepanja zasleduje cilje, ki so v okolju potrebni, uresničljivi, strokovno argumentirani in skozi kazalnike tudi merljivi.

Inovativni značaj SLR

Inovativni značaj SLR se kaže zlasti v načinu pristopa k uresničevanju razvojne vizije območja, katerega **bistvo je v povezovanju in partnerskem sodelovanju med lokalnimi akterji**. Pri tem SLR spodbuja uporabo obstoječih endogenih potencialov na območju na nov način in uvaja nove pristope povezovanja in mreženja na lokalnem nivoju (povezovanje pridelovalcev in ponudnikov v skupne inovativne trženjske mreže z namenom krajših dobavnih verig, povezovanje podjetniškega, raziskovalnega in izobraževalnega sektorja v partnersko mrežo, ipd.). SLR podpira krepitev sodelovanja med različnimi sektorji in medgeneracijsko povezovanje (v SLR so vključeni predstavniki vseh treh sektorjev – javni, ekonomski in zasebni sektor, poudarek je dan ciljnim skupinam vseh generacij, še posebej pa ranljivim skupinam). Operacije, izvedene preko SLR, bodo zato imele multiplikativne učinke na gospodarski, socialni in demografski razvoj območja LAS Dolina Soče.

Strategija lokalnega razvoja kot orodje za doseganje ciljev

V okviru SLR smo se osredotočili na vsa štiri tematska področja ukrepanja, ki so ključna za reševanje razvojnih potreb območja LAS in so opisana v poglavju Podroben opis tematskih področij ukrepanja. Ker vseh ciljev, ki izhajajo iz razvojnih potreb območja, v programskem obdobju 2014–2020 ne bo mogoče doseči samo s SLR, smo skrbno načrtovali, kateri cilji bodo predmet SLR in katere potrebe in cilje bomo reševali z drugimi programi.

Za območje LAS Dolina Soče smo na podlagi razvojne vizije opredelili **strateške (splošne) cilje**, ki so ključni za dolgoročni razvoj območja in zagotavljajo **enakomeren in celovit razvoj,** ki:

- omogoča nova delovna mesta z visoko dodano vrednostjo,
- spodbuja inovativnost in sodelovanje na lokalni, regijski, čezmejni in mednarodni ravni,
- ustvarja pogoje za konkurenčno poslovno okolje,
- spodbuja dvig človeškega in socialnega kapitala,
- ohranja, varuje in promovira bogato naravno in kulturno dediščino,
- spodbuja razvoj, trženje in promocijo lokalnih dejavnosti, virov in produktov,
- omogoča sonaravni razvoj dejavnosti, ki delujejo z roko v roki z naravo in lokalno identiteto,
- razvija infrastrukturo in dejavnosti v skladu s potrebami lokalnega okolja,
- spodbuja enake možnosti za vse.

V sodelovanju s predstavniki vseh treh sektorjev in strokovnih organizacij, smo v nadaljevanju opredelili tiste **specifične (posebne) cilje**, ki jih je realno mogoče doseči z izvedbo operacij v okviru SLR in za posamezna tematska področja ukrepanja opredelili **ukrepe** s pomočjo katerih bomo uresničili zastavljene cilje. Specifični cilji so komplementarni strateškim ciljem ter usmerjeni k uresničevanju razvojne vizije območja. Imeli bodo pozitivne učinke na posamezne ciljne skupine in dejavnosti ter so kvantitativno ter kvalitativno merljivi s specifičnimi kazalniki učinka in kazalniki rezultata.

Specifični cilji so kompleksni, konkretni, medsebojno povezani in soodvisni, saj izvedba posamezne operacije lahko prispeva k doseganju ciljev iz različnih tematskih področij ukrepanja. S tovrstnim povezovanjem dosegamo komplementarne in multiplikativne učinke. Elementi spremljanja (kazalniki) vseh v nadaljevanju navedenih specifičnih ciljev, so opredeljeni v poglavju 11, v okviru posameznega sklada in posameznega konkretnega ukrepa.

Pri določitvi kazalnikov po posameznih specifičnih ciljih smo sledili dvema zahtevama; na eni strani morajo biti enostavno merljivi in dosegljivi, na drugi pa specifični ter logično povzemati posamezni cilj. Kjer je bilo le možno, smo se izogibali preveč splošnim kazalnikom. Časovna opredelitev doseganja ciljev je določena z izvajanjem posameznih ukrepov in je specificirana v akcijskem načrtu.

Hierarhija ciljev

Specifične cilje smo razvrstili glede na pomembnost, ki jo pogojuje opredelitev razvojnih potreb (RP) in prednostnih tematskih področij ukrepanja (TPU), in ki je opisana v predhodnih poglavjih.

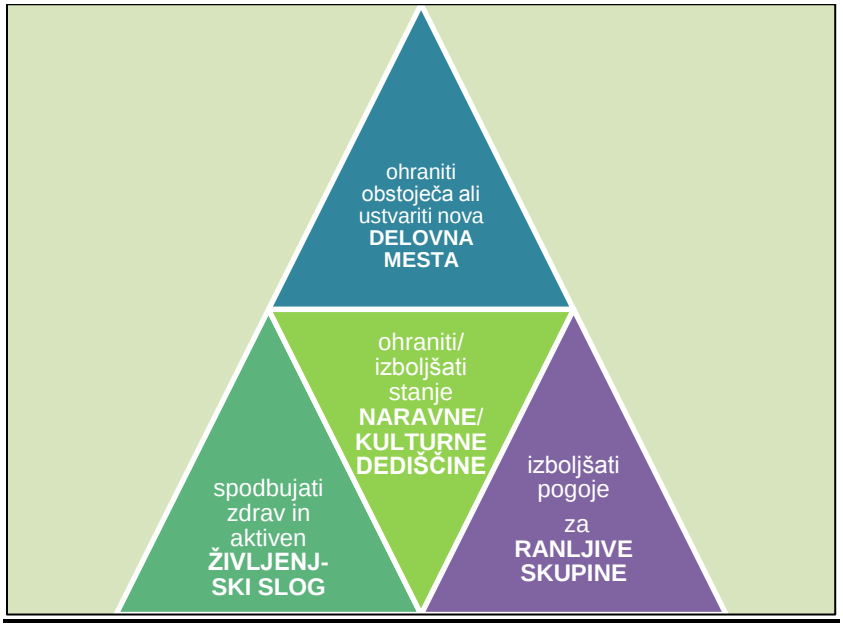
Skladno s tem so najvišje rangirani cilji, ki izhajajo iz:

- **RP1:** ***Dvig konkurenčnosti poslovnega okolja in izboljšanje zaposlitvenih možnosti*** in **TPU1:** ***Ustvarjanje delovnih mest***,

sledijo pa jim cilji, izhajajoči iz

- **RP2:** ***Trajnostni okoljski razvoj z ohranjanjem krajine ter naravne in kulturne dediščine*** in **TPU3:** ***Varstvo okolja in ohranjanje narave***.

Shema 1 : Prikaz hierarhične razvrstitve glavnih specifičnih ciljev

1. Specifični cilji na tematskem področju ukrepanja: USTVARJANJE DELOVNIH MEST

Strateški cilj je, da se na območju LAS Dolina Soče zagotovi pogoje za konkurenčno poslovno okolje, ki upošteva lokalne značilnosti, spodbuja inovativne pristope in s tem omogoča razvoj zelenega gospodarstva, ustvarja nova delovna mesta z visoko dodano vrednostjo, ohranja obstoječa delovna mesta ter omogoča razvoj dodatnih pogojev za odpiranje novih podjetij. Pri tem je nujno medsektorsko sodelovanje in celosten pristop. Na ta način se omogoča celovit in enakomeren razvoj in ohranja poseljenost.

IZHODIŠČE: pomanjkanje kvalitetnih delovnih mest

Osnovni cilj LAS Dolina Soče je dolgoročno prispevati k boljšim zaposlitvenim možnostim na območju. To bo doseženo neposredno in posredno. Nova delovna mesta morajo biti kvalitetna, z visoko dodano vrednostjo in vezana na lokalne posebnosti. Poudarek bo na zelenem gospodarstvu. Cilj je spodbujati poslovne aktivnosti na območjih in v panogah, ki so z vidika celostnega razvoja območja LAS Dolina Soče pomembne in hkrati najbolj ranljive (kmetijstvo, lokalne obrti) ter v panogah,ki izkazujejo največji potencial za razvoj (turizem, akvakultura, kulinarika) in jih je skozi CLLD najlažje uresničiti. Poleg neposrednega ustvarjanja delovnih mest v obstoječih in novih podjetjih je cilj, da se zagotovi ustrezne pogoje (nove dejavnosti, obnovljena infrastruktura, izobraževanja, sodelovanja), ki bodo pripomogli k zaposlovanju, omogočanju izhodov v nove zaposlitve in ustvarjanju delovnih mest.

CILJ: OHRANITI OBSTOJEČA ALI USTVARITI NOVA DELOVNA MESTA
Ocena okoljskih učinkov cilja: nevtralna
Kazalnik učinka: število novo ustvarjenih delovnih mest, število novih zaposlitev
Primer: število novo ustanovljenih s.p.-jev, nove zaposlitve med posamezno operacijo, nove zaposlitve kot neposredna ali posredna posledica operacije, novi izhodi v zaposlitev.

IZHODIŠČE: nizka konkurenčnost poslovnega okolja

Vzporedno s tem bo SLR zasledoval cilj za povečanje konkurenčnosti poslovnega okolja. Spodbujalo se bo medsektorsko sodelovanje, nove tržne dejavnosti, inovativne pristope (nove produkte, tržne niše, storitve, mreženje, nove načine uporabe obstoječih virov, raziskave), socialno podjetništvo, zeleno gospodarstvo, ipd. Vse to s skupnim ciljem, da se poviša konkurenčnost posameznikov, podjetij in celotnega poslovnega okolja.

CILJ: IZBOLJŠATI KONKURENČNOST
Ocena okoljskih učinkov cilja: nevtralna
Kazalnik učinka: število lokalno inovativnih pristopov, sodelovanj, produktov
Primer: sem med drugim spadajo novi proizvodi, storitve, nove tehnologije, novi pristopi do obstoječih aktivnosti, inovativne rešitve in pilotni primeri, nove vrste turizma, nove turistične destinacije, novi načini uporabe naravnih virov, nova medsektorska povezovanja.

IZHODIŠČE: pomanjkanje podjetniške iniciative in znanja

Cilj je, da se na območju LAS dvignejo znanje na področju podjetništva in znanja, potrebna za uspešna iskanja in ustvarjanja zaposlitvenih možnosti na območju LAS. Cilja se predvsem na mlade, ki prehitro in prepogosto zapuščajo območje. Potrebno je pokazati priložnosti in možnosti (poudarek bo na endogenih virih območja) ter dvigniti motiviranost brezposelnih oseb ali prvih iskalcev zaposlitve na eni strani ter delodajalcev na drugi. Poleg tega je potrebno ponuditi specifična znanja, ki so pomembna za posameznika in podjetja.

CILJ: IZBOLJŠATI PODJETNIŠKO ZNANJE IN VEŠČINE
Ocena okoljskih učinkov cilja: nevtralna
Kazalnik učinka: število delavnic in usposabljanj na temo podjetništva
Primer: sem spadajo izobraževanja, seminarji, delavnice o zaposlitvenih možnostih in poslovnih priložnostih na območju LAS, vezanih na endogene vire.

IZHODIŠČE: slabo izkoriščen potencial lokalnih proizvodov in nizka samooskrba

Cilj je spodbujanje lokalne pridelave in višanje tržne vrednosti ter razvoj novih nišnih produktov v navezavi na lokalne proizvode. Zelo specifičen cilj, ki posredno vpliva tudi na delovna mesta v kmetijstvu, je povečanje samooskrbe s hrano. Cilj se bo dosegal s spodbujanjem na eni strani pridelave hrane (zelenjava, sadje, meso, mlečni izdelki, ribe) ter tudi s spodbujanjem porabe med lokalnimi prebivalci, javnimi ustanovami ter v kulinariki. Pri tem so bistvene krajše dobavne verige.

CILJ: POVEČATI RABO LOKALNIH PRODUKTOV
Ocena okoljskih učinkov cilja: pozitivna
Kazalnik učinka: število novih ali optimiziranih dobavnih verig lokalnih produktov
Primer: sem med drugim spadajo verige proizvajalcev, pridelovalcev – ponudnikov – uporabnikov, ki bodo spodbujale prodajo in uporabo lokalnih proizvodov.

Shema 2: Prikaz ciljev tematskega področja ustvarjanje delovnih mest

2. Specifični cilji na tematskem področju ukrepanja: VARSTVO OKOLJA IN OHRANJANJE NARAVE

Pomembnost tega tematskega področja za LAS Dolina Soče je izjemno velika. Potreba po ohranjenem ali celo izboljšanem stanju okolja s posebnim poudarkom na naravni in kulturni dediščini ob hkratni trajnostni in odgovorni rabi naravnih in kulturnih virov na območju in omogočanju razvoja tudi na varovanih območjih, se odraža v viziji območja in strateških ciljih LAS Dolina Soče.

IZHODIŠČE: ranljivost naravnega okolja ter izginjanje kulturne krajine

Določene dejavnosti imajo lahko negativno vpliv na naravno okolje. Cilj je, da se te pritiske blaži in da se spodbuja sonaravni razvoj in aktivnosti za izboljšanje stanje okolja. Predvsem dejavnosti, ki so direktno vezane na (zaščiteno) naravo, je potrebno ciljno usmerjati in na ta način ohranjati visoko kvaliteto okolja. To se dosega s spodbujanjem trajnostnih mobilnosti, sonaravnih aktivnosti, ki pripomorejo k ohranjenemu stanju naravnega in kulturnega okolja. Kulturno krajino je potrebno izkoristi kot pomembno dodano vrednost okolja ter jo ohranjati tudi z reaktivacijo kmetijstva.

CILJ: OHRANITI/IZBOLJŠATI STANJE NARAVNE IN KULTURNE DEDIŠČINE
Ocena okoljskih učinkov cilja: pozitivna
Kazalnik učinka: število operacij, ki pripomorejo k ohranjenemu stanju naravne in kulturne dediščine
Primer: sem med drugim spadajo operacije, ki se izvajajo v zavarovanih območjih, operacije, ki promovirajo pomen in ohranjajo snovno in nesnovno kulturno dediščino, operacije, ki so neposredno vezane na naravno dediščino na območju LAS.

IZHODIŠČE: pomanjkanje strateških pristopov in promocije

Za ohranjanje naravne in kulturne dediščine ter dobrega stanja naravnega okolja je potrebno omogočiti skupne strateške pristope in preventivno preprečevati potencialne konflikte. Potreben je skupni pristop in upravljanje zavarovanih in drugih funkcionalnih območji ter vodnih virov kot pomembnega elementa okolja in razvoja (akvakultura, turizem, hidroenergija). Pri temu imajo pomembno vlogo skupne promocijske aktivnosti.

CILJ:NOVI SISTEMSKI PRISTOPI IN MREŽENJA
Ocena okoljskih učinkov cilja: pozitivna
Kazalnik učinka: število novih sistemskih aktivnosti
Primer: sem med drugim spadajo skupne strategije, upravljavski modeli, raziskave in celovite promocijske akcije.

IZHODIŠČE: neustrezna raba naravnih virov

Cilj je, da se promovira naravne vire in ekosistemske storitve okolja na območju LAS (s posebnim poudarkom na lesu in vodi) ter njihovo uporabo. Pri tem je bistveno, da gre za okoljsko vzdržni pristop, ki se gradi skozi vse člene verige in produktom dodaja vrednost. Potrebno je okrepiti zavedanje v lokalnem okolju in na ta način pospešiti uporabo. Pri tem imajo pomembno vlogo javne institucije. Učinkovitejša raba naravnih virov ima pomemben vpliv tudi na ustvarjanje novih delovnih mest.

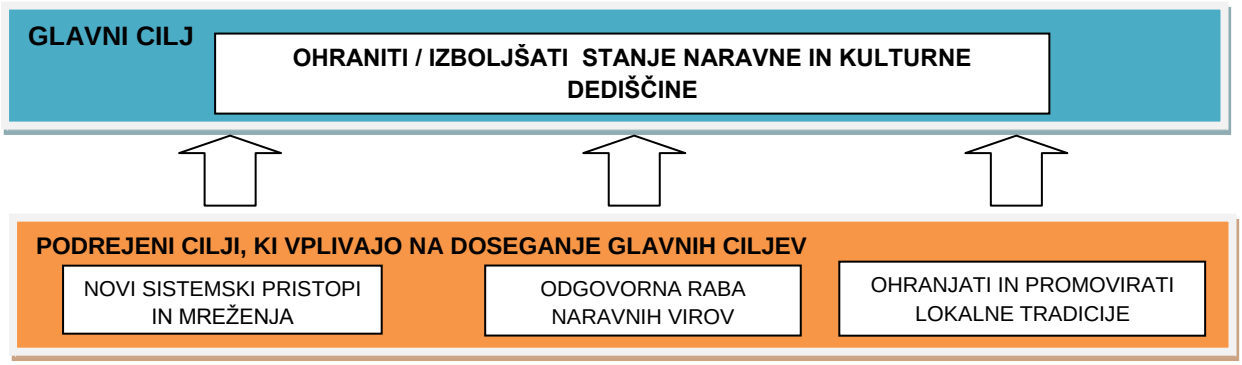
CILJ: ODGOVORNA RABA NARAVNIH VIROV
Ocena okoljskih učinkov cilja: pozitivna
Kazalnik učinka: število aktivnosti, ki promovirajo odgovorno rabo naravnih virov
Primer: sem med drugim spadajo akterji, vključeni v lesne verige ali druga povezovanja v povezavi z odgovorno rabo naravnih virov na območju.

IZHODIŠČE: neizkoriščen potencial nesnovne in snovne kulturne dediščine

Cilj je, da se izboljša prepoznavnost in pomen nesnovne kulturne dediščine (tradicionalna znanja obdelave materialov, etnološke posebnosti). Tradicionalnim izdelkom je potrebno povečati tržno vrednost, jih ustrezno promovirati ter spodbuditi njihovo uporabo v lokalnem okolju. Potrebno je nadaljevati uspešne zgodbe iz prejšnjega finančnega obdobja in jih nadgraditi. Promocija in razvoj dediščine sloni tudi na ustrezni infrastrukturi, ki jo je potrebno vzdrževati oziroma vzpostaviti. Pomembno vlogo ima tudi zgodovinska dediščina s poudarkom na 1. svetovni vojni ter bohinjska proga. Cilj je, da se do te pomembne zgodovinske dediščine pristopa na lokalnem ter tudi regionalnem nivoju - v sodelovanju z ostalimi LAS-i in/ali tudi čezmejno.

CILJ: OHRANJATI IN PROMOVIRATI LOKALNE TRADICIJE
Ocena okoljskih učinkov cilja: pozitivna
Kazalnik učinka: število aktivnosti, ki spodbujajo in promovirajo lokalne tradicije
Primer: sem med drugim spadajo aktivnosti spodbujanja tradicionalnih znanj in izdelkov, promocija kulturne in zgodovinske dediščine, infrastrukturne pridobitve za potrebe kulturne dediščine.

Shema 3: Prikaz ciljev tematskega področja varovanje okolja in ohranjanje narave

3. Specifični cilji na tematskem področju ukrepanja: RAZVOJ OSNOVNIH STORITEV

Potrebno je zagotoviti pogoje za izvajanje osnovnih storitev na podeželju. S tem se ohranja poseljenost, vzdržuje kulturna krajina in preprečuje negativne demografske trende. Ustvariti je potrebno pogoje za izvajanje novih rekreacijski, športnih, kulturnih, društvenih in drugih skupnostnih dejavnosti na podeželju. Za dosego tega je bogato obstoječo mrežo društev, prireditev, aktivnosti potrebno vsebinsko nadgraditi z novimi inovativnimi pristopi, sodelovanji in dejavnostmi, ki bodo ponudbo podeželja dvignile na višji nivo in s tem pripomogle k privlačnosti okolja ter hkrati pomenilo tudi dodano vrednost za turizem.

IZHODIŠČE: pomanjkanje raznolikih dejavnosti

Cilj je spodbujanje zdravega življenjskega sloga in kulturne ozaveščenosti ter spodbujanje rekreacijskih in kulturnih dejavnosti, ki so vezane na lokalno okolje (narava in kulturna dediščina), so inovativne, imajo pozitiven učinek na okolje ter hkrati spodbujajo kreativno in poslovno razmišljanje. Poleg obstoječih dejavnosti je potrebno spodbujati drugačne pristope, ki posredno omogočajo tudi delovna mesta ter vključujejo ranljive skupine ter ponujajo priložnosti za razvoj idej, znanj, poslovnih možnosti in so pomemben dejavnik razvoja. Zdrav življenjski slog je mogoče krepiti tudi preko različnih oblik **trajnostne mobilnosti** (spodbujanje uporabe javnega prevoza, kolesarjenja in hoje na kratkih relacijah, spodbujanje uvedbe novih oblik trajnostne mobilnosti, kot so car sharing ipd.).

CILJ: SPODBUJATI ZDRAV IN AKTIVEN ŽIVLJENJSKI SLOG
Ocena okoljskih učinkov cilja: pozitivna
Kazalnik učinka: število aktivnosti, ki spodbujajo zdrav in aktiven življenjski slog
Primer: sem med drugim spadajo nove rekreacijske, kulturne, društvene, kulinarične in druge nove aktivnosti na podeželju ter razni animacijski programi.

IZHODIŠČE: neizkoriščeni turistični potenciali

Cilj je, da se na podeželju razvija nova infrastruktura, ki sledi velikemu naravnemu in kulturnem potencialu, željam lokalnega prebivalstva in potrebam celotnega območja ter omogoča izvajanje aktivnosti širokemu spektru uporabnikov in je namenjena tako turistom kot tudi domačinom. Nova infrastruktura mora pomeniti dodano vrednost z vidika turizma, kulture, akvakulture pa tudi kot pridobitev za lokalno prebivalstvo. Smiselno je, da se poleg potreb upošteva tudi lokalne značilnosti (arhitektura) in uporablja lokalne materiale.

CILJ: NADGRADITI TURISTIČNO INFRASTRUKTURO
Ocena okoljskih učinkov cilja: pozitivna
Kazalnik učinka: število urejenih površin namenjenih turizmu
Primer: sem med drugim spada nova in urejena turistična infrastruktura, novi prostori za rekreacijo (parkovne površine, tematske poti), novi razstavni prostori, ipd.

IZHODIŠČE: potreba po oživljajnju skupnostnih dejavnosti

Cilj je spodbujanje prireditev, ki bodo vključevale širok nabor deležnikov, spodbujale razvoj dejavnosti na podeželju, imele pomen tud izven lokalnega okolja (prireditve kot turistični produkt) in hkrati ohranjale pomen lokalne identitete (prireditve vezane na lokalne posebnosti) ter igrale vlogo združevanja lokalnega prebivalstva (prireditve kot orodje za oživljanje podeželja).
Pomembno je sodelovanje različnih skupin (obrtniki – turizem – kmetje – ribiči – ranljive skupine).

CILJ: KREPITI LOKALNO IDENTITETO
Ocena okoljskih učinkov cilja: nevtralna
Kazalnik učinka: število novih, nadgrajenih in izboljšanih prireditev in dogodkov
Primer: sem med drugim spadajo nadgrajene ali nove prireditve, kulinarični dogodki, etnološke razstave.

Shema 4: Prikaz ciljev tematskega področja razvoja osnovnih storitev

4. Specifični cilji na tematskem področju ukrepanja: VEČJA VKLJUČENOST MLADIH, ŽENSK IN DRUGIH RANLJIVIH SKUPIN

Skozi analizo in delavnice smo kot ranljive skupine na območju LAS Dolina Soče definirali predvsem brezposelne osebe, mlade (zlasti brezposelne), starejše, ženske na podeželju, ki so težje zaposljive in dostikrat izključene iz družbenega življenja ter ljudi s posebnimi potrebami. Pomen vključevanja teh skupin se je pokazal šele v zadnjih letih – predvsem je to zavedanje spodbudila finančna kriza. Določene skupine potrebujejo posebne pristope, da se jim omogoči enakopravno vključenost v družbo in zagotovi pogoje za njihovo udejstvovanje. V okviru SLR želimo podpreti operacije, ki bodo spodbujale neformalno učenje, vseživljenjsko učenje, medgeneracijski prenos znanj med starejšimi in mladimi ter razvoj osebnostnih kompetenc, hkrati pa bodo aktivno vključevale predstavnike ranljivih skupin v skupnostno življenje in vzpostavljale pogoje za medgeneracijsko druženje.

IZHODIŠČE: slaba vključenost ranljivih skupin v aktivnosti na podeželju

Glavni cilj je, da se skozi CLLD in SLR omogoči osnovne pogoje, ki bodo izboljšali splošne možnosti za vključevanje ranljivih skupin. Spodbujalo se bo operacije, ki bodo posredno ali neposredno naslavljale ženske, mlade, brezposelne in ljudi s posebnimi potrebami. Za to je potrebno spodbujati sodelovanje različnih akterjev in organizacij ter promovirati način razmišljanja, da so ranljive skupine po eni strani naša odgovornost in tudi priložnost. Za dosego tega cilja je pomembno razvijati novo infrastrukturo, dejavnosti in tudi znanja povezana s tem (glej druga dva cilja). S tem bo CLLD prispeval k večji socialni vključenosti in uveljavljanju koncepta enakih možnosti.

CILJ: IZBOLJŠATI POGOJE ZA RANLJIVE SKUPINE
Ocena okoljskih učinkov cilja: nevtralna
Kazalnik učinka: število vključenih ranljivih skupin
Primer: sem med drugim spadajo mladinska društva, brezposelni, skupine ljudi s posebnimi potrebami (npr. gluhonemi, slepi, osebe z motnjami v duševnem razvoju, delovni invalidi, …), društva upokojencev, formalne in neformalne ženske skupine.

IZHODIŠČE: pomanjkanje znanj na področju vključevanja ranljivih skupin

Cilj je, da se krepi znanje in usposobljenost posameznikov ali organizacij, ki delujejo na tem področju. Za to je potrebno omogočiti razne delavnice, izobraževanja in seminarje ter promocijske dejavnosti, ki bodo pripomogle k dvigu nivoja znanja in zavedanja. Zagotovljeni osnovni pogoji za uspešno integracijo ranljivih skupin prebivalstva lahko predstavljajo tudi priložnost za razvoj dodatnih aktivnosti, od katerih imajo koristi vsi prebivalci. Dvig ozaveščenosti je tako namenjen tudi ponudnikom raznih storitev v regiji. S tem se poveča njihova konkurenčnosti.

CILJ: KREPITI ZNANJE IN USPOSOBLJENOST
Ocena okoljskih učinkov cilja: nevtralna
Kazalnik učinka: število posameznikov vključenih v izobraževanja
Primer: sem med drugim spadajo posamezniki, ki se udeležijo delavnic, usposabljanj, seminarjev, ki spodbujajo vključevanje ranljivih skupin in razvoj aktivnosti povezanih s tem

IZHODIŠČE: pomanjkanje aktivnosti za ranljive skupine

Cilj je, da se omogoči razvoj novih dejavnosti, katerih ciljne skupine so mladi, brezposelni, ženske in ljudje s posebnimi potrebami. Spodbujalo se bo operacije, ki predvidevajo organizacijo dejavnosti, namenjenih tem skupinam v skladu z njihovimi potrebami. Na eni strani gre za aktivnosti, ki se vzpostavijo zaradi potreb določenih skupin, na drugi strani pa je potrebno specializirati že obstoječe dejavnosti, ki so sicer namenjene vsem, ampak jih je zaradi specifičnih potreb potrebno prilagoditi: npr. prostočasne dejavnosti za mlade ali za osebe s posebnimi potrebami. Za izvajanje aktivnosti se potrebuje tudi ustrezne infrastrukturne pogoje. Cilj je da se obstoječe javne prostore in objekte na podeželju prilagodi, da bodo primerni tudi za izvajanje aktivnosti raznih ranljivih skupin. Nekatere dejavnosti potrebujejo tudi posebne prilagoditve (arhitekturni posegi za lažjo dostopnost do storitev v lokalnem okolju).

CILJ: OMOGOČITI NOVE AKTIVNOSTI ZA RANLJIVE SKUPINE
Ocena okoljskih učinkov cilja: nevtralna
Kazalnik učinka: število novih aktivnosti in/ali nove urejene infrastrukture za ranljive skupine
Primer: sem med drugim spadajo nove aktivnosti za ranljive skupine in novi ali obnovljeni prostori, ki so namenjeni izvajanju aktivnosti za ranljive skupine.

Shema 5: Prikaz ciljev tematskega področja večjega vključevanja ranljivih skupin

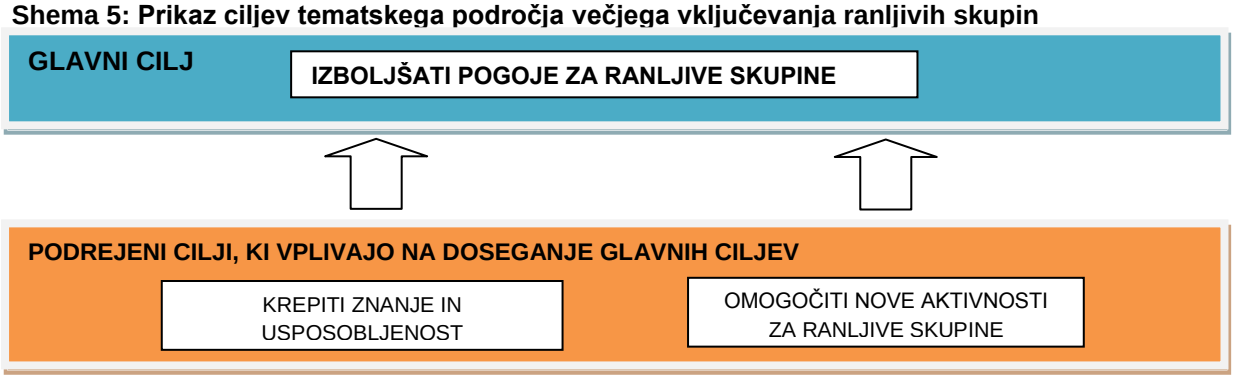

Tabela 16: Povezovanje ciljev SLR in njihovi komplementarni učinki

MEDSEBOJNI UČINKI / HIERARHIČNA RAZPOREDITEV CILJEV SLR	**Ohraniti obstoječa ali ustvariti nova delovna mesta**	Izboljšati konkurenčnost	Izboljšati podjetniško znanje in veščine	Povečati rabo lokalnih produktov	**Ohraniti / izboljšati stanje naravne in kulturne dediščine**	Novi sistemski pristopi in mreženja	Odgovorna raba naravnih virov	Ohranjati in promovirati lokalne tradicije	**Spodbujati zdrav in aktiven življenjski slog**	Nadgraditi turistično infrastrukturo	Krepiti lokalno identiteto	**Izboljšati pogoje za ranljive skupine**	Krepiti znanje in usposobljenost	Omogočiti nove aktivnosti za ranljive skupine
1. Ohraniti obstoječa ali ustvariti nova delovna mesta		x	x	x	x			x		x		x		x
Izboljšati konkurenčnost	x		x	x	x	x	x	x		x			x	
Izboljšati podjetniško znanje in veščine	x			x				x				x	x	x
Povečati rabo lokalnih produktov	x	x					x	x		x				x
2. Ohraniti / izboljšati stanje naravne in kulturne dediščine	x	x		x		x	x	x	x	x				
Novi sistemski pristopi in mreženja		x			x		x							
Odgovorna raba naravnih virov	x	x		x	x	x		x				x		
Ohranjati in promovirati lokalne tradicije	x	x		x	x		x			x		x		x
3. Spodbujati zdrav in aktiven življenjski slog	x									x	x	x		x
Nadgraditi turistično infrastrukturo	x	x			x			x	x			x		
Krepiti lokalno identiteto								x	x	x				
4. Izboljšati pogoje za ranljive skupine	x		x						x		x		x	x
Krepiti znanje in usposobljenost	x		x						x			x		
Omogočiti nove aktivnosti za ranljive skupine	x	x	x		x			x	x			x		

Tematsko področje	Cilj	Kazalnik	Sklad	Ciljna vrednost kazalnika na dan 31. 12. 2023
Ustvarjanje delovnih mest	**Ohraniti obstoječa ali ustvariti nova delovna mesta**	Število novo ustvarjenih delovnih mest	EKSRP	1
			ESRR	1
			ESPR	4
	Izboljšati konkurenčnost	Število lokalno inovativnih pristopov, sodelovanj, produktov	EKSRP	7
			ESRR	5
			ESPR	7
	Izboljšati podjetniško znanje in veščine	Število delavnic in usposabljanj na temo podjetništva	EKSRP	6
			ESRR	17
			ESPR	4
	Povečati rabo lokalnih produktov	Število novih ali optimiziranih dobavnih verig lokalnih produktov	EKSRP	1
			ESRR	2
			ESPR	2
Razvoj osnovnih storitev	**Spodbujati zdrav in aktiven življenjski slog**	Število aktivnosti, ki spodbujajo zdrav in aktiven življenjski slog	EKSRP	4
			ESPR	5
	Nadgraditi turistično infrastrukturo	število urejenih površin namenjenih turizmu	EKSRP	3
			ESPR	4
	Krepiti lokalno identiteto	Število novih, nadgrajenih in izboljšanih prireditev in dogodkov	EKSRP	3
			ESPR	10
			EKSRP	
			ESPR	
			EKSRP	
			ESPR	
Varstvo okolja in ohranjanje narave	**Ohraniti / izboljšati stanje naravne in kulturne dediščine**	Število operacij, ki pripomorejo k ohranjenemu stanju naravne in kulturne dediščine	EKSRP	4
			ESRR	3
			ESPR	3
	Novi sistemski pristopi in mreženja	Število novih sistemskih aktivnosti	EKSRP	2
			ESRR	2
			ESPR	1
	Odgovorna raba naravnih virov	Število aktivnosti, ki promovirajo odgovorno rabo naravnih virov	EKSRP	2
			ESRR	1
			ESPR	2
	Ohranjati in promovirati lokalne tradicije	Število aktivnosti, ki spodbujajo in promovirajo lokalne tradicije	EKSRP	5
			ESRR	4
			ESPR	1
			EKSRP	
			ESRR	
			ESPR	
Večja	**Izboljšati pogoje za**	Število vključenih	EKSRP	1

vključenost mladih, žensk in drugih ranljivih skupin	**ranljive skupine**	ranljivih skupin	ESRR	3
			ESPR	2
	Krepiti znanje in usposobljenost	Število posameznikov, vključenih v izobraževanja	EKSRP	15
			ESRR	40
			ESPR	15
	Omogočiti nove aktivnosti za ranljive skupine	Število novih aktivnosti in/ali nove urejene infrastrukture za ranljive skupine	EKSRP	1
			ESRR	5
			ESPR	2
			EKSRP	
			ESRR	
			ESPR	
			EKSRP	
			ESRR	
			ESPR	

EKSRP:

Mejnik/kazalnik	Mejnik na dan 31. 12. 2018	Ciljna vrednost kazalnika na dan 31. 12. 2023
Število novo ustvarjenih delovnih mest	**0**	**1**
Število zaključenih operacij v primerjavi z odobrenimi operacijami	**2**	**7**
Delež dodeljenih sredstev v odločitvi o potrditvi operacije primerjavi z določenim finančnim okvirjem	**60%**	**100%**
Delež izplačanih sredstev v primerjavi z dodeljenimi sredstvi v odločitvi o potrditvi operacije	**0%**	**100%**
Število lokalnih pridelovalcev vključenih v operacije	**10**	**25**

ESRR:

Mejnik/kazalnik	Mejnik na dan 31. 12. 2018	Ciljna vrednost kazalnika na dan 31. 12. 2023
Število novo ustvarjenih delovnih mest	**0**	**1**
Število zaključenih operacij v primerjavi z odobrenimi operacijami	**2**	**7**
Delež dodeljenih sredstev v odločitvi o potrditvi operacije primerjavi z določenim finančnim okvirjem	**60%**	**100%**
Delež izplačanih sredstev v primerjavi z dodeljenimi sredstvi v	**13%**	**100%**

odločitvi o potrditvi operacije		
Število vključenih predstavnikov ranljivih skupin	**100**	**250**
Število deležnikov na lokalni ravni, vključenih v izvajanje projektov CLLD	**51**	**55**
Število prebivalcev, ki živijo na območju LAS	**24.253**	**24.253**
Število podprtih partnerstev	**1**	**1**

ESPR:

Mejnik/kazalnik	Mejnik na dan 31. 12. 2018	Ciljna vrednost kazalnika na dan 31. 12. 2023
Število novo ustvarjenih delovnih mest	**0**	**4**
Število zaključenih operacij v primerjavi z odobrenimi operacijami	**0**	**8**
Delež dodeljenih sredstev v odločitvi o potrditvi operacije primerjavi z določenim finančnim okvirjem	**50%**	**100%**
Delež izplačanih sredstev v primerjavi z dodeljenimi sredstvi v odločitvi o potrditvi operacije	**5%**	**100%**
Število ohranjenih delovnih mest	**15**	**15**

10. Opis postopka vključitve skupnosti v pripravo SLR

Deležniki so bili v pripravo SLR aktivno vključeni od samega pričetka – skozi celotno obdobje priprave je potekala aktivna izmenjava mnenj, idej in informacij. Že pred sprejetjem Uredbe CLLD, ki določa pripravo strategije, so potekale številne delavnice in sestanki na temo strategije lokalnega razvoja in politike CLLD na splošno. Osnova za pripravo strategije je bila identifikacija nekaterih ključnih institucij in ustanov ter javni poziv skupnosti k idejam in zamislim, ki jih na območju LAS Dolina Soče želi izvajati v naslednjih letih. Javni poziv je bil odprt in javno dostopen na spletni strani skozi celotno obdobje priprave strategije.

Prva faza delavnic je potekala po posameznih območjih že jeseni 2014. Na podlagi tega so vodilni partner ter ključni partnerji pridobili vpogled v dejanske potrebe lokalnega okolja. Izvedene so bile naslednje delavnice: KOBARID: 18. 9. 2014 in 24.09.2014, TOLMIN: 23.9.2014 in KANAL: 19.9.2014.

Po sprejetju uredbe junija 2015 je sledila **druga faza delavnic**. Te so prav tako potekale po posameznih območjih - občinah. Glavni razlog za to je bil v oblikovanju funkcionalnih skupin, ki omogočajo kar največji prenos informacij v obeh smereh. Na vseh delavnicah se je še posebej poudarjalo pomen povezovanje posameznih idej ter posameznih partnerjev prek občinskih meja. Sodelovanje med različnimi sektorji je bilo izpostavljeno kot ena izmed prioritet novega programskega obdobja. Namen druge faze delavnic je bil predstavitev uredbe in pogojev in možnosti posameznih skladov zainteresirani skupnosti ter pridobitev novih idej. Poleg tega so bili opravljene okrogle mize na temo posameznih področij ukrepanja. **Udeleženci so morali tudi identificirali posamezne prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti ter tako so tako aktivno prispevali k izdelavi SWOT analize.** Pomemben zaključek je bil, da se skupnost zaveda pomena sodelovanja in nujnost zasledovanja skupnih ciljev politike CLLD. Izvedene so bile naslednje delavnice: KANAL: 29.6.2015; BAŠKA GRAPA: 9.7.2015; TOLMIN: 22.7.2015; KOBARID: 23.7.2015; BOVEC: 30.7.2015

Fotografija 7: Delavnice z deležniki na območju LAS Dolina Soče

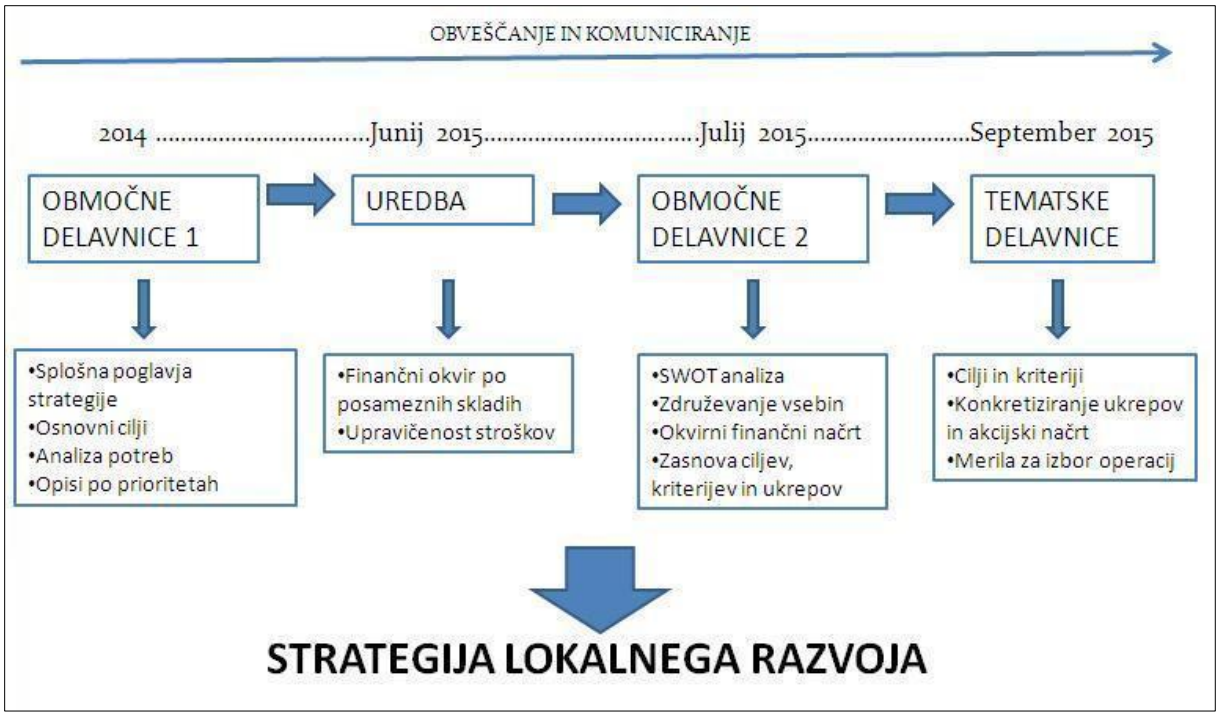
Foto: Sandra Kemperle in Aleksandra Grofelnik.

Vzporedno s tem so vseskozi potekale delavnice z nekaterimi ključnimi institucijami in ustanovami. Poseben poudarek je bil na ribiškem skladu (delavnica s partnerji iz akvakulture 18.3.2015, 19.5.2015, 17.9.2015) ter na sestanku v okviru TNP-ja kot problemskem območju znotraj LAS Dolina Soče.

Na podlagi druge faze delavnic so bili oblikovani posamezni sklopi in septembra 2015 izvedena tretja faza delavnic. Le-te so bile usmerjene na posamezna področja ukrepanja in konkretne ukrepe. Potekala je v dveh sklopih. Najprej je bil 10.9.2015 organiziran sestanek s ključnimi institucijami in ustanovami na območju. Na njem se je doreklo ukrepe in odgovornost za njihovo izvajanje ter dopolnilo SWOT analizo. Na podlagi teh delavnic je bil dopolnjen akcijski načrt in definirani konkretni cilji in kazalniki ter nekateri bistveni kriteriji, ki bodo pomembni pri izboru posameznih projektov. Ideje se je finančno ovrednotilo ter jih umestilo po posameznih skladih in področjih ukrepanja. Vse to je predstavljalo glavno osnovo za dokončno izdelavo strategije, ki je bila sprejeta na Upravnem odboru LAS Dolina Soče in potrjena na skupščini LAS dne 29. 10. 2015.

Potrebno je poudariti, da so bile delavnice povsem odprtega tipa. Vabila so bila razposlana po obstoječih listah članom LAS-a, pobudnikom projektnih idej pa tudi prek raznih medijskih kanalov: spletne strani občin, spletne strani LAS, facebook strani društev in vodilnega partnerja … Celotna shema priprave strategije in vključenost javnosti je vidna tudi na spodnjem diagramu.

Shema 6: Priprava SLR

Lokalni akterji z območja LAS Dolina Soče so aktivno sodelovali pri pripravi SWOT analize, pri določitvi glavnih ciljev strategije, pri določitvi in specifikaciji vseh tematskih področij ukrepanja po posameznih skladih ter pri razporeditvi sredstev med tematska področja. Skupno se je delavnic in sestankov aktivno udeležilo 132 posameznikov. Vključeni so bili predstavniki iz celotnega območja LAS-a iz občin Kanal ob Soči, Kobarid, Bovec in Tolmin ter predstavniki različnih sektorjev (javni sektor, ekonomski sektor, posamezniki) iz različnih aktivnosti (turizma, javne uprave, kmetijstva, ribištva, kulinarike, nevladnih organizacij, društev, krajevnih skupnosti, strokovnih organizacij).

Poleg samega informiranja lokalnega okolja smo v LAS Dolina Soče dali pomemben poudarek tudi animaciji lokalne skupnosti in že v začetni fazi spodbujali aktivno sodelovanje in poudarjali pomen povezovanja. Vse to z namenom, da skupaj pripravimo strategijo, ki bo upoštevala želje lokalnega okolja in omogočala čim boljšo učinkovitost izvajanja politike CLLD ter posledično pripomogla k razvoju območja.

Javnost je bila prek različnih medijskih kanalov vseskozi obveščena o novostih, vezanih na CLLD; nagovarjalo se jo je k aktivnem sodelovanju in vlogi – tako pri delovanju LAS Dolina Soče kot pri pripravi strategije. Vodilni partner je že v začetku priprave vzpostavil spletno stran: **www.lasdolinasoce.si**. O novostih je bila javnost obveščena tudi v številnih člankih prek obstoječih medijskih kanalov:

- Sočasnik Letnik XVI, Št. 1/2015
- Sočasnik Letnik XVI, Št. 2/2015
- Sočasnik Letnik XVI, Št. 3/2015
- Facebook Sočasnik: https://www.facebook.com/SO%C4%8CAsnik-426819657421606/

Fotografija 8: Medijska vidnost LAS Dolina Soče

Vaše zamisli za celovit razvoj naše regije

Novo finančno obdobje Evropske unije prinaša nove izzive in priložnosti – tudi na področju ra… podeželja. Zelo uspešen ukrep, znan pod imenom LEADER, se bo nadaljeval še naprej, ods… pu ukrepa CLLD (»Comunity Led Local Development« – Lokalni razvoj, ki ga vodi skupn… isto filozofijo pristopa od spodaj navzgor.

Ukrep CLLD/LEADER je še vedno edini finančni ukrep Evropske unije, kjer se projekti rojevajo neposredno v lokalnem okolju, med vami! *LAS Dolina Soče* bo omogočil izvajanje te politike na območju občin Bovec, Kobarid, Tolmin in Kanal ob Soči.

Trije viri za črpanje sredstev

CLLD bo usmeritve ukrepa LEADER, ki je bil osredotočen predvsem na razvoj podeželskih območij, razširil tudi na ribištvo in na nekatera

PRC JE TUDI ČLAN EVROPSKEGA ZDRUŽENJA

LAS Dolina Soče (8)

Kdaj in kako do novih projektov?

Pred LAS Dolina Soče je dolgo in vroče poletje. Vlada Republike Slovenije je konec junija s sprejetjem *Uredbe o izvajanju lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost* postavila še zadnje temelje za začetek izvajanje ukrepa CLLD/LEADER («Comunity Led Local Development« – Lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost). Ta bo v naslednjih letih pomemben inkubator razvoja podeželskih območij v Sloveniji.

Poletne dejavnosti za naš skupni cilj

Odštevanje do 31. oktobra 2015 se je začelo. Skupni cilj in želja je, da *Strategijo lokalnega razvoja za območje LAS Dolina Soče* pripravimo do prvega možnega datuma za oddajo. Do konca oktobra moramo tako skupaj izpostaviti naše prednosti in slabosti, priložnosti in nevarnosti, prioritete in ukrepe, ideje in pobude, cilje in kazalnike … Delavnice, ki bodo pomembna osnova za pripravo strategije, že potekajo. Če bomo v naslednjih mesecih dejavni in uspešni ter če se bodo ministrstva držala rokov za pregled ter potrditev strategije, bodo lahko prvi javni pozivi za izbor projektov objavljeni že v prvi polovici prihodnjega leta.

Nujna inovativnost in sodelovanje

Pri pripravi projektov bo potrebna inovativnost in sodelovanje. Pomembne vsebine bodo:

SPODBUJANJE RIBIŠTVA bo v tem programskem obdobju prav tako v ospredju. Foto: arhiv Ribiške družine Tolmin

- vključevanje mladih, žensk in drugih ranljivih skupin,
- skrb za naravno okolje in kulturno dediščino,
- spodbujanje socialnih vsebin,
- ustvarjanje novih delovnih mest,
- razvoj storitev v naseljih.

V povezavi z ostalimi lokalnimi akcijskimi skupinami (LAS) bomo promovirali posebnosti našega območja, ki skriva ogromno možnosti, priložnosti in zanimli. Vse to bomo z valo pomočjo in pomočjo finančnih sredstev ukrepa CLLD poskušali uresničiti ter s tem prispevati k razvoju lokalnega okolja.

LAS Dolina Soče bo imel v sedmih letih na voljo okoli 3,2 milijona evrov neposrednih sredstev. Poleg tradicionalnih vsebin podeželja bo tokrat poseben poudarek na razvoju dejavnosti v določenih centralnih naseljih in spodbujanju ribištva ter dejavnosti, povezanih s tem.

Želite izvedeti več in biti aktivni?

Povezavo do celotnega besedila uredbe CLLD najdete na naši spletni strani *www.lasdolinasoce.si*. Tu je objavljen tudi javni poziv za vključitev v LAS, povabilo k oddaji projektnih idej, najave področnih delavnic, novice v zvezi z LAS Dolina Soče in ukrepom CLLD ter še mnogo več. Lahko pa se oglasite tudi v prostorih *Posoškega razvojnega centra* « v pisarni LAS, kjer vam bomo z veseljem pomagali in odgovorili na vaša vprašanja.

Primož Skrt, Posoški razvojni center

IZVEDENE PROJEKTNE VSEBINE

- **4 prenovljeni večnamenski objekti in … prostorov:** • Pepčeva (Zelena) hiša Koba… Levpi, na Prapetnem Brdu in Kneži; • nar… ustvarjalnem centru v Bovcu, računalniška… ICRA d.o.o. v Idriji, Učilna na Lokvah, gale…
- **Vzpostavitev 5 informacijsko-svetoval… ga narodnega parka:** • kmetija Zastenar, • … bilna enota), • Krajinski park Zgornja Idri… Naravni park Nanos-Trnovski gozd
- **8 na novo urejenih in opremljenih temat…** Svoji zemlji, • Zgodovinska pot Idrsko, • Po… ca v Bovcu, • Etnološka tematska pot Bovo… Mreža tematskih poti na območju LAS, • Za…
- **Organizacija 42 etnoloških prireditev** na…
- **Več kot 220 izobraževanj** z več kot 3.00…
- **Več kot 10 ogledov dobrih praks izven ob…** kanland Avstrija, • Litija LAS Srce Sloveni… in Kozjansko, • Slovenj Gradec LAS Misli… trijo Italija, • Narodni park Nockberge Avs… Bellunes Italija …
- **Projekti LAS za razvoj – primeri dobrih p…** ska pot na svoji zemlji, • Od zadruge do soc… na podeželju, • Sirarska skuta in sirotka – … drevesa Severne Primorske
- **E-knjižnica LAS za razvoj: http://ww… prc.si/e-knjiznica** – objavljene in širši ja… nosti brezplačno dostopne e-publikacije, … so nastale v okviru projektov

LAS NADALJUJE SVOJO POT V NOVO PROGRAMSKO OBDOBJE 2014–2020

Novosti v programskem obdobju 2014–2020 se v prvi meri navezujejo na novo začrtano območje delovanja. Če je bilo v preteklem programskem obdobju v LAS za razvoj vključenih sedem občin, se po novem delovanje skrči na območje štirih občin (Bovec, Kanal ob Soči, Kobarid in Tolmin). Z novim območjem delovanja se spremeni tudi poimenovanje lokalne akcijske skupine. LAS za razvoj se po novem imenuje **LAS Dolina Soče**.

Prijavitelji in projektni partnerji iz območja LAS bodo sredstva lahko črpali iz že do sedaj poznanega programa LEADER, pa tudi iz tako imenovanega instrumenta CLLD (lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost). Ta poleg sredstev, namenjenih za program LEADER, zajema tudi sredstva iz skladov za regionalni razvoj in za ribištvo. PRC, ki je obenem tudi vodilni par-

UKREP LEADER

Znotraj Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja je oblikovan Ukrep LEADER, ki se izvaja po pristopu od spodaj navzgor. To pomeni, da prvotno vključuje lokalne skupnosti in dodaja vrednost lokalnim virom. LEADER je poskusno začel tako, da je na lokalni ravni združil razne projekte in zamisli, interesne skupine ter vire. Izkazal se je kot uspešno orodje pri širjenju priložnosti za podeželska območja. V Evropski skupnosti se LEADER izvaja od leta 1991, tako da so se do sedaj v štirih programskih obdobjih zvrstile že štiri generacije. V Sloveniji smo ga začeli izvajati v preteklem programskem obdobju 2007–

TUDI TO je naš prispevek K RAZVOJU IN BOLJŠI kakovosti ŽIVLJENJA

»Dejavnosti LAS za razvoj so v preteklem obdobj… dvigu prepoznavnosti območja predvsem z vidika… rokodelstva, trženja in gastronomije.«

Vir: Arhiv PRC.

11. Akcijski načrt, iz katerega izhaja opis prenosa ciljev v ukrepe, odgovornost za izvajanje ukrepov, vključno s časovno opredelitvijo letnih aktivnosti

Ukrep	Odgovornost za izvajanje	Sklad	Časovna opredelitev izvajanja (2016, 2017, 2018, 2019, 2020)	Načrtovana sredstva (EU + SLO) (v EUR)
U1: Trajnostna raba naravnih virov in prostora	Zavod za gozdove, KGZS, Občine, PRC, Zavod za ribištvo RS, poslovni subjekti[5]	EKSRP	2018	41.197,25
		ESRR	2019	16.000,00
		ESPR	2018, 2020	130.000,00
U2: Upravljanje in ohranjanje naravne in kulturne dediščine	Občine, Zavod TNP, Tolminski muzej, Fundacija Poti miru, lokalne turistične organizacije, predstavniki nevladnih organizacij	EKSRP	2016, 2018	183.000,00
		ESRR	2018	12.000,00
		ESPR	2016, 2018, 2019, 2020	190.000,00
U3: Razvoj in trženje novih dejavnosti, znanj, produktov v kmetijstvu in akvakulturi	KGZS, občine, poslovni subjekti , Zavod za ribištvo RS	EKSRP	2016, 2018	261.823,95
		ESRR	2016, 2020	67.874,13
		ESPR	2016, 2018, 2019, 2020	359.514,20
U4: Razvoj in trženje turističnih produktov in destinacij	lokalne turistične organizacije, Občine, predstavniki nevladnih organizacij, poslovni subjekti	EKSRP	2016, 2018	154.000,00
		ESRR	2016, 2018, 2019	290.154,73
		ESPR	2018, 2019, 2020	330.000,00
U5: Spodbujanje skupnostnega življenja in socialne vključenosti	Občine, VDC Tolmin, KGZS, predstavniki nevladnih organizacij, poslovni subjekti	EKSRP	2018	32.000,00
		ESRR	2016, 2018, 2019	168.922,85
		ESPR	2018, 2019, 2020	235.979,90
U6: Spodbujanje konkurenčnega poslovnega okolja in podjetništva	Občine, PRC, predstavniki nevladnih organizacij, poslovni subjekti	EKSRP	/	/
		ESRR	2016, 2018, 2019	138.326,50
		ESPR	/	/
		EKSRP		
		ESRR		
		ESPR		
		EKSRP		
		ESRR		
		ESPR		
		EKSRP		

[5] Poslovni subjekti v sektorju akvakulture, poslovni subjekti v sektorjih, vključenih v lesne verige, poslovni subjekti turizmu in kmetijstvu

		ESRR		
		ESPR		
		EKSRP		
		ESRR		
		ESPR		
		EKSRP		
		ESRR		
		ESPR		
		EKSRP		
		ESRR		
		ESPR		
		EKSRP		
		ESRR		
		ESPR		
		EKSRP		
		ESRR		
		ESPR		
		EKSRP		
		ESRR		
		ESPR		
		EKSRP		
		ESRR		
		ESPR		
		EKSRP		
		ESRR		
		ESPR		
		EKSRP		
		ESRR		
		ESPR		
		EKSRP		
		ESRR		
		ESPR		

EVROPSKI KMETIJSKI SKLAD ZA RAZVOJ PODEŽELJA

Na območju LAS Dolina Soče je iz EKSRP za izvajanje podukrepa *Podpora za izvajanje operacij v okviru strategije lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost*, na razpolago **672.021,20 EUR.** V skladu z Uredbo 1305/2013/EU bodo ukrepi in operacije prispevale k šesti prednostni nalogi *Spodbujanje socialne vključenosti, zmanjševanje revščine in gospodarskega razvoja podeželskih območji*. Poseben poudarek bo na spodbujanju skladnega in vzdržnega razvoja podeželja, ki temelji na endogenih potencialih podeželja in na zelenih delovnih mestih.

Na območju LAS Dolina Soče ni naselij z več kot 10.000 prebivalci. Ukrepi iz sklada EKSRP so upravičeni na celotnem območju LAS Dolina Soče. **Stopnja javne podpore** je v skladu z 56. členom uredbe – 4. odstavek, za operacije, ki imajo javni dostop do rezultatov in/ali izražajo skupni interes in/ali so lokalno inovativne in/ali imajo dodano vrednost, določena **v višini 85 %.**

Operacije iz EKSRP bodo usmerjene v vsa štiri tematska področja, ki jih predvideva CLLD, prioritetno in s finančnega vidika po sledečem vrstnem redu:

Tematsko področje USTVARJANJE DELOVNIH MEST: v okviru tega tematskega področja se bo omogočalo pogoje za inovativna sodelovanja in razvoj inovativnih poslovnih modelov na področju trženja in promocije kmetijskih proizvodov in turističnih produktov na podeželju, podpiralo se bo operacije, ki vplivajo na povečanje obsega primarne kmetijske in gozdarske proizvodnje in s tem na povečanje možnosti za izhode v (zelene) zaposlitve, oz. ustvarjanje novih zelenih delovnih mest, operacije, ki vplivajo na dvig dodane vrednosti kmetijskim, gozdarskim in živilskim proizvodom, spodbujajo vzpostavitev neformalnih mrež za spodbujanje (socialnega) podjetništva, ipd. Spodbujali se bodo ukrepi za razvoj novih dobavnih verig, lokalne samooskrbe ter vzpostavitev inovativnih partnerstev za zagotavljanje storitev osnovne infrastrukture, ki to omogoča.

Tematsko področje VARSTVO OKOLJA IN OHRANJANJE NARAVE: v okviru tega tematskega področja se bo podpiralo operacije, ki pozitivno vplivajo na reaktivacijo kmetijskih površin in zmanjšujejo negativne vplive zaraščanja kulturne krajine, operacije, ki imajo neposredni ali posredni pozitivni vpliv na ohranjanje in promoviranje naravne in kulturne dediščine, ji s povezovanjem in oblikovanjem v turistične produkte dodajajo vrednost, vpeljujejo nove medsektorske oz. partnerske pristope k upravljanju naravne in kulturne dediščine, operacije, ki se izvajajo na območju TNP in operacije, ki spodbujajo okoljsko ozaveščanje.

Tematsko področje RAZVOJ OSNOVNIH STORITEV: v okviru tega tematskega področja se bo podpiralo operacije, ki spodbujajo zdrav in aktiven življenjski slog in z njim povezane dejavnosti za vse starostne skupine prebivalcev, vključno z zagotavljanjem infrastrukture za kakovostnejše življenjsko in bivalno okolje, spodbujajo kulturne dejavnosti ter razvoj z njimi povezane infrastrukture ter razvoj infrastrukture, ki bo omogočala razvoj turistične dejavnosti.

Tematsko področje VEČJA VKLJUČENOST MLADIH, ŽENSK IN DRUGIH RANLJIVIH SKUPIN: v okviru tega tematskega področja se bo spodbujalo operacije, ki spodbujajo vključevanje ranljivih skupin v projekte revitalizacije podeželja in urejanja krajine, spodbujajo prenašanje znanj tradicionalnih kmečkih, kulinaričnih in rokodelskih opravil na mlade (omogočajo krepitev lokalne identitete), spodbujajo vključevanje oseb s posebnimi potrebami v rekreacijske, turistične in kmetijske dejavnosti, omogočajo razvoj turističnih produktov, ki ciljajo na specifične starostne skupine (mladi, starejši), ipd.

UKREP 1: TRAJNOSTNA RABA NARAVNIH VIROV IN PROSTORA

EKSRP bo temu ukrepu namenil **41.197,25 EUR** javne podpore, od tega 15.197,25 EUR iz kvote TNP. Ukrep bo sledil horizontalnim ciljem EU in sicer: skrb za okolje, klimatske spremembe, spodbujanje inovativnosti.

Ukrep bo spodbujal vsebine, ki vplivajo na ohranjanje kulturne krajine in trajnostne rabe prostora na podeželju LAS Dolina Soče. Predvideva **reaktivacijo kmetijskih in gozdarskih površin**, ki so zaradi opuščanja kmetovanja v slabem stanju oziroma se zaraščajo, vendar so pomembne tako z vidika

krajine (vrednota) kot tudi turističnega potenciala (obisk) in ohranjanja narave (usmerjevalne poti). Poseben pomen imajo na območju LAS Dolina Soče **planinske kmetije in pašništvo** ter dejavnosti, povezane s tem. Vsebine bodo vključevale inovativne pilotne ureditve in dejavnosti, pa tudi promocijske aktivnosti. Aktivnosti bodo posledično pripomogle k večji konkurenčnosti kmetij, ki bodo vključene v proces reaktivacije.

V skladu s SLR je zaželeno, da so operacije osredotočene na čim več specifičnih ciljev in tematskih področji, se pa predvideva, da bodo operacije iz tega ukrepa prednostno pripomogle predvsem k izvajanjem naslednjih ciljev SLR:

TEMATSKO PODROČJE	CILJ	SPECIFIČNI KAZALNIK UČINKA	KAZALNIK REZULTATA
VARSTVO OKOLJA IN OHRANJANJE NARAVE	*Ohraniti/izboljšati stanje naravne in kulturne dediščine*	1 aktivnost, ki prispeva k ohranjanju kulturne krajine z reaktivacijo kmet./gozd. površin	Delež ohranjene kulturne krajine
	Ohranjati in promovirati lokalne tradicije	1 aktivnost, ki spodbuja in promovira lokalne tradicije	Delež ohranjene kulturne krajine
	Odgovorna raba naravnih virov	1 aktivnost, ki promovira odgovorno rabo naravnih virov	Število deležnikov vključenih v verige naravnih virov
USTVARJANJE DELOVNIH MEST	*Izboljšati konkurenčnost*	1 inovativni pristop k spodbujanju reaktivacije kmetijskih površin	Število kmetij, ki so vključene v proces reaktivacije kmet./gozd. površin

ČASOVNICA	Za Ukrep 1 iz EKSRP se predvideva javni poziv v letu 2018.
ODGOVORNOST ZA IZVAJANJE	Odgovornost za izvajanje ukrepov bodo imeli: KGZS, Zavod za gozdove

Gozdarstvo je bistvenega pomena tudi na širšem območju, zato se razvoj vsebin povezanih s tem predvideva tudi v sklopu podukrepa Priprava in izvajanje dejavnosti sodelovanja lokalne akcijske skupine.

UKREP 2: UPRAVLJANJE NARAVNE IN KULTURNE DEDIŠČINE

EKSRP bo temu ukrepu namenil **183.000,00 EUR** javne podpore, od tega 110.000,00 EUR iz kvote TNP. Ukrep bo sledil horizontalnim ciljem EU in sicer: skrb za okolje, klimatske spremembe, spodbujanje inovativnosti.

Ukrep bo vključeval vsebine, ki se nanašajo na naravno in kulturno dediščino na območju LAS. Spodbujale se bodo operacije, ki bodo **ohranjale kulturno in naravno dediščino območja, spodbujale zavedanje o pomenu le-te, jo promovirale ter tudi ustrezno tržile.** Pomembna je vključitev dediščine v lokalno ponudbo.

LAS Dolina Soče je upravičen do **posebnih sredstev v okviru Triglavskega narodnega parka**. TNP poleg vrednote varovane narave predstavlja tudi turistični potencial za celotno območje. Omogočanje razvoja ob hkratnem varovanju je ena izmed prioritet LAS Dolina Soče. To je še posebej občutljivo v zavarovanem območju kot je TNP. Pri tem je potrebna velika mera sodelovanja. Zato bo poudarek na celovitem in sistemskem pristopu. Večina sredstev iz TNP se zaradi tega nameni v sklopu Ukrepa 2 in sicer 110.000,00 EUR. Vsebine bodo **obsegale celotno območje parka ter se vsebinsko navezovale na razvoj odgovornega turizma in drugih dejavnosti** (npr. kmetijstvo, domača in umetnostna obrt, itd..) skozi nove usmerjene aktivnosti in produkte. Okoljevarstvena dodana vrednost izdelkov in storitev se bo nadgrajevala in promovirala tudi z vzpostavitvijo sistema »znak kakovosti TNP«. Spodbujalo se bo tudi vsebinsko navezovanje vsebin s sosednjim LAS, ki prav tako obsega Triglavski narodni park in na ta način še povečalo učinek Ukrepa.

Preostanek kvote iz EKSRP v okviru Ukrepa 2 v višini 73.000,00 EUR se bo namenil ohranjanju kulturne dediščine na območju LAS. Vsebine predvidevajo **ohranjanje in promoviranje nesnovne dediščine prek delavnic, mentorstev in raznih promocijskih aktivnosti**. Namen je dvig

prepoznavnosti in spodbujanje zanimanja za **etnološke posebnosti** in za ukvarjanje s **tradicionalnimi obrtmi**. Predvideva se predstavitve prek raznih etnoloških prireditev s prikazi navad, znanj in spretnosti. Vsebine, vezane na snovno dediščino, bodo imele poudarek na razvoju Bohinjske proge, ki ima poleg kulturno-zgodovinskega tudi izjemen turistični in mobilnostni potencial.

V skladu s SLR je zaželeno, da so operacije osredotočene na čim več specifičnih ciljev in tematskih področji, se pa predvideva, da bodo operacije iz tega ukrepa prednostno pripomogle predvsem k izvajanjem naslednjih ciljev SLR:

TEMATSKO PODROČJE	CILJ	SPECIFIČNI KAZALNIK UČINKA	KAZALNIK REZULTATA
VARSTVO OKOLJA IN OHRANJANJE NARAVE	*Ohraniti/izboljšati stanje naravne in kulturne dediščine*	1 aktivnost, ki prispeva k ohranjanju/izboljšanju naravne in kulturne dediščine na območju TNP	Povečan obisk pohodnikov na območju TNP
	Ohranjati in promovirati lokalne tradicije	2 aktivnosti, ki promovirata (ohranjata) lokalne tradicije	Število promocijskih aktivnosti na temo nesnovne in snovne dediščine
	Novi sistemski pristopi in mreženja	1 nova sistemska aktivnost	Vzpostavljen produkt pohodniških poti po Julijskih Alpah (Julijske Alpe Trail)
USTVARJANJE DELOVNIH MEST	*Ohraniti obstoječa ali ustvariti nova delovna mesta*	**1** - število novih izhodov v zaposlitev	Število zaposlitev pri partnerjih vključenih v operacije, ki so predmet sofinanciranja
RAZVOJ OSNOVNIH STORITEV	*Spodbujati zdrav in aktiven življenjski slog*	2 aktivnosti, ki spodbujata zdrav življenjski slog	Število uporabnikov tematskih poti in delavnic/prireditev na temo snovne in nesnovne dediščine
	Nadgraditi turistično infrastrukturo	1 aktivnost urejanja površin, namenjenih turizmu	Število izvedenih (manjših) investicij
	Krepiti lokalno identiteto	3 novi ali nadgrajeni dogodek/prireditev	Število aktivnosti za krepitev lokalne identitete

ČASOVNICA	Za Ukrep 2 iz EKSRP se predvideva javni poziv v letih 2016, 2018..
ODGOVORNOST ZA IZVAJANJE	Odgovornost za izvajanje ukrepov bodo imeli: Javni zavod Triglavski narodni park, Občine, LTO Sotočje, LTO Bovec, Fundacija poti miru, Tolminski muzej.

Poseben pomen imata tudi kulturna krajina (status MaB) ter zgodovinski pomen 1. svetovne vojne. Ker te vsebine obsegajo širše območje in so pomembne tudi za sosednje LAS-e, se bo vsebine izvajalo v sklopu podukrepa Priprava in izvajanje dejavnosti sodelovanja lokalne akcijske skupine.

UKREP 3: RAZVOJ IN TRŽENJE NOVIH DEJAVNOSTI, ZNANJ, PRODUKTOV V KMETIJSTVU IN AKVAKULTURI

EKSRP bo temu ukrepu namenil **261.823,95 EUR** javne podpore. Ukrep bo sledil horizontalnim ciljem EU: skrb za okolje, klimatske spremembe in spodbujanje inovativnosti.

V sklopu ukrepa se bo nadaljevalo z vsebinami na področju **trženja in promocije lokalno tipičnih pridelkov in izdelkov**, spodbujalo se bo inovativne pristope k uvajanju novih produktov in dodajanja vrednosti na obstoječe produkte. Spodbujalo se bo **ekološko pridelavo** in **odličnost v kmetijstvu**. Vsebine bodo podpirale tudi **razvoj poljedelstva in hortikulture** na območju. Ukrep bo omogočal povezovanja med kmetovalci/pridelovalci enakih branž in diverzifikacijo kmetijstva kot panoge (sodelovanje z drugimi panogami, dopolnilne dejavnosti na kmetijah). Vsebine morajo izboljšati lokalno ponudbo (**samooskrba**), dvigniti kakovost, prepoznavnost in posledično pripomoči k dodani vrednosti kmetijstva v regiji.

V skladu s SLR je zaželeno, da so operacije osredotočene na čim več specifičnih ciljev in tematskih področji, se pa predvideva, da bodo operacije iz tega ukrepa prednostno pripomogle predvsem k izvajanjem naslednjih ciljev SLR:

TEMATSKO PODROČJE	CILJ	SPECIFIČNI KAZALNIK UČINKA	KAZALNIK REZULTATA
USTVARJANJE DELOVNIH MEST	*Izboljšati konkurenčnost*	3 inovativni pristopi k trženju in promociji lokalno tipičnih produktov in storitev	Število izvedenih aktivnosti na področju trženja in promocije lokalno tipičnih produktov in storitev
	Povečati rabo lokalnih produktov	1 nova ali optimizirana dobavna veriga lokalnih kmetijskih produktov	Število vključenih deležnikov v dobavne verige lokalnih kmetijskih produktov na območju LAS
	Izboljšati podjetniško znanje in veščine	6 delavnic ali usposabljanj na temo prednosti in priložnosti lokalne samooskrbe in povezovanja med pridelovalci	Število udeleženih subjektov na delavnicah
VARSTVO OKOLJA INOHRANJANJE NARAVE	*Ohranjati in promovirati lokalne tradicije*	2 aktivnosti, ki spodbujata in promovirata lokalne tradicije	Število udeležencev/ obiskovalcev v aktivnostih
	Odgovorna raba naravnih virov	1 aktivnost, ki promovira odgovorno rabo naravnih virov	Število deležnikov vključenih v verige naravnih virov

ČASOVNICA	Za Ukrep 3 iz EKSRP se predvideva javni poziv v letih 2016, 2018..
ODGOVORNOST ZA IZVAJANJE	Odgovornost za izvajanje ukrepov bodo imeli: Občine, KGZS, poslovni subjekti, predstavniki nevladnih organizacij

Trženje in povezovanje v kmetijstvu (lokalna samooskrba, ekološko kmetovanja, animacijske kmetije) je bistvenega pomena tudi na širšem območju, zato se razvoj vsebin povezanih s tem predvideva tudi v sklopu podukrepa Priprava in izvajanje dejavnosti sodelovanja lokalne akcijske skupine.

UKREP 4: RAZVOJ IN TRŽENJE TURISTIČNIH PRODUKTOV IN DESTINACIJ

EKSRP bo temu ukrepu namenil **154.000,00 EUR** nepovratnih sredstev, od tega se 43.000,00 EUR nameni za izvajanje ukrepov znotraj TNP. Ukrep bo sledil horizontalnim ciljem EU in sicer skrb za okolje, klimatske spremembe, spodbujanje inovativnosti. V sklopu tega ukrepa bo poudarek na **pohodništvu** kot pomembni turistični panogi celotnega območja in **tematskih poteh kot pomembnem turističnem produktu**. Predvideva se kombinacijo mehkih vsebin in posameznih pilotnih izvedbenih aktivnosti. Bistveno je, da se do tega pristopa na sistemski način – tako prostorsko (celotno območje LAS) kot tudi vsebinsko (skupno trženje, označevanje). Pri tematskih poteh bo poudarek na vsebinski nadgradnji obstoječih poti. Skozi ukrep je pri tematskih poteh potrebno zagotoviti tudi trajnostni vidik – vzdržni sistemi vzdrževanja vsebin in infrastrukture. Del kvote iz Ukrepa 4 je namenjen raz**vijanju in trženju posameznih turističnih subdestinacij znotraj Triglavskega narodnega parka**, ki so pomembne s stališča lokalnega razvoja in problemske z demografskega vidika.

V skladu s SLR je zaželeno, da so operacije osredotočene na čim več specifičnih ciljev in tematskih področji, se pa predvideva, da bodo operacije iz tega ukrepa prednostno pripomogle predvsem k izvajanjem naslednjih ciljev SLR:

TEMATSKO PODROČJE	CILJ	SPECIFIČNI KAZALNIK UČINKA	KAZALNIK REZULTATA
VARSTVO OKOLJA IN OHRANJANJE NARAVE	*Ohraniti/izboljšati stanje naravne in kulturne dediščine*	1 aktivnost, ki prispeva k ohranjanju/izboljšanju naravne in kulturne dediščine na območju LAS	Povečan obisk pohodnikov na območju LAS
	Ohraniti/izboljšati stanje naravne in kulturne dediščine	1 aktivnost, ki prispeva k ohranjanju/izboljšanju naravne in kulturne dediščine na območju TNP	Povečano usmerjanje obiska turističnih območij v TNP

	Novi sistemski pristopi in mreženja	1 nova sistemska aktivnost	Vzpostavljena enotna mreža pohodniških poti na območju LAS Dolina Soče
USTVARJANJE DELOVNIH MEST	*Izboljšati konkurenčnost*	2 lokalno inovativna pristopa k sodelovanju	Število registriranih turističnih poizvedovanj v TIC
RAZVOJ OSNOVNIH STORITEV	*Spodbujati zdrav in aktiven življenjski slog*	1 aktivnost, ki spodbuja zdrav življenjski slog	Število uporabnikov pohodniških poti
	Nadgraditi turistično infrastrukturo	2 aktivnosti urejanja površin, namenjenih turizmu	Število izvedenih (manjših) investicij

ČASOVNICA	Za Ukrep 4 iz EKSRP se predvideva javni poziv v letih 2016, 2018.
ODGOVORNOST ZA IZVAJANJE	Odgovornost za izvajanje ukrepov bodo imeli: Občine, LTO Bovec, LTO Sotočje, predstavniki nevladnih organizacij

Kot pomemben turistični produkt je bilo prepoznano tudi povezovanje posameznih turističnih ponudnikov (npr. razpršeni hoteli). Zaradi širšega zanimanja se predvideva, da se operacije, vezane na to vsebino, skuša izvesti v sklopu podukrepa Priprava in izvajanje dejavnosti sodelovanja lokalne akcijske skupine. Podobno velja za vsebine, vezane na kolesarstvo.

UKREP 5: SPODBUJANJE SKUPNOSTNEGA ŽIVLJENJA IN SOCIALNE VKLJUČENOSTI

EKSRP bo temu ukrepu namenil **32.000,00 EUR** javne podpore. Ukrep bo neposredno sledil horizontalnim ciljem EU predvsem spodbujanje inovativnosti. V sklopu ukrepa se bodo izvajale operacije, ki predvidevajo **vključevanje ranljivih skupin v nove aktivnosti na podeželju**. Spodbujalo se bo inovativne operacije in pilotne izvedbe na področju povezovanja socialnega varstva (in z njim povezanimi ranljivimi skupinami) in dopolnilnih dejavnostih na kmetijah ter v tem okviru tudi promocijo pomena lokalne hrane.

V skladu s SLR je zaželeno, da so operacije osredotočene na čim več specifičnih ciljev in tematskih področji, se pa predvideva, da bodo operacije iz tega ukrepa prednostno pripomogle predvsem k izvajanjem naslednjih ciljev SLR:

TEMATSKO PODROČJE	CILJ	SPECIFIČNI KAZALNIK UČINKA	KAZALNIK REZULTATA
VKLJUČEVANJE RANLJIVIH SKUPIN	*Izboljšati pogoje za ranljive skupine*	1 vključena ranljiva skupina	Število vključenih oseb iz posamezne ranljive skupine
	Krepiti znanje in usposobljenost	15 posameznikov, vključenih v usposabljanja	Število usposobljenih posameznikov
	Omogočiti nove dejavnosti za ranljive skupine	1 nova aktivnost urejanja infrastrukture za ranljive skupine	Število izvedenih (manjših) investicij
USTVARJANJE DELOVNIH MEST	*Izboljšati konkurenčnost*	1 novo vzpostavljeno partnerstvo s področja socialnega varstva	Število vključenih subjektov v dejavnosti, ki spodbujajo socialno vključenost
RAZVOJ OSNOVNIH STORITEV	*Spodbujati zdrav in aktiven življenjski slog*	1 aktivnost, ki spodbuja zdrav življenjski slog	Število vključenih oseb v aktivnosti, ki spodbujajo zdrav življenjski slog

ČASOVNICA	Za Ukrep 5 iz EKSRP se predvideva javni poziv v letu 2018.
ODGOVORNOST ZA IZVAJANJE	Odgovornost za izvajanje ukrepov bodo imeli: VDC Tolmin, KGZS, predstavniki nevladnih organizacij

EVROPSKI SKLAD ZA REGIONALNI RAZVOJ

Na območju LAS Dolina Soče je iz ESRR na razpolago **693.278,21 EUR**. V skladu z Operativnim programom EKP 2014–2020 in Uredbo 1301/2013/EU se bodo ukrepi in operacije izvajali v okviru pete prednostne naložbe devete prednostne osi, ki se glasi *Spodbujanje socialne vključenosti ter boj proti revščini in kakršnikoli diskriminaciji z vlaganjem v okviru strategij lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost*. V skladu z Uredbo CLLD morajo operacije prispevati k zaposlovanju, spodbujanju podjetniške miselnosti, varstvu okolja in ohranjanju narave, vključevanju ranljivih skupin in spodbujanju sodelovanja med posameznimi deležniki.

Operacije iz ESRR bodo usmerjene v tri tematska področja. Poudarek bo na vključevanju ranljivih skupin ter ustvarjanju pogojev za delovna mesta. Ukrepi bodo usmerjeni tudi v tematsko področje varovanje okolja in ohranjanje narave. Usmeritve so poleg potreb lokalnega okolja določili tudi cilji Operativnega programa EKP 2014–2020. V urbanih območjih LAS Dolina Soče se bo iz sklada ESRR prioritetno omogočalo naslednje aktivnosti:

Tematsko področje VKLJUČEVANJE RANLJIVIH SKUPIN: v okviru tega tematskega področja se pričakuje spodbujanje vključevanja starejših, mladih in socialno ogroženih v obstoječe in nove aktivnosti, omogočanje pogojev za vzpostavitev novih partnerskih podpornih struktur na področju sociale in zdravstva (deinstitucionalizacija – socialno varstveni programi, pomoči na domu) ter mladinske politike in medgeneracijskega sodelovanja, v navezavi na obstoječo socialno infrastrukturo. Spodbujalo se bo aktivnosti, ki pripomorejo k dvigu znanja in usposobljenosti deležnikov za delo z ranljivimi skupinami.

Tematsko področje USTVARJANJE DELOVNIH MEST: v okviru tega tematskega področja se bo omogočalo pogoje za inovativna sodelovanja in razvoj inovativnih poslovnih modelov, zlasti v smislu kooperativ, zadrug in neformalnih mrež za spodbujanje (socialnega) podjetništva, omogočanja osnovnih infrastrukturnih pogojev, ki ta povezovanja omogočajo (co-working). Spodbujali se bodo ukrepi za razvoj novih dobavnih verig, lokalne samooskrbe ter vzpostavitev inovativnih partnerstev za zagotavljanje storitev osnovne infrastrukture, ki to omogoča.

Tematsko področje VARSTVO OKOLJA IN OHRANJANJE NARAVE: v okviru tega tematskega področja se bo omogočalo pogoje za spodbujanje rabe naravnih virov (podpora razvoju nizkoogljične družbe), obnovo degradiranih površin in posodobitev tematskih poti in spremljajoče infrastrukture.

Ukrepi iz ESRR se bodo izvajali v urbanih območjih s ciljem spodbujanja razvoja teh območij in sodelovanja med njimi ter posameznimi deležniki. Na območju LAS Dolina Soče so to naselja: Tolmin, Bovec, Breginj, Deskle, Kanal, Kobarid, Most na Soči in Podbrdo. Zaradi specifike pogojev sklada ESRR in ciljev SLR in operativnega programa se v sklopu LAS Dolina Soče določi, da bodo **vse operacije partnerske** (kar pomeni, da bodo morale vključevati vsaj dva partnerja iz različnih sektorjev ali območij). Na ta način se bo spodbujalo tako horizontalno kot vertikalno sodelovanje na območju, zlasti v smislu vzpostavljanja inovativnih partnerstev.

UKREP 1: TRAJNOSTNA RABA NARAVNIH VIROV IN PROSTORA

ESRR bo temu ukrepu namenil **16.000,00 EUR** javne podpore. Ukrep bo sledil horizontalnemu cilju EU, predvsem skrb za okolje in spodbujanje inovativnosti. V okviru tega ukrepa se bodo lahko izvajale operacije, ki bodo spodbujale **dodano vrednost lesa** in **optimizirale lesne verige** na območju LAS. Pričakuje se, da se skozi sodelovanje različnih akterjev v členih lesne verige in skozi povezovanje sorodnih sektorjev, spodbudi aktivnosti v vseh členih lesne verige ter na ta način spodbudi rabo lesa kot energenta (biomasa), kot surovine (mizarstvo) in kot končnega produkta (lesni izdelki). V skladu s SLR je zaželeno, da so operacije osredotočene na čim več specifičnih ciljev in tematskih področij, se pa predvideva, da bodo operacije iz tega ukrepa prednostno pripomogle predvsem k izvajanjem naslednjih ciljev SLR:

TEMATSKO PODROČJE	CILJ	SPECIFIČNI KAZALNIK UČINKA	KAZALNIK REZULTATA
USTVARJANJE DELOVNIH MEST	*Povečati rabo lokalnih produktov*	1 optimizirana dobavna veriga lokalnih produktov v urbanih območjih	Število deležnikov vključenih v verigo lesnih produktov na območju LAS Dolina Soče
	Izboljšati konkurenčnost	1 inovativno podjetniško partnerstvo na področju lesarstva v urbanem območju	Število vključenih deležnikov na urbanem območju
VARSTVO OKOLJA IN OHRANJANJE NARAVE	*Ohranjati in promovirati lokalne tradicije*	1 aktivnost, ki promovira in spodbuja okolju prijazno gospodarstvo v urbanih območjih	Št. ponudnikov in porabnikov lesa in lesne biomase ter število inovativnih pristopov za popularizacijo rabe lesa in lesne biomase
	Odgovorna raba naravnih virov	1 aktivnost, ki promovira odgovorno rabo naravnih virov	Število deležnikov vključenih v verige naravnih virov
	Novi sistemski pristopi in mreženja	1 nova sistemska aktivnost	1 vzpostavljeno inovativno partnerstvo na področju lesnih verig

ČASOVNICA	Za Ukrep 1 iz ESRR se predvideva javni poziv v letu 2019.
ODGOVORNOST ZA IZVAJANJE	Odgovornost za izvajanje ukrepov bodo imeli: PRC, Zavod za gozdove.

UKREP 2: UPRAVLJANJE NARAVNE IN KULTURNE DEDIŠČINE

ESRR bo temu ukrepu namenil **12.000,00 EUR** javne podpore. Ukrep bo sledil horizontalnim ciljem EU, predvsem spodbujanje inovativnosti in skrb za okolje. V skladu s SLR je zaželeno, da so operacije osredotočene na čim več specifičnih ciljev in tematskih področij, se pa predvideva, da bodo operacije iz tega ukrepa prednostno pripomogle predvsem k izvajanjem naslednjih ciljev SLR: V okviru tega ukrepa se bo izvajala **operacija sodelovanja na temo 1. svetovne vojne**. Predvideva se sodelovanje s sosednjimi LASi v regiji in izven. Vsebine se bodo navezovale na obstoječo znamko *Poti miru* in bodo promovirale nove vsebine in dejavnosti. Namenjene bodo tudi izobraževanju vodnikov v zvezi s tematiko zgodovinske dediščine 1. svetovne vojne. Celoten opis operacije je na voljo v prilogi 5.

TEMATSKO PODROČJE	CILJ	SPECIFIČNI KAZALNIK UČINKA	KAZALNIK REZULTATA
USTVARJANJE DELOVNIH MEST	*Izboljšati konkurenčnost*	1 inovativno podjetniško partnerstvo na področju turizma v urbanih območjih	Število vključenih deležnikov na urbanem območju
VARSTVO OKOLJA IN OHRANJANJE NARAVE	*Ohraniti/izboljšati stanje naravne in kulturne dediščine*	1 aktivnost vezana na obnovo tematskih poti in spremljajoče infrastrukture v urbanih območjih	Število registriranih turističnih poizvedovanj v TIC v urbanih območjih
	Ohranjati in promovirati lokalne tradicije	1 aktivnost, ki promovira, spodbuja in promovira lokalne turistične danosti v urbanih območjih	Povečanje števila vodnikov z zaključenim usposabljanjem
	Novi sistemski pristopi in mreženja	1 nova sistemska aktivnost	1 vzpostavljeno partnerstvo na področju ohranjanja kulturne dediščine

ČASOVNICA	Za Ukrep 2 iz ESRR se predvideva potrditev operacije sodelovanja v letu 2018.
ODGOVORNOST ZA IZVAJANJE	Odgovornost za izvajanje ukrepov bodo imeli: Ustanova Fundacija Poti miru v Posočju, Občine, LTO Sotočje, LTO Bovec.

UKREP 3: RAZVOJ IN TRŽENJE NOVIH DEJAVNOSTI, ZNANJ, PRODUKTOV V KMETIJSTVU IN AKVAKULTURI

ESRR bo temu ukrepu namenil **67.874,13 EUR** javne podpore. Ukrep bo sledil horizontalnim ciljem EU predvsem spodbujanje inovativnosti in skrb za okolje.

V okviru tega ukrepa se bodo lahko izvajale operacije, ki bodo **povezovale in izobraževale kmete in ponudnike** ter na ta način omogočile boljše **trženje lokalnih pridelkov** in spodbujale njihovo porabo v lokalnem okolju ter posledično pripomogle k boljši **samooskrbi** prebivalstva. Vsebine bodo predvidevale nove **inovativne pristope in povezovanja** (npr. ekonomski sektor - kmetijstvo – javne ustanove). Spodbujal bo tudi obstoječe zadružniške strukture in jih nadgrajeval z vključevanjem novih ponudb in deležnikov. Ukrep bo omogočili nadgradnjo javnih prostorov, ki so ključnega pomena za spodbujanje porabe lokalnih produktov ter stik med strokovnimi službami in lokalnim prebivalstvom. V skladu s SLR je zaželeno, da so operacije osredotočene na čim več specifičnih ciljev in tematskih področij, se pa predvideva, da bodo operacije iz tega ukrepa prednostno pripomogle predvsem k izvajanjem naslednjih ciljev SLR:

TEMATSKO PODROČJE	CILJ	SPECIFIČNI KAZALNIK UČINKA	KAZALNIK REZULTATA
USTVARJANJE DELOVNIH MEST	*Povečati rabo lokalnih produktov*	1 optimizirana dobavna veriga lokalnih produktov v urbanih območjih	Število vključenih deležnikov v dobavno verigo lokalnih produktov v urbanih območjih LAS Dolina Soče
	Izboljšati konkurenčnost	1 inovativno podjetniško partnerstvo na področju dobave hrane v urbanem območju	Število vključenih deležnikov na urbanem območju
	Izboljšati podjetniško znanje in veščine	5 podjetniških delavnic, ki bodo spodbujale prednosti in priložnosti lokalne samooskrbe in povezovanja	Število udeleženih subjektov na delavnicah

ČASOVNICA	Za Ukrep 3 iz ESRR se predvideva javni poziv v letu 2016 ter potrditev operacije sodelovanja v letu 2020.
ODGOVORNOST ZA IZVAJANJE	Odgovornost za izvajanje ukrepov bodo imeli: Občine, KGZS, Mlekarna Planika.

UKREP 4: RAZVOJ IN TRŽENJE TURISTIČNIH PRODUKTOV IN DESTINACIJ

ESRR bo temu ukrepu namenil **290.154,73 EUR** nepovratnih sredstev. Ukrep bo sledil horizontalnim ciljem EU predvsem spodbujanje inovativnosti, skrb za okolje in klimatske spremembe. Ukrep bo na eni strani spodbujal **celovito trženje in uporabo obstoječe blagovne znamke *Dolina Soče*** na celotnem območju LAS Dolina Soče in tudi izven turističnega sektorja. Vzporedno predvideva vsebine, ki bodo spodbujale **razvoj nekaterih vrst turizma**, ki imajo še veliko potenciala za razvoj (npr. kulinarični turizem, zdravstveni turizem, mladinski turizem, rekreacijski turizem, …), **nove trende v turizmu** (formalna povezovanja deležnikov, igrifikacija v turizmu). Vsebine bodo tudi spodbujale razvoj turizma na nekaterih urbanih območjih LAS Dolina Soče, ki so z vidika turističnega potenciala zapostavljene ali ne dovolj izkoriščene. V skladu s SLR je zaželeno, da so operacije osredotočene na čim več specifičnih ciljev in tematskih področij, se pa predvideva, da bodo operacije iz tega ukrepa prednostno pripomogle predvsem k izvajanjem naslednjih ciljev SLR:

TEMATSKO PODROČJE	CILJ	SPECIFIČNI KAZALNIK UČINKA	KAZALNIK REZULTATA
USTVARJANJE DELOVNIH MEST	*Izboljšati konkurenčnost*	2 novo partnerstvo na področju turističnih ponudnikov v urbanih območjih	Število vključenih deležnikov na urbanih območjih
	Izboljšati podjetniško znanje in veščine	7 podjetniških delavnic, ki bodo spodbujale prednosti in priložnosti turističnega povezovanja	Število udeleženih subjektov na delavnicah

VARSTVO OKOLJA IN OHRANJANJE NARAVE	*Ohraniti/izboljšati stanje naravne in kulturne dediščine*	2 aktivnost vezana na vzpostavitev nišnega turističnega produkta v urbanih območjih	Število registriranih turističnih poizvedovanj v TIC v urbanih območjih
	Ohranjati in promovirati lokalne tradicije	1 aktivnost, ki promovira in spodbuja lokalne turistične danosti v urbanih območjih	Število registriranih turističnih poizvedovanj v TIC v urbanih območjih
VKLJUČEVANJE RANLJIVIH SKUPIN	*Krepiti znanje in usposobljenost*	20 število turističnih ponudnikov vključenih v usposabljanja na temo mladinskega turizma	Povečan turistični obisk mladih
	Omogočiti nove aktivnosti za ranjive skupine	1 nova aktivnost za mlade	Število vključenih v aktivnost

ČASOVNICA	Za Ukrep 4 iz ESRR se predvideva javni poziv v letih 2016, 2018 ter potrditev operacije sodelovanja v letu 2019.
ODGOVORNOST ZA IZVAJANJE	Odgovornost za izvajanje ukrepov bodo imeli: Občine, LTO Sotočje, LTO Bovec, predstavniki nevladnih organizacij

UKREP 5: SPODBUJANJE SKUPNOSTNEGA ŽIVLJENJA IN SOCIALNE VKLJUČENOSTI

ESRR bo temu ukrepu namenil **168.922,85** javne podpore. Ukrep bo sledil horizontalnim ciljem EU predvsem spodbujanje inovativnosti. Ukrep bo omogočal vsebine, ki pripomorejo k izboljšanemu stanju na področju **socialne vključenosti in skupnostnega življenja** v urbanih območjih. Sem spadajo operacije, ki omogočajo razvoj nesnovne dediščine (industrijska dediščina) in novih dejavnosti (kulturnih, rekreacijskih, športnih, ipd.) in tako izboljšujejo življenjsko raven prebivalstva v urbanih območjih ter operacije, ki skozi vsebine ciljajo na določene ranljive skupine (mladi, brezposelni, starejši, osebe s posebnimi potrebami) in jim omogočajo boljše vključevanje, sodelovanje in udejstvovanje. Skrb za socialno vključenost zlasti starejših, pa tudi nekaterih drugih ranljivih skupin, teži k vzpostavljanju pogojev za aktivno staranje in delovanje v smeri **deinstitucionalizacije**. S povezovanjem lokalnih akterjev in vpeljavo prenosa aktivnosti iz uradnih institucij je mogoče doseči širši krog uporabnikov, spodbuditi samopomoč, prostovoljstvo, medgeneracijsko sodelovanje in večjo samoinciativno aktivacijo ranljivih skupin (npr. mladih brezposelnih). V skladu s SLR je zaželeno, da so operacije osredotočene na čim več specifičnih ciljev in tematskih področij, se pa predvideva, da bodo operacije iz tega ukrepa prednostno pripomogle predvsem k izvajanjem naslednjih ciljev SLR:

TEMATSKO PODROČJE	CILJ	SPECIFIČNI KAZALNIK UČINKA	KAZALNIK REZULTATA
VKLJUČEVANJE RANLJIVIH SKUPIN	*Izboljšati pogoje za ranljive skupine*	2 vključeni ranljivi skupini v dejavnosti, ki spodbujajo socialno vključenost v urbanih območjih	Število vključenih mladih in starejših v dejavnosti, ki spodbujajo socialno vključenost v urbanih območjih
	Omogočiti nove dejavnosti za ranljive skupine	1 nova aktivnost za mlade, starejše in brezposelne	Število mladih, starejših in brezposelnih vključenih v te aktivnosti
VARSTVO OKOLJA IN OHRANJANJE NARAVE	*Ohranjati in promovirati lokalne tradicije*	1 aktivnost, ki spodbuja in promovira socialno vključenost in skupnostno življenje	Število vključenih deležnikov v aktivnosti, ki spodbujajo in promovirajo socialno vključenost in skupnostno življenje

Za delovanje teh vsebin se predvideva tudi določene infrastrukturne pridobitve (oprema, obnovljeni in posodobljeni prostori, obnovljene in posodobljene javne degradirane površine), ki morajo biti javno dostopne vsem.

ČASOVNICA	Za Ukrep 5 iz ESRR se predvideva javni poziv v letih 2016, 2018
ODGOVORNOST ZA IZVAJANJE	Odgovornost za izvajanje ukrepov bodo imeli: Občine, poslovni subjekti, predstavniki nevladnih organizacij

UKREP 6: SPODBUJANJE KONKURENČNEGA POSLOVNEGA OKOLJA IN PODJETNIŠTVA

ESRR bo temu ukrepu namenil **138.326,50 EUR** javne podpore. Ukrep bo sledil horizontalnemu cilju EU predvsem spodbujanje inovativnosti.

V sklopu tega ukrepa se bodo podpirale vsebine, ki bodo oživljale staro mestno jedro in izkoriščale potenciale ter omogočale **podjetniško usposabljanje** (s poudarkom na endogenih virih območja LAS Dolina Soče kot priložnostih za razvoj poslovnih idej). Poleg tega je potrebno omogočiti vsebine, ki bodo spodbujale sodelovanje, povezovanje posameznih akterjev (**inovativna partnerstva**) in **socialno podjetništvo** na območju. Potrebno pa je zagotoviti tudi primerne pogoje za izvajanje teh dejavnosti (npr. **co-working prostori**). Za izvajanje ukrepa je bistveno sodelovanje med različnimi akterji; predvsem občinami, lokalnimi društvi in raznimi vladnimi in nevladnimi organizacijami. V skladu s SLR je zaželeno, da so operacije osredotočene na čim več specifičnih ciljev in tematskih področij, se pa predvideva, da bodo operacije iz tega ukrepa prednostno pripomogle predvsem k izvajanjem naslednjih ciljev SLR:

TEMATSKO PODROČJE	CILJ	SPECIFIČNI KAZALNIK UČINKA	KAZALNIK REZULTATA
USTVARJANJE DELOVNIH MEST	*Ohraniti obstoječa ali ustvariti nova delovna mesta*	1 število novih zaposlitev	Število zaposlitev pri partnerjih vključenih v operacije, ki so predmet sofinanciranja
	Izboljšati podjetniško znanje in veščine	5 delavnic in usposabljanj na temo podjetništva	Število udeležencev na delavnicah
VKLJUČEVANJE RANLJIVIH SKUPIN	*Krepiti znanje in usposobljenost*	20 število poslovnih subjektov vključenih v usposabljanja	Število usposobljenih posameznikov
	Izboljšati pogoje za ranljive skupine	1 vključena ranljiva skupina v poslovne dejavnosti v urbanih območjih	Število mladih z izoblikovano podjetniško idejo
	Omogočiti nove dejavnosti za ranljive skupine	3 nove aktivnosti za mlade, starejše in brezposelne	Število novih zaposlenih v sektorju ranljivih skupin (oskrba starejših, delo z mladimi in brezposelnimi)

ČASOVNICA	Za Ukrep 6 iz ESRR se predvideva javni poziv v letih 2016, 2018.
ODGOVORNOST ZA IZVAJANJE	Odgovornost za izvajanje ukrepov bodo imeli: Občine, poslovni subjekti, predstavniki nevladnih organizacij, PRC.

OPERACIJE SODELOVANJA

V okviru podukrepa *Priprava in izvajanje dejavnosti sodelovanja lokalne akcijske skupine* se lahko nameni 5% celotnega finančnega okvira ESRR. Za LAS Dolina Soče to pomeni **34.666,20 EUR**. V skladu z 68. členom – 9. odstavkom Uredbe CLLD LAS Dolina Soče predvideva izvedbo naslednjih tematik v okviru tega podukrepa:

- **1. SVETOVNA VOJNA → sovpada s cilji in kazalniki Ukrepa 2**
  Okvirna finančna vrednost podpore: 12.000,00 (opis operacije v prilogi 5)
- **MOBILNOST → sovpada s cilji in kazalniki Ukrepa 4**
  Okvirna finančna vrednost: do 12.600,00.
- **KMETIJSTVO → sovpada s cilji in kazalniki Ukrepa 3**
  Okvirna finančna vrednost podpore: do 10.066,20

Opomba: *Projekte se bo dopolnilo v nadaljevanju, ko bodo tudi ostali potencialni partnerji oddajali strategijo, ki bo finančno in vsebinsko usklajena s SLR LAS Dolina Soče. Operacije sodelovanja pripravi Vodilni partner (na podlagi izraženega interesa iz okolja ter animacije članov LAS) v sodelovanju z drugimi LAS-i ter jih predloži v odobritev Upravnemu odboru LAS, le ta pa o odločitvi seznani Skupščino.*

EVROPSKI SKLAD ZA POMORSTVO IN RIBIŠTVO

Na območju LAS Dolina Soče je iz ESPR na razpolago okrog **1.245.494,10 EUR**. V skladu z Uredbo 508/2014/EU (*Uredba ESPR*) bodo ukrepi in operacije prispevale k četrti prednostni nalogi *Povečevanje zaposlovanja in ozemeljske kohezije*. Poseben poudarek bo na zaposlovanju, spodbujanju gospodarske rasti in socialne vključenosti ter na varovanju okolja.

Operacije iz ESPR bodo usmerjene v vsa štiri tematska področja, ki jih predvideva CLLD. Vseeno bo poudarek na novih delovnih mest in varovanju okolja ter v manjšem obsegu na tematskem področju vključevanja žensk in drugih ranljivih skupin in osnovnih dejavnostih na podeželju. Usmeritve so poleg potrebe lokalnega okolja določili tudi cilji Uredbe ESPR.

Zaradi specifike sofinanciranja iz ESPR bodo vsi ukrepi oziroma operacije morale zagotavljati javni dostop do svojih rezultatov ter biti v javnem interesu in/ali imeti skupnega upravičenca in/ali imeti inovativen značaj na lokalni ravni. **Višino javne podpore upravičenih stroškov pri operacijah, ki bodo dosegali te pogoje, LAS Dolina Soče določa na 85 % oz. 100 % za tiste operacije, ki nimajo nobenega tržnega učinka oz. prihodka. Pri operacijah, ki zgornjih pogojev ne bodo izkazovale, bo najvišja stopnja javne podpore omejena na 50 %.** Višina javne podpore za projekte sodelovanja iz ESPR, je sofinanciranje določeno na 85%.

Tematsko področje USTVARJANJE DELOVNIH MEST: v okviru tega tematskega področja se bo omogočalo pogoje za spodbujanje inovacij in razvoj inovativnih poslovnih modelov na področju trženja in promocije proizvodov na področju akvakulture in ribištva v vseh členih dobavne verige. Spodbujalo se bo diverzifikacijo in povezovanja zlasti z turističnim in gostinskim sektorjem (utrjevanje pozicije ribolovne destinacije, krepitev blagovnih znamk, ipd.) Podpiralo se bo operacije, ki vplivajo na povečanje obsega proizvodnje in s tem na povečanje možnosti za izhode v (zelene) zaposlitve, oz. ustvarjanje novih zelenih delovnih mest, spodbujajo vzpostavitev neformalnih mrež za spodbujanje (socialnega) podjetništva, ipd

Tematsko področje VARSTVO OKOLJA IN OHRANJANJE NARAVE: v okviru tega tematskega področja se bo podpiralo operacije, ki pozitivno vplivajo na usklajevanje različnih interesov na vodotokih in njihovih vplivnih območjih, zmanjšujejo negativne vplive poplav in imajo neposredni ali posredni pozitivni vpliv na revitalizacijo vodotokov in vodne ter obvodne habitate. Spodbujalo se bo operacije, ki vpeljujejo nove medsektorske oz. partnerske pristope k upravljanju porečij oz. povodij ter na ta način dodajajo vrednost panogi.

Tematsko področje RAZVOJ OSNOVNIH STORITEV: v okviru tega tematskega področja se bo podpiralo operacije, ki omogočajo razvoj skupnostnih dejavnosti povezanih z ribištvom, razvoj z njimi povezane infrastrukture ter razvoj infrastrukture v navezavi na turizem. Spodbujalo se bo aktivnosti, ki promovirajo dogodke oz. prireditve v povezavi z ribištvom in akvakulturo in tako pozitivno vplivajo na krepitev lokalne identitete vseh starostnih skupin prebivalcev. Podpiralo se bo vseživljenjsko učenje ter aktivnosti, ki promovirajo panogo in jo povezujejo z lokalno skupnostjo.

Tematsko področje VEČJA VKLJUČENOST MLADIH, ŽENSK IN DRUGIH RANLJIVIH SKUPIN: v okviru tega tematskega področja se bo spodbujalo operacije, ki spodbujajo vključevanje ranljivih skupin v aktivnosti, povezane z ribištvom in akvakulturo. Spodbujalo se bo usposabljanja deležnikov v panogi o možnostih vključevanja ranljivih skupin, z namenom omogočanja novih dejavnosti za te skupine.

UKREP 1: TRAJNOSTNA RABA NARAVNIH VIROV IN PROSTORA

ESPR bo temu ukrepu namenil **130.000,00 EUR** nepovratnih sredstev. Ukrep bo sledil horizontalnim ciljem EU in sicer klimatske spremembe, skrb za okolje, spodbujanje inovativnosti. Skladno z Uredbo ESPR mora slediti naslednjemu cilju: *povečevanje in izkoriščanje okoljskih prednosti ribiških območij in območij akvakulture, vključno z dejavnostmi za ublažitev podnebnih sprememb.* Voda je prepoznana kot ena izmed glavnih naravnih virov na območju in ima izreden pomen za okolje in gospodarstvo. Trajnostna raba vode in vodotokov pozitivno vpliva na okolje in posledično tudi na

sektor akvakulture. Operacije v okviru tega Ukrepa bodo vezane na **vsebine varovanja in ohranjanja lovitvenih in gojitvenih vodotokov v navezavi na akvakulturo**. Poseben poudarek bo na **poplavni varnosti** nekaterih ogroženih območij, ki so pomembne z vidika akvakulture, ter na **ohranjanju kvalitetnih habitatov soške postrvi** ter drugih vrst rib na območju LAS. Poleg tega bo ukrep spodbujal promocijo in zavedanje pomena kvalitetne vode, ki je bistvena za nadaljnji razvoj akvakulture in ohranjanja delovnih mest v panogi pa tudi v širšem kontekstu. V skladu s SLR je zaželeno, da so operacije osredotočene na čim več specifičnih ciljev in tematskih področji, se pa predvideva, da bodo operacije iz tega ukrepa prednostno pripomogle predvsem k izvajanjem naslednjih ciljev SLR:

TEMATSKO PODROČJE	CILJ	SPECIFIČNI KAZALNIK UČINKA	KAZALNIK REZULTATA
USTVARJANJE DELOVNIH MEST	*Ohraniti obstoječa ali ustvariti nova delovna mesta*	1 - število novih izhodov v zaposlitev	Število zaposlitev pri partnerjih vključenih v operacije, ki so predmet sofinanciranja
VARSTVO OKOLJA IN OHRANJANJE NARAVE	*Ohraniti/izboljšati stanje naravne in kulturne dediščine*	2 aktivnosti, ki prispevata k varovanju in ohranjanju vodotokov in habitatov soške postrvi	Ohranitev deleža ohranjenih vodotokov in habitatov soške postrvi
	Odgovorna raba naravnih virov	1 aktivnost, ki promovira odgovorno rabo naravnih virov	Število deležnikov vključenih v verige naravnih virov

ČASOVNICA	Za Ukrep 1 iz ESPR se predvideva javni poziv v letih 2018, 2019, 2020.
ODGOVORNOST ZA IZVAJANJE	Odgovornost za izvajanje ukrepov bodo imeli: Občine, Zavod za ribištvo RS, poslovni subjekti s področja akvakulture.

UKREP 2: UPRAVLJANJE NARAVNE IN KULTURNE DEDIŠČINE

ESPR bo temu ukrepu namenil **190.000,00 EUR** nepovratnih sredstev. Ukrep bo sledil horizontalnim ciljem EU in sicer klimatske spremembe, skrb za okolja, spodbujanje inovativnosti. Skladno z določili Uredbe ESPR bo sledil naslednjim ciljem: *povečevanje in izkoriščanje okoljskih prednosti ribiških območij in območij akvakulture, vključno z dejavnostmi za ublažitev podnebnih sprememb* ter *podpiranje diverzifikacije znotraj in izven gospodarskega ribištva, vseživljenjskega učenja in ustvarjanja delovnih mest na ribiških območjih in območjih akvakulture.* Dejavnost akvakulture mora biti usklajena z drugimi interesi znotraj posameznega opredeljenega območja. Poleg formalnih izhodišč kot so npr. različni režimi varstva narave (Natura 2000, naravni spomenik Soča, TNP), so prisotni tudi različni ekonomski interesi, s katerimi je potrebno doseči dogovor o skupnem sobivanju. Zaradi prepoznane **potrebe po boljšemu sistemskemu upravljanju** naravnih virov je smiselno, da se del sredstev v okviru akvakulture nameni tudi vsebinam, ki so vezane na gojitvene in lovitvene vodotoke na območju LAS v smislu različnih partnerstev deležnikov. Pomembno je, da se na morebitne težave gleda sistemsko, išče skupne rešitve in spodbuja povezovanje sektorja akvakulture z drugimi uporabniki vodnega prostora ter posledično pripomore k razvoju panoge. Operacije v okviru tega Ukrepa morajo vključevati vsebine, ki bodo pripomogle k doseganju tega. V skladu s SLR je zaželeno, da so operacije osredotočene na čim več specifičnih ciljev in tematskih področji, se pa predvideva, da bodo operacije iz tega ukrepa prednostno pripomogle predvsem k izvajanjem naslednjih ciljev SLR:

TEMATSKO PODROČJE	CILJ	SPECIFIČNI KAZALNIK UČINKA	KAZALNIK REZULTATA
USTVARJANJE DELOVNIH MEST	*Izboljšati konkurenčnost*	1 lokalno inovativno partnerstvo na področju upravljanja povodia reke Soče	Število vključenih deležnikov na območju LAS Dolina Soče
VARSTVO OKOLJA IN OHRANJANJE	*Ohraniti/izboljšati stanje naravne in kulturne dediščine*	1 aktivnost, ki prispeva k varovanju in ohranjanju vodotokov	Ohranitev deleža ohranjenih vodotokov

NARAVE	*Novi sistemski pristopi in mreženja*	1 nova sistemska aktivnost	Vzpostavljena operativna struktura inovativnega partnerstva
	Odgovorna raba naravnih virov	1 aktivnost, ki promovira odgovorno rabo naravnih virov	Število deležnikov vključenih v verige naravnih virov

ČASOVNICA	Za Ukrep 2 iz ESPR se predvideva javni poziv v letih 2016, 2018, 2019, 2020.
ODGOVORNOST ZA IZVAJANJE	Odgovornost za izvajanje ukrepov bodo imeli: Občine, Zavod za ribištvo RS, poslovni subjekti s področja akvakulture.

UKREP 3: RAZVOJ IN TRŽENJE NOVIH DEJAVNOSTI, ZNANJ, PRODUKTOV V KMETIJSTVU IN AKVAKULTURI

ESPR bo temu ukrepu namenil **359.514,20 EUR** javne podpore. Ukrep bo sledil horizontalnemu cilju EU spodbujanje inovativnosti. Skladno z Uredbo ESPR bo sledil naslednjim ciljem: *zagotavljanje dodane vrednosti, ustvarjanje delovnih mest, pritegnitev mladih in spodbujanje inovacij v vseh fazah dobavne verige na področju ribištva in akvakulture* ter *podpiranje diverzifikacije znotraj in izven gospodarskega ribištva, vseživljenjskega učenja in ustvarjanja delovnih mest na ribiških območjih in območjih akvakulture.* Ukrep bo namenjen **razvoju in trženju novih dejavnosti, znanj, produktov in spodbujanju diverzifikacije** znotraj in zunaj akvakulture. Spodbujalo se bo inovacije v vseh fazah dobavne verige, razvijalo nove **načine uporabe produktov** iz akvakulture, spodbujalo in promoviralo se bo uporabo rib v lokalni kulinariki (ta je kljub dobrim pogojem še vedno na precej nizki ravni) in **omogočalo nova povezovanja proizvajalcev s uporabniki** – gostinci in lokalnimi prebivalci. Sem spadajo tudi **promocijske aktivnosti** in inovativni načini za spodbujanje prodaje v sklopu prireditev ter organiziranih dogodkov. Iz tega ukrepa je predvideno tudi **sodelovanje z drugimi LAS**, ki so upravičeni do ESPR na območju Slovenije. Predvideva se vsebine vezane na dvig konkurenčnosti produktov skozi objektivne kriterije (ocenjevanje) in na ta način spodbuditi uporabo v lokalnem okolju. Celotna operacije je opisana v prilogi 5. V skladu s SLR je zaželeno, da so operacije osredotočene na čim več specifičnih ciljev in tematskih področji, se pa predvideva, da bodo operacije iz tega ukrepa prednostno pripomogle predvsem k izvajanjem naslednjih ciljev SLR:

TEMATSKO PODROČJE	CILJ	SPECIFIČNI KAZALNIK UČINKA	KAZALNIK REZULTATA
USTVARJANJE DELOVNIH MEST	*Ohraniti obstoječa ali ustvariti nova delovna mesta*	2 - število novih izhodov v zaposlitev	Število zaposlitev pri partnerjih vključenih v operacije, ki so predmet sofinanciranja
	Izboljšati konkurenčnost	2 inovativni partnerstvi na področju razvoja, trženja in diverzifikacije znotraj dejavnosti akvakulture	Število vključenih deležnikov na območju LAS Dolina Soče
	Povečati rabo lokalnih produktov	2 novi ali optimizirani dobavni verigi lokalnih produktov v panogi akvakulture	Število vključenih deležnikov v dobavno verigo lokalnih produktov
	Izboljšati podjetniško znanje in veščine	2 delavnici ali usposabljanji na temo novih načinov uporabe produktov akvakulture in povezovanja proizvajalcev in porabnikov	Število udeleženih subjektov na delavnicah
RAZVOJ OSNOVNIH STORITEV	*Krepiti lokalno identiteto*	5 - nov ali nadgrajen dogodek/prireditev	Število aktivnosti za krepitev lokalne identitete

ČASOVNICA	Za Ukrep 3 iz ESPR se predvideva javni poziv v letih 2016, 2018, 2019, 2020.
ODGOVORNOST ZA IZVAJANJE	Odgovornost za izvajanje ukrepov bodo imeli: Občine, poslovni subjekti s področja akvakulture, predstavniki nevladnih organizacij, Zavod za ribištvo RS.

UKREP 4: RAZVOJ IN TRŽENJE TURISTIČNIH PRODUKTOV IN DESTINACIJ

ESPR bo temu ukrepu namenil **330.000,00 EUR** nepovratnih sredstev. Ukrep bo sledil horizontalnemu cilju EU in sicer spodbujanje inovativnosti in skrb za okolje. Skladno z Uredbo ESPR bo sledil naslednjim ciljem: *zagotavljanje dodane vrednosti, ustvarjanje delovnih mest, pritegnitev mladih in spodbujanje inovacij v vseh fazah dobavne verige na področju ribištva in akvakulture* ter *podpiranje diverzifikacije znotraj in izven gospodarskega ribištva, vseživljenjskega učenja in ustvarjanja delovnih mest na ribiških območjih in območjih akvakulture.* Ukrep bo namenjen **spodbujanje navezave akvakulture na turistični sektor, promociji in trženju novih turističnih destinacij**, ki imajo potencial z vidika akvakulture. Poseben pomen je na **trženju soške postrvi** kot pomembne znamke območja LAS Dolina Soče, ki lahko predstavlja visoko dodano vrednost za akvakulturo in turizem. V sklopu ukrepa je pomembno **sodelovanje in povezovanje med sektorjem akvakulture, turističnimi organizacijami ter lokalnimi skupnostmi.** Operacije v okviru tega Ukrepa bodo posledično pripomogle k razvoju akvakulture, promociji akvakulture, razvoju novih oblik turizma ter novih turističnih produktov in infrastrukture v navezavi na akvakulturo. Pri tem imajo pomembno vlogo tudi prireditve v regiji, ki predstavljajo ustrezno podlago za promocijo akvakulture in produktov v lokalnem okolju in tudi širše. V skladu s SLR je zaželeno, da so operacije osredotočene na čim več specifičnih ciljev in tematskih področji, se pa predvideva, da bodo operacije iz tega ukrepa prednostno pripomogle predvsem k izvajanjem naslednjih ciljev SLR:

TEMATSKO PODROČJE	CILJ	SPECIFIČNI KAZALNIK UČINKA	KAZALNIK REZULTATA
USTVARJANJE DELOVNIH MEST	*Ohraniti obstoječa ali ustvariti nova delovna mesta*	1 - število novih izhodov v zaposlitev	Število zaposlitev pri partnerjih vključenih v operacije, ki so predmet sofinanciranja
	Izboljšati konkurenčnost	2 inovativni partnerstvi na področju razvoja, trženja turističnih destinacij in navezovanja panoge na turistični sektor	Število vključenih deležnikov na območju LAS Dolina Soče
	Izboljšati podjetniško znanje in veščine	2 delavnici ali usposabljanj na temo možnosti sodelovanja in povezovanja med panogami	Število udeleženih subjektov na delavnicah
RAZVOJ OSNOVNIH STORITEV	*Spodbujati zdrav in aktiven življenjski slog*	5 aktivnosti, ki spodbujajo zdrav življenjski slog	Število uporabnikov delavnic/prireditev na temo trženja, promocije, blagovnih znamk
	Krepiti lokalno identiteto	5 - nov ali nadgrajen dogodek/prireditev	Število aktivnosti za krepitev lokalne identitete
	Nadgraditi turistično infrastrukturo	3 aktivnosti urejanja površin, namenjenih turizmu	Število izvedenih (manjših) investicij
VARSTVO OKOLJA IN OHRANJANJE NARAVE	*Ohranjati in promovirati lokalne tradicije*	1 aktivnost, ki spodbuja in promovira lokalne tradicije	Število promocijskih aktivnosti

ČASOVNICA	Za Ukrep 4 iz ESPR se predvideva javni poziv v letih 2018, 2019, 2020.
ODGOVORNOST ZA IZVAJANJE	Odgovornost za izvajanje ukrepov bodo imeli: Občine, LTO Sotočje, LTO Bovec, poslovni subjekti s področja akvakulture, predstavniki nevladnih organizacij.

UKREP 5: SPODBUJANJE SKUPNOSTNEGA ŽIVLJENJA IN SOCIALNE VKLJUČENOSTI

ESPR bo temu ukrepu namenil **235.979,90 EUR** nepovratnih sredstev. Ukrep bo sledil horizontalnemu cilju EU in sicer dvig konkurenčnosti. Skladno z Uredbo ESPR bo sledil naslednjim ciljem: *zagotavljanje dodane vrednosti, ustvarjanje delovnih mest, pritegnitev mladih in spodbujanje inovacij v*

vseh fazah dobavne verige na področju ribištva in akvakulture ter *podpiranje diverzifikacije znotraj in izven gospodarskega ribištva, vseživljenjskega učenja in ustvarjanja delovnih mest na ribiških območjih in območjih akvakulture* ter *spodbujanje socialne blaginje in varstva kulturne dediščine na ribiških območjih in območjih akvakulture, vključno z ribištvom, akvakulturo in pomorsko kulturno dediščino.* Ukrep bo omogočal vsebine, ki pripomorejo k izboljšanemu stanju na področju **socialne vključenosti in skupnostnega življenja,** v navezavi na dejavnosti povezane z ribištvom in akvakulturo. Sem spadajo vsebine, ki bodo omogočale **vzpostavitev pogojev (skupni prostori, oprema, usposabljanja) za razvoj tovrstnih dejavnosti.**

Spodbujalo se bo **usposabljanja deležnikov** v panogi o možnostih vključevanja ranljivih skupin z namenom omogočanja novih dejavnosti za te skupine ter aktivnosti, ki **promovirajo panogo in jo povezujejo z lokalno skupnostjo**. V skladu s SLR je zaželeno, da so operacije osredotočene na čim več specifičnih ciljev in tematskih področji, se pa predvideva, da bodo operacije iz tega ukrepa prednostno pripomogle predvsem k izvajanjem naslednjih ciljev SLR:

TEMATSKO PODROČJE	CILJ	SPECIFIČNI KAZALNIK UČINKA	KAZALNIK REZULTATA
USTVARJANJE DELOVNIH MEST	*Izboljšati konkurenčnost*	2 inovativni partnerstvi na področju spodbujanja socialne vključenosti in skupnostnega življenja	Število vključenih subjektov v dejavnosti, ki spodbujajo socialno vključenost
VKLJUČEVANJE RANLJIVIH SKUPIN	*Izboljšati pogoje za ranljive skupine*	2 vključena ranljiva skupina	Število vključenih oseb iz posamezne ranljive skupine
	Krepiti znanje in usposobljenost	15 posameznikov, vključenih v usposabljanja	Število usposobljenih posameznikov
	Omogočiti nove dejavnosti za ranljive skupine	2 novi aktivnosti urejanja infrastrukture za ranljive skupine	Število izvedenih (manjših) investicij
RAZVOJ OSNOVNIH STORITEV	*Nadgraditi turistično infrastrukturo*	1 aktivnost urejanja površin, namenjenih turizmu	Število izvedenih (manjših) investicij

ČASOVNICA	Za Ukrep 5 iz ESPR se predvideva javni poziv v letih 2018, 2019, 2020.
ODGOVORNOST ZA IZVAJANJE	Odgovornost za izvajanje ukrepov bodo imeli: Občine, poslovni subjekti s področja akvakulture, predstavniki nevladnih organizacij

OPERACIJE SODELOVANJA

V okviru podukrepa Priprava in izvajanje dejavnosti sodelovanja lokalne akcijske skupine se v okviru ESPR lahko nameni 120.000,00; predvsem iz Ukrepa 3 in Ukrepa 4.

Spodbuja sodelovanje z drugimi LAS-i akvakulture v Sloveniji. Še posebej je smiselno in učinkovito povezovanje z drugimi LASi v Sloveniji, ki so upravičeni do javne podpore iz sklada ESPR. Zaradi strateške obmejne lege in tržnega pomena se predvideva tudi sodelovanje z italijansko stranjo. Iskalo se bo partnerje tudi drugod po Evropi – predvsem z namenom, da se območje seznani z drugačnimi praksami in inovativnimi pristopi ter da skozi promocijo podpira sektor akvakulture.

LAS Dolina Soče predvideva izvedbo operacije z naslovom Ocenjevanje ribjih izdelkov, ki je podrobno opisana v Prilogi 5, ki se jo bo dopolnilo v nadaljevanju, ko bodo tudi ostali potencialni partnerji oddajali strategijo, ki bo finančno in vsebinsko usklajena s SLR LAS Dolina Soče.

***Opomba:** Operacije sodelovanja pripravi Vodilni partner (na podlagi izraženega interesa iz okolja ter animacije članov LAS) v sodelovanju z drugimi LAS-i ter jih predloži v odobritev Upravnemu odboru LAS, le ta pa o odločitvi seznani Skupščino. Operacije sodelovanja predstavljajo dodano vrednost na območju LAS oz. pripomorejo k realizaciji zastavljenih kazalnikov in cilje v SLR.*

12. Opis sistema spremljanja in vrednotenja SLR

V okviru LAS Dolina Soče bomo spremljanju in vrednotenju strategije namenili posebno pozornost in sicer zato, da bomo zagotovili učinkovitost izvajanja in doseganje zastavljenih ciljev strategije. S sprotnim spremljanjem izvajanja strategije bomo zaznavali morebitne odklone, pomanjkljivosti in na tej podlagi pripravili / sprejeli ukrepe, ki bodo zagotovili učinkovitost nadaljnjega dela in doseganja ciljev SLR. Učinkovito spremljanje in vrednotenje je nujno in pozitivno orodje za uspešno izvajanje ukrepa CLLD na območju LAS.

Spremljanje in vrednotenje bo potekalo na ravni posameznih skladov in na tej podlagi na ravni celotne strategije. Z izvajanjem spremljanja in vrednotenja bomo lahko tudi ocenili, kako se uveljavljajo načela CLLD in kakšni so učinki tega na območju LAS Dolina Soče. Rezultati spremljanja in vrednotenja bodo poročani pristojnim organom za vsak sklad posebej, skladno z navodili posameznega sklada in skladno s potrebami posameznega organa upravljanja.

Za LAS Doline Soče bo potekalo interno spremljanje in vrednotenje, za katerega bo zadolžen vodilni partner – Posoški razvojni center, ki ima zadostne kadrovske kapacitete in izkušnje za opravljanje teh aktivnosti. Za specifične vsebine in področja evalvacije bo LAS vključil svoje člane in po potrebi zunanje strokovnjake, pri čemer bo sledil načelu nepristranskosti in ekonomičnosti. Za izvedbo vrednotenj bo vodilni partner koristil sredstva iz podukrepa *Podpora za tekoče stroške in stroške animacije*.

Nameni spremljanja in vrednotenja so interni in eksterni in sicer:

- spremljanje in vrednotenje za lastne potrebe in uspešno vodenje LAS,
- spremljanje in vrednotenje za sledenje izvajanja strategije (finančno in vsebinsko),
- spremljanje in vrednotenje kot orodje za dokazovanje uspešnosti,
- spremljanje in vrednotenje kot orodje za zagotavljanje informacij koordinacijskemu odboru CLLD oz. organom upravljanja.

Z načrtom spremljanja in vrednotenja se v SLR opredeljuje:

- teme in aktivnosti vrednotenja,
- sistem zagotavljanja podatkov,
- terminski načrt vrednotenja,
- uporabljeni viri podatkov,
- načine obveščanja javnosti o rezultatih vrednotenj in
- mehanizme za spremljanje uporabe rezultatov vrednotenja.

Teme in aktivnosti spremljanja in vrednotenja
Osnovno merilo bodo cilji, kazalniki in mejniki ter vrednotenje finančnega vidika za izvajanje strategije in sprotno ocenjevanje teh parametrov. Namen tega je, da se pravočasno prepozna težave, povezane z izvajanjem SLR (neučinkovito črpanje sredstev, odkloni od predvidenih ciljev in kazalnikov strategije, nedoseganje mejnikov uspešnosti) in odpravi morebitne pomanjkljivosti ter na tak način zagotovi uspešno vodenje in upravljanje LAS v celotnem obdobju ter posledično bolj učinkovito porabo sredstev EU in boljše rezultate.

Aktivnosti predvidevajo sistematsko spremljanje kazalnikov SLR, ki so določeni v poglavju 7. Na podlagi matematične analize in samovrednotenja se bo na letni ravni spremljalo uresničevanje določenih kazalnikov. Za osnovo se bo vzelo izhodiščno vrednost (01.01.2015), ki predstavlja vrednost kazalnika pred začetkom izvajanja programa in jo na letni ravni primerjalo s ciljno vrednostjo, ki mora biti dosežena do 31.12.2023 in predstavlja vrednost kazalnika po zaključku izvajanja programa. Poseben mejnik predstavlja 31.12.2018. Spremljanje se bo izvajalo za vse tri sklade, do sredstev katerih je upravičen LAS Dolina Soče.

Na podlagi zbranih podatkov bodo pripravljena letna poročila na osnovi skupnega obrazca, ki bo enoten za vse LASe.

Tabela 17: Vrednosti kazalnikov za spremljanje izvajanja SLR - splošni

KAZALNIK	VREDNOST 01.01.2015	VREDNOST 31.12.2018	VREDNOST 31.12.2023
Obvezni mejniki in kazalniki			
Število novo ustvarjenih delovnih mest	0	0	6
Število zaključenih operacij v primerjavi z odobrenimi operacijami	0	4	22
Delež dodeljenih sredstev v odločitvi o potrditvi operacije primerjavi z določenim finančnim okvirjem	0	55%	100%
Delež izplačanih sredstev v primerjavi z dodeljenimi sredstvi v odločitvi o potrditvi operacije	0	15%	100%
Število ohranjenih delovnih mest v akvakulturi	15	15	15
Število vključenih predstavnikov ranljivih skupin	0	100	250
Število lokalnih pridelovalcev vključenih v operacije	0	10	25
Število deležnikov na lokalni ravni, vključenih v izvajanje projektov CLLD	0	51	55
Število prebivalcev, ki živijo na območju LAS	0	24.253	24.253
Število podprtih partnerstev	0	1	1
Kazalniki LAS Dolina Soče			
Število novi delovnih mest	0		6
Število lokalno inovativnih pristopov, sodelovanj, produktov	0		19
Število delavnic na temo podjetništva	0		27
Število novih ali optimiziranih dobavnih verig lokalnih produktov	0		5
Število aktivnosti, ki spodbujajo zdrav in aktiven življenjski slog	0		9
Število urejenih površin namenjenih turizmu	0		7
Število novih, nadgrajenih in izboljšanih prireditev in dogodkov	0		13
Število operacij, ki pripomorejo k ohranjenemu stanju naravne in kulturne dediščine	0		10
Število novih sistemskih aktivnosti	0		5
Število vključenih deležnikov v verige naravnih virov	0		5
Število aktivnosti, ki spodbujajo in promovirajo lokalne tradicije	0		10
Število vključenih ranljivih skupin	0		6
Število posameznikov vključenih v izobraževanja	0		70
Število novih dejavnosti za ranljive skupine	0		8

Sistem zagotavljanja podatkov

Vodilni partner bo enkrat letno zbral podatke o doseženih vrednostih skupnih kazalnikov na nivoju strategije in kazalnikov na nivoju tematskih področij in posameznih skladov. Vir podatkov bodo poročila (vmesna in zaključna) o izvajanju operacije, ki jih bodo morali izpolnjevati nosilci posamezne operacije. Poleg podatkov, zbranih na podlagi poročil o izvajanju/zaključku operacije, se bo za potrebe vrednotenja uporabljalo tudi kontrole na terenu ter ankete in sestanke na temo doseganja rezultatov

med nosilci in partnerji v posameznih operacijah. Vzporedno s tem se bo pridobivalo tudi relevantne podatke iz uradnih evidenc pristojnih organov (AJPES, SURS, KGZS, občine, …).

Terminski načrt spremljanja in vrednotenja

Terminski načrt na nivoju SLR se ujema s terminskim načrtom organov upravljanja. Opravljal se bo na letni ravni v celotnem obdobju izvajanja operacij. Poleg rednih letnih poročil se bodo izvajala podrobno poročanja v letih 2017, 2019 in 2024. Celoten terminski načrt je razviden iz spodnje tabele.

Tabela 18: Terminski načrt spremljanja

	Obdobje vrednotenja	Rok oddaje Organu upravljanja
Letno poročilo za EKSRP	do 31. 12. 2015	31.3.2016
Letno poročilo za ESPR in ESRR	do 31. 12. 2015	31.1.2016
Prispevek k razširjenem letnem poročilu za EKSRP	1. 1. 2016–31. 12. 2016	31.3.2017
Prispevek k razširjenem letnem poročilu za ESPR in ESRR	1. 1. 2016–31. 12. 2016	31.1.2017
Letno poročilo za EKSRP	1. 1. 2017–31. 12. 2017	31.3.2018
Letno poročilo za ESPR in ESRR	1. 1. 2017–31. 12. 2017	31.1.2018
Prispevek k razširjenem letnem poročilu za EKSRP	1. 1. 2018–31. 12. 2018	31.3.2019
Prispevek k razširjenem letnem poročilu za ESPR in ESRR	1. 1. 2018–31. 12. 2018	31.1.2019
Letno poročilo za EKSRP	1. 1. 2019–31. 12. 2019	31.3.2020
Letno poročilo za ESPR in ESRR	1. 1. 2019–31. 12. 2019	31.1.2020
Letno poročilo za EKSRP	1. 1. 2020–31. 12. 2020	31.3.2021
Letno poročilo za ESPR in ESRR	1. 1. 2020–31. 12. 2020	31.1.2021
Letno poročilo za EKSRP	1. 1. 2021–31. 12. 2021	31.3.2022
Letno poročilo za ESPR in ESRR	1. 1. 2021–31. 12. 2021	31.1.2022
Letno poročilo za EKSRP	1. 1. 2022–31. 12. 2022	31.3.2023
Letno poročilo za ESPR in ESRR	1. 1. 2022–31. 12. 2022	31.1.2023
Zaključno poročilo za EKSRP	1. 1. 2014–31. 12. 2023	31.3.2024
Zaključno poročilo za ESPR in ESRR	1. 1. 2014–31. 12. 2023	31.1.2024

Uporaba rezultatov vrednotenja

Na podlagi zbranih podatkov se bo ocenjevalo ustreznost, uspešnost, učinkovitost in vpliv posameznih operacij, ukrepov, skladov in strategije kot celote. V skladu s pripravljenim načrtom spremljanja in vrednotenja bo vodilni partner na podlagi navodil organov upravljanja in terminskim planom vrednotenja pripravil poročilo o izvedenem vrednotenju, ki mora vsebovati podatke o ciljih spremljanja in vrednotenja, uporabljenih metodah, vključenih udeležencih, rezultatih vrednotenja s predlogom ukrepov za izboljšanje stanja.

Poročila o izvedenih vrednotenjih **obravnava upravni odbor LAS**, ki sprejme oziroma dopolni predlog ukrepov za izboljšanje stanja na področju vrednotenja. Predlog ukrepov obravnava in potrdi skupščina LAS. Spremljanje in vrednotenje bo tudi osnova za morebitne potrebne spremembe SLR.

Obveščanja javnosti

Z rezultati spremljanja in vrednotenj bodo redno seznanjeni vsi člani LAS in širša zainteresirana javnost.

Članstvo LAS bo z rezultati seznanjeno prek spodaj navedenih kanalov obveščanja.

- Pripravljena pisna gradiva o rezultatih spremljanja in vrednotenj, ki bodo dostopna vsem članom LAS. Gradiva bodo vsem članom poslana po elektronski pošti. Določena gradiva (poročila, predlogi ukrepov, spremembe strategije) bodo v skladu s partnersko pogodbo obravnavana na Upravnem odboru oz. skupščini LAS.
- Pripravljena promocijska gradiva, ki bodo predstavljala rezultate, dosežene z izvajanje Strategije lokalnega razvoja.
- Spletna stran LAS, kjer bodo redno objavljane vse aktivnosti in informacije o dogajanju v LAS.
- Objave promocijskih prispevkov o doseženih rezultatih in izvedenih aktivnostih v sredstvih javnega obveščanja na lokalnem in regionalnem območju ter v nacionalnih medijih.
- Obveščanje prek kanalov Mreže za podeželje in Društva za razvoj slovenskega podeželja.

Širša zainteresirana javnost bo z rezultati seznanjena prek spodaj navedenih kanalov obveščanja.

- Pripravljena promocijska gradiva, ki bodo predstavljala rezultate dosežene z izvajanje Strategije lokalnega razvoja.
- Spletna stran LAS, kjer bodo redno objavljane vse aktivnosti in informacije o dogajanju v LAS.
- Objave promocijskih prispevkov o doseženih rezultatih in izvedenih aktivnostih v sredstvih javnega obveščanja na lokalnem in regionalnem območju ter v nacionalnih medijih.
- Obveščanje prek kanalov Mreže za podeželje in Društva za razvoj slovenskega podeželja.

13. Opis postopka določitve vodilnega partnerja LAS in opis kadrovskih kapacitet, finančni viri, izkušnje in znanje

Zainteresirani deležniki območja štirih občin so se dne 21.1.2015 dogovorili in sklenili Družbeno pogodbo o delovanju lokalne akcijske skupine za izvajanje pristopa LEADER in instrumenta CLLD na območju občin Bovec, Kanal ob Soči, Kobarid in Tolmin (družbena pogodba) ter z njo določili:

- **postopek določitve vodilnega partnerja LAS:** Skupščine LAS ima možnost, da izbere za vodilnega partnerja enega izmed članov lokalnega partnerstva LAS ali da naroči Upravnemu odboru, da izvede postopek izbora Vodilnega partnerja LAS ob upoštevanju pravil, ki veljajo za javna naročila. Tako izbranega Vodilnega partnerja potrdi Skupščina.
- **pogoje, ki jih mora vodilni partner izpolnjevati:** Vodilni partner mora biti kadrovsko, finančno in upravno sposoben voditi LAS. Zagotoviti mora operativno delovanje, preglednost svojega delovanja, zagotoviti sledljivost in nadzor nad zakonito porabo finančnih sredstev in opravljati vse ostale naloge, ki izhajajo iz pogodbe med LAS in vodilnim partnerjem.

Člani Skupščine LAS Dolina Soče so na osnovi predstavljenih možnosti o izboru Vodilnega partnerja odločili, da se znotraj članstva izbere Vodilnega partnerja. Po zaključeni razpravi se ugotovi, da zahtevane pogoje (izkušnje, znanja, zadostne kadrovske kapacitete in finančne vire) izpolnjuje **Posoški razvojni center**, kateri je uspešno opravljal svojo nalogo tudi v preteklem programskem obdobju. Obstoječi in novi člani Skupščine LAS Dolina Soče so izbrali in na glasovanju soglasno potrdili Posoški razvojni center za Vodilnega partnerja v novem programskem obdobju 2014–2020. Postopek o izboru je razviden iz liste prisotnosti, zapisnika in sklepov prve skupščine LAS Dolina Soče z dne 21. 1. 2015.

Zaradi upoštevanja v juniju 2015 sprejete Uredbe o izvajanju lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost, v programskem obdobju 2014–2020 sta bili v oktobru 2015 sklicani seji Upravnega odbora in Skupščine LAS. Člani so soglasno sprejeli sklep o podpisu **Pogodbo o ustanovitvi lokalno zasebnega partnerstva LAS Dolina Soče**, ki nadomešča družbeno pogodbo in sklep, da je vodilni partner za programsko obdobje 2014–2020 Posoški razvojni center.

Javni zavod Posoški razvojni center (PRC) so z namenom pospeševanja razvoja v dolini Soče po potresu leta 1999 ustanovile tri posoške občine (Bovec, Kobarid in Tolmin). Leto kasneje se je PRC skupaj s tremi lokalnimi razvojnimi agencijami povezal v Severnoprimorsko mrežno regionalno agencijo, ki pokriva območje trinajstih občin Severne Primorske (Goriške razvojne) regije. Te si vlogo nosilne razvojne agencije v regiji izmenjujejo na dve leti. Tako je PRC v letih 2014–2015 že drugič prevzel tudi to vlogo. Kot subjekt pospeševanja razvoja v regiji PRC v okviru mrežne regionalne razvojne agencije opravlja naloge spodbujanja skladnega regionalnega razvoja, ki so v javnem interesu ustanoviteljic in ostalih občin v regiji. Od svoje ustanovitve dalje javni zavod uspešno deluje, kar dokazujejo tudi letna računovodska poročila.

Predvidoma štirje zaposleni na PRC, ki so enake oziroma podobne naloge opravljali že v obdobju 2007–2013, bodo naloge LAS predvidoma izvajali tudi za obdobje 2014–2020. Vodilni partner LAS je med njimi imenoval strokovno vodjo LAS in finančno vodjo.

Izkušnje in znanja je PRC pridobili tudi s spodaj navedenimi projekti.

Regionalni razvojni program Severne Primorske (Goriške statistične regije) 2007–2013: RRP se je pripravljal v letu 2006. Pripravljala ju je Severnoprimorska mrežna regionalna razvojna agencija (MRRA), v kateri kot enakopravni partnerji sodelujejo štiri razvojne agencije, ki delujejo v regiji. Pripravo dokumenta je vodila v tistem letu nosilna agencija PRC. Področje razvoja podeželja se je obravnavalo kot eno od ključnih razvojnih vsebin regije. V delovni skupini za podeželje so sodelovali predstavniki celotne regije in različnih interesov na podeželju. Razvojne usmeritve, programi in ukrepi, ki so se oblikovali na delavnicah, so kazali na podobne razvojne interese in prizadevanja na območju celotne regije.

Regionalni razvojni program Severne Primorske (Goriške razvojne) regije 2014–2020: RRP Severne Primorske (Goriške razvojne) regije 2014–2020 se je pripravljal v obdobju od druge polovice

leta 2012 do januarja leta 2015. Pripravo dokumenta je od leta 2014 dalje vodila nosilna agencija PRC. Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo je podalo pozitivno mnenje k RRP 2014–2020 v januarju 2015. RRP 2014–2020 je bil sprejet in potrjen na sejah Razvojnega sveta regije in Sveta regije, ki sta potekali 17. 3. 2015 v Novi Gorici. RRP 2014–2020 je sestavljen iz strateškega in programskega dela. Strateški del vsebuje analizo regionalnih razvojnih potencialov, opredelitev ključnih razvojnih ovir in prednosti regije, razvojne cilje in prioritete regije v programskem obdobju ter določitev razvojne specializacije regije. Programski del vsebuje projekte za spodbujanje razvoja v regiji s časovnim in finančnim ovrednotenjem ter določi sistem spremljanja, vrednotenja in organiziranosti izvajanja RRP 2014–2020. Z usklajevanjem regionalnih, državnih in evropskih prioritet bo zagotovljeno, da bo RRP 2014–2020 eden od stebrov za doseganje skupnih ciljev. Poleg specifičnih ciljev, ki so določeni na državni ravni in h katerim bo morala prispevati tudi Goriška regija z izvajanjem RRP 2014–2020, pa so v njem opredeljeni tudi posebni cilji, ki izhajajo iz regionalnih razvojnih potencialov in so predmet razvojne specializacije regije.

Lokalna razvojna strategija za hribovski del Severne Primorske: Odločitev o povezavi Zgornjega Posočja, Idrijsko-Cerkljanske subregije, Občine Kanal ob Soči in Banjške ter Trnovske planote sega v leto 2003 in v obdobje priprave *Regionalnega programa podeželja za severozahodni višinski del Severne Primorske (RPP)*. Ključni razvojni partnerji pri pripravi programa so bili Posoški razvojni center, Idrijsko-Cerkljanska razvojna agencija d.o.o., Društvo ljubiteljev narave Planota, Kmetijsko gozdarski zavod Slovenije, Kmetijski zavod Nova Gorica in Javni zavod Triglavski narodni park. Partnerstvo je v sodelovanju s sedmimi občinami in širšo javnostjo v letu 2007 dopolnjen RPP preoblikovalo v *Lokalno razvojno strategijo za hribovski del Severne Primorske (LRS)*. Smernice, ki so bile začrtane in zapisane v LRS, izhajajo iz danosti območja in potreb ljudi, ki tu živijo. Oblikovane so bile sodobne smernice razvoja podeželja v luči trajnosti in spoštovanja tradicije. LRS je temeljila na štirih programih, ki so bili razdeljeni v prednostne naloge. Z njimi so bile opredeljene naloge in način delovanja LAS za razvoj, ki je bil odgovoren za uresničevanje programa, kot tudi razvojne vsebine, s katerimi se je doseglo zastavljene cilje.

Lokalna akcijska skupina LAS za razvoj: Lokalna akcijska skupina LAS za razvoj je sodila med večje lokalne akcijske skupine v Sloveniji v obdobju 2007–2013 in je upravljala sredstva LEADER za ozemlje, ki se razteza v sedmih občinah severne Primorske (Bovec, Cerkno, Kanal ob Soči, Kobarid, Banjško in Trnovska planota (del Mestne občine Nova Gorica), Idrija ter Tolmin) na okoli 1.600 km2, kjer živi nekaj več kot 44.000 prebivalcev. LAS za razvoj je bil ustanovljen leta 2008 in je temeljil na partnerstvu predstavnikov javnega sektorja, gospodarstva in civilne družbe, za njegovega upravljavca pa je bil izbran Posoški razvojni center, ki je skupaj z organi LAS za razvoj in ob podpori razvojnih in strokovnih institucij v območju skrbel za uresničevanje Lokalne razvojne strategije za hribovski del Severne Primorske.

Partnerstvo je doseglo cilje, zastavljene v strategiji. Skoraj dva milijona sredstev LEADER, ki so bila območju dodeljena v okviru Programa Republike Slovenije za razvoja podeželja v obdobju 2007–2013 iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja, se je dodelilo 54-im najrazličnejšim projektom v skupni vrednosti 2,5 mio evrov. Nosilci projektov so bili posamezna društva, podjetja, zavodi ali institucije. 13 projektov se je zaradi uresničevanja širših razvojnih priložnosti izpeljalo na večjem delu območja.
Na uspešnost in potrditev strokovnega dela kažejo tudi dodatna finančna sredstva, ki jih je LAS za razvoj prejel kot eden od desetih najboljših LAS. Na teh izkušnjah se bo gradilo Bogastvo podeželja tudi v prihodnjem sedemletnem obdobju.

Goriški vrtovi (OGV): Projekt Goriški vrtovi – Orti goriziani (PrograM čezmejnega sodelovanja Slovenija-Italija 2007–2013) je inovativen projekt, ki povezuje manjše kmetijsko-živilske pridelovalce v krogu 50 km s potrošniki iz urbanega območja Gorice (IT), Nove Gorice in Šempeter-Vrtojbe. Namen projekta Goriški vrtovi je bil razviti trajnosten trg kakovostnih lokalnih kmetijskih pridelkov in izdelkov v obmejnem območju Severne Primorske (Gorške razvojne) regije, pokrajine Gorica in pokrajine Videm (približno 68.000 prebivalcev). Oskrba območja z lokalno pridelano hrano je bila zagotovljena z

vzpostavitvijo poslovnega sodelovanja med lokalnimi proizvajalci iz obeh strani meje in socialnim podjetjem (zadrugo), ki je vzpostavila različne tržne poti za te produkte.

Enerbuild: Projekt ENERBUILD (Evropsko transnacionalno sodelovanja Območje Alp) je bil usmerjen v energetsko učinkovitost. Pozornost je bila namenjena pasivnim hišam.

Prek arhitekturnega natečaja so bile izbrane idejne zasnove pasivnih hiš, ki so primerne tudi za izgradnjo v Posočju. V okviru projekta so partnerji največ pozornosti namenili energetskemu ocenjevanju tako javnih kot zasebnih objektov, primerjavi standardov, izobraževanju strokovnjakov in pilotnim akcijam.

V okviru aktivnosti PRC je bila osrednja pozornost namenjena dvema vsebinama, in sicer smo pripravili izobraževanja za arhitekte, projektante in obrtnike s področja gradnje pasivnih hiš in izvedli javni arhitekturni natečaj idejne zasnove pasivnih hiš, ki ustrezajo tudi smernicam treh lokalno tipičnih objektov (bovška hiša, kobariško-tolminski tip hiše, škofjeloško-cerkljanski tip hiše) širšega območja Zgornjega Posočja.

Alpstar: Projekt ALPSTAR (Evropsko transnacionalno sodelovanja Območje Alp) je prvi tovrstni projekt, ki ga je vodil slovenski partner, Ministrstvo za kmetijstvo in okolje. V njem je bilo vključenih 12 pilotnih regij, 13 partnerjev iz petih držav članic EU ter Švice in Lihtenštajna. V Sloveniji pilotna regija obsega območje občin Bovec, Cerkno, Idrija, Kobarid in Tolmin. PRC je kot aktivnost izpostavil biomaso in delo na verigi lesa od gozda do končnega porabnika. Izdelana je bila študija izvedljivosti ogrevanja na lesno biomaso v Kobaridu, izvedeni energetski pregledi nekaterih javnih zgradb, izdelan izračun ogljičnega odtisa za območje od Idrije do Bovca in pripravljena nizkoogljična regionalna strategija, ki je dobila nagrado za eno od treh najboljših primerov dobre prakse za spodbujanje zelenih delovnih mest na območju Slovenije. Zelo pomembno je, da je strategija za prehod v ogljično nevtralnost tako rekoč ljudska strategija, saj izraža dogovor in strinjanje deležnikov v občinah, ki so sodelovale v projektu *Alpstar*.

CABEE: Projekt CABEE (Evropsko transnacionalno sodelovanja Območje Alp) se je osredotočal na izvajanje politike in spodbuja države k uvajanju skoraj nič emisijskih zgradb in sosesk. Pri projektu smo želeli vzpostaviti skupno, prilagodljivo zgradbo alpskega prostora z izkoriščanjem, usklajevanjem in izboljševanjem znanja v regijah, okrepiti konkurenčno sposobnost malih in srednjih podjetij v gradbenem sektorju, omogočiti lažji dostop do orodij za ocenjevanje in storitev za potrošnike in javni sektor, pregledati stanje obstoječega znanja ter razviti skupne smernice razvojnega procesa. Diseminacija je potekala prek različnih produktov ter prek konferenc, svetovanj, medijskih objav o pilotnih aktivnost, ekskurzije, spletne strani.

Finančni viri LAS

LAS lahko pridobiva sredstva: iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja, Evropskega sklada za regionalni razvoj, Evropskega sklada za pomorstvo in ribištvo in drugih evropskih sredstev, z državnega in lokalnih proračunov, s prispevki članov in drugih partnerjev, s prispevki donatorjev in sponzorjev in iz drugih virov v skladu z zakonom.

Pridobljena sredstva PRC, kot vodilni partner LAS, vodi na podračunu, ki je odprt pri Banki Slovenija. Sredstva LAS so oziroma bodo porabljena namensko. Odgovornost za namensko porabo sredstev nosijo izvajalci projektov, za delovanje LAS pa organi LAS.

Naloge Vodilnega partnerja LAS so predvsem:

- organizira delovanje LAS in skrbi za dokumentacijo LAS,
- pripravlja dokumente za delovanje LAS, v katerih se zapišejo izvoljeni člani posameznega organa in jih javno objavi na spletni strani,
- nudi organom LAS prostorsko, logistično, administrativno in tehnično podporo, ki jo ti potrebujejo za svoje delovanje,
- informira člane LAS o svojem delu,
- sodeluje pri pripravi Strategije lokalnega razvoja in jo promovira,

- izvaja informiranje, animacijo in motivacijo prebivalcev ter drugih subjektov in jih spodbuja k sodelovanju na javnih pozivih LAS,
- skrbi za krepitev lokalnih akterjev za razvoj in izvajanje operacij, vključno z izvajanjem strokovnega svetovanja in nudenja druge podpore pri pripravi, upravljanju in vodenju projektov,
- skrbi za tekoče izvajanje postopkov izbora projektov, kar zajema tudi preverjanje upravičenosti stroškov, skladnosti s Strategijo lokalnega razvoja in operativnimi programi,
- predloži izbrane projekte v potrditev ustreznemu skladu,
- informira izvajalce projektov o njihovih pravicah in obveznostih,
- upoštevajoč splošne akte LAS pripravi javni poziv LAS in ga objavi na spletni strani LAS,
- posreduje vloge in zahtevke za izplačila, pri čemer pred tem preveri, da so upoštevana vsa pravila glede označevanja,
- zagotavlja vse potrebne informacije, potrebne za omogočanje spremljanja in vrednotenja Strategije lokalnega razvoja,
- opravlja nadzor nad izvedbo projektov in financiranjem,
- nadzoruje izvajanje Strategije lokalnega razvoja,
- pripravi letno poročilo o delu in finančno poročilo LAS in ju da v sprejem Upravnemu odboru,
- zagotavlja ločen transakcijski račun za LAS in ga upravlja,
- zagotavlja sprejem pošte za LAS in zagotavlja varen elektronski predal za prejem elektronske pošte za LAS in kvalificirano elektronsko potrdilo za oddajo vlog in zahtevkov,
- zagotavlja in upravlja spletno stran LAS, na kateri se objavljajo javni pozivi LAS,
- zagotavlja ločen računovodski sistem ali ustrezne računovodske kode za vse transakcije, opravljene v okviru transakcijskega računa za LAS,
- zagotavlja preglednost svojega delovanja za LAS ter sledljivost in nadzor nad zakonito porabo javnih sredstev,
- zagotavlja javnosti delovanja LAS in opravlja dejavnosti stikov z javnostjo,
- opravlja druge naloge, določne v tej pogodbi, drugih splošnih aktih LAS ali v predpisih in naloge, ki se še dodatno določijo v pogodbi med LAS in vodilnim partnerjem.

Naloge Vodilnega partnerja LAS so podrobneje določene v pogodbi, ki sta jo podpisala odgovorna oseba izbranega Vodilnega partnerja in predsednik LAS v imenu LAS. Pogodba se nahaja v Prilogi 4.

14. Opis nalog, odgovornosti in postopkov sprejemanja odločitev organov LAS

Organi LAS Dolina Soče so: Skupščina, Upravni odbor, Predsednica oziroma Predsednik, Podpredsednica oziroma Podpredsednik, Nadzorni odbor in Ocenjevalna komisija.

SKUPŠČINA

Skupščina je najvišji organ upravljanja LAS in jo sestavljajo vsi člani LAS. Članstvo v LAS je odprto za vse, ki živijo na območju LAS in imajo interes za vključitev v LAS, in sicer:

- polnoletnim fizičnim osebam, ki imajo stalno bivališče na območju LAS,
- pravnim osebam, ki imajo sedež, registrirano izpostavo, podružnico, organizacijsko enoto oziroma poslovno enoto na območju LAS,
- pravnim osebam javnega prava, ki delujejo na območju LAS in
- pravnim osebam zasebnega prava v javnem interesu, ki delujejo na območju LAS.

Poziv za včlanitev v LAS je odprt (www.lasdolinasoce.si) in omogoča novim članom, da se priključijo oziroma vključijo v LAS. Člani LAS so s podpisom pogodbe določili uvedbo letne članarine, ki povečuje pripadnosti LAS in povečuje učinkovitost njihovega delovanja.

Naloge in pristojnosti Skupščine so: ● na predlog Upravnega odbora potrdi letno poročilo o delu in finančno poročilo LAS, ● na predlog Upravnega odbora potrdi letni načrt aktivnosti, ● sprejema splošne akte LAS, če za to ni pristojen drug organ, ● sodeluje pri pripravi Strategije lokalnega razvoja in jo potrdi na predlog Upravnega odbora, ● na predlog Upravnega odbora potrdi spremembe Strategije lokalnega razvoja, ● izmed članov LAS izvoli Predsednika, nato Podpredsednika, člane Upravnega odbora in člane ter nadomestnega člana Nazornega odbora, ● razreši Predsednika, Podpredsednika, člane Upravnega odbora in člane ter nadomestnega člana Nadzornega odbora, če ti delujejo v nasprotju s to pogodbo, splošnimi akti LAS, sklepi organov LAS ali v nasprotju z nameni in interesi LAS, ● razreši člana Upravnega odbora, če se ta v obdobju enega leta ne udeleži več kot polovice sej Upravnega odbora, ● odloča o izključitvi člana iz LAS, ● na predlog Upravnega odbora potrdi vodilnega partnerja, ● daje Upravnemu odboru in Predsedniku navodila za delo, ● odloča o višini članarine, ● dokončno odloča o pritožbah zoper sklepe drugih organov, ki jih prizadeti lahko vloži v 15 dneh od kar je izvedel ali bi lahko izvedel za sklep organa, ● odloča o drugih zadevah, določenih s to pogodbo, drugimi splošnimi akti LAS ali predpisi, in o najpomembnejših zadevah za LAS.

UPRAVNI ODBOR

Upravni odbor je organ odločanja in upravljanja ter najvišji izvršilni organ LAS, ki ga sestavljajo:

- sedem predstavnikov javnega sektorja (občin, krajevnih skupnosti, javnih zavodov, javnih agencij, javnih skladov ali drugih oseb javnega prava),
- pet predstavnikov gospodarskega sektorja (gospodarskih družb, oseb, ki samostojno opravljajo dejavnost, kmetov, ki opravljajo tržno dejavnost, ali drugih pravnih oseb zasebnega prava, ustanovljenih za ustvarjanje ali delitev dobička) in
- pet predstavnikov zasebnega sektorja (društev, zasebnih zavodov, ustanov in drugih nevladnih organizacij oziroma pravnih oseb zasebnega prava, ki niso ustanovljene za namene ustvarjanja ali delitve dobička, kmetov, ki ne opravljajo dejavnosti na trgu, in posameznikov).

Sektor akvakulture in ribištva je v Upravnem odboru vedno zastopan z minimalno dvema predstavnikoma (članoma).

Upravni odbor ima naslednje naloge in pristojnosti: ● skrbi za učinkovito delovanje LAS, njeno plačilno sposobnost in usklajenost postopkov LAS z veljavno zakonodajo, kar zajema tudi ugotavljanje in preprečevanje tveganj, ki ogrožajo delovanje LAS, ● daje Predsedniku navodila za delovanje, ● sklicuje Skupščino in skrbi za izvajanje njenih sklepov, ● se glede svojih odločitev posvetuje z zainteresiranimi člani LAS, ● sprejme predlog Strategije lokalnega razvoja ter njene spremembe in jih da v potrditev Skupščini, ● sprejme letno poročilo o delu in finančno poročilo LAS, ki ju pripravi vodilni

partner in ju da v potrditev Skupščini, ● sprejme letni načrt aktivnosti LAS in ga po prejemu soglasja Nadzornega odbora da v potrditev Skupščini, ● sprejme odločitve, potrebne za izvajanje Strategije lokalnega razvoja, kar zajema tudi vzpostavitev sistema njenega spremljanja in vrednotenja, ● sprejme splošni akt LAS v katerem opredeli način izvedbe javnih pozivov LAS, pregleden, neodvisen in odprt način izbire predlogov operacij za financiranje in nepristranska merila za izbor operacij, in ga da v potrditev Skupščini, ● imenuje člane in nadomestne člane Ocenjevalne komisije, ki pregleduje in ocenjuje projektne predloge oddane na javne pozive LAS in o njih pripravijo poročilo, ● na podlagi poročila Ocenjevalne komisije za vsako operacijo odloči ali se bo financirala in o tem poroča Skupščini, ● pri odločanju o financiranju operacije zagotavlja skladnost operacije s SLR in prednostno razvrstitev operacij, skladno z njihovim prispevkom k doseganju ciljev in ciljnih vrednosti SLR, ● izvaja evalvacijo rezultatov izbranih operacij za financiranje, ● predlaga operacije, ki jih lahko izvaja LAS, ●izmed članov LAS izbere vodilnega partnerja in da izbor v potrditev Skupščini, ●določi besedilo pogodbe z vodilnim partnerjem, ●opravlja druge naloge, določene s to pogodbo, drugimi splošnimi akti LAS ali predpisi, in naloge, ki mu jih naloži Skupščina.

Člane Upravnega odbora voli Skupščina za mandatno dobo štirih let, po poteku katere je lahko ista oseba večkrat ponovno izvoljena. Upravni odbor lahko za izvedbo svojih nalog oblikuje delovne skupine kot načine dela. *Za* svoje delo je Upravni odbor odgovoren Skupščini.

PREDSEDNIK

Predsednik je zastopnik LAS in po svoji funkciji predsednik Upravnega odbora. **Predsednik je dolžan opravljati naslednje naloge in pristojnosti:** ● samostojno in neomejeno predstavlja in zastopa LAS, ● podpisuje dokumente in listine v imenu LAS, ● sklicuje in vodi seje Upravnega odbora LAS, ● skrbi za izvajanje sklepov Upravnega odbora, ● vodi seje Skupščine LAS, ● opravlja druge naloge, določene s to pogodbo, drugimi splošnimi akti LAS ali predpisi, in naloge, ki mu jih naloži Upravni odbor ali Skupščina.
Predsednik svoje delo opravlja v skladu z navodili Skupščine in Upravnega odbora in jim je za svoje delo odgovoren. Za predsednika LAS Dolina Soče je bil izvoljen in potrjen **Uroš Brežan**.

PODPREDSEDNIK

Podpredsednik opravlja naloge Predsednika in ima vse njegove pristojnosti v primeru, če je Predsednik odsoten, nedosegljiv, nezmožen za delo, če Predsedniku predčasno preneha mandat ali če ga Predsednik pooblasti za opravljanje svojih pristojnosti ali nalog.

Za svoje delo je Podpredsednik odgovoren Skupščini, Upravnemu odboru in Predsedniku. Za podpredsednika LAS Dolina Soče je bil izvoljen in potrjen **Valter Reščič**.

NADZORNI ODBOR

Nadzorni odbor je nadzorni organ LAS in je sestavljen iz treh članov in sicer: enega predstavnika javnega sektorja, enega predstavnika gospodarskega sektorja in enega predstavnika zasebnega sektorja.

Člane Nadzornega odbora voli in razrešuje Skupščina za mandatno dobo štirih let. Skupščina za isto mandatno dobo izvoli tudi enega nadomestnega člana Nadzornega odbora.

Član Nadzornega odbora ne more biti član Upravnega odbora ali Ocenjevalne komisije, oseba, ki opravlja finančno-računovodske posle za LAS, oseba, ki opravlja delo pri vodilnem partnerju ali druga oseba, če bi prišlo do navzkrižja interesov.

Nadzorni odbor ima sledeče naloge in pristojnosti: ● nadzira finančno in materialno poslovanje LAS, ● nadzira delo Predsednika, Podpredsednika in Upravnega odbora, ● nadzira delo vodilnega partnerja, ● nadzira gospodarnost poslovanja LAS, ● na zahtevo Predsednika ali Upravnega odbora poda oceno o pravilnosti ali gospodarnosti posameznega posla LAS ali delovanja vodilnega partnerja, ● najmanj enkrat letno o svojem delu poroča Skupščini, ● pred sprejemom letnega poročila o delu in finančnega poročila LAS, poda Skupščini svoje mnenje o obeh poročilih, ● daje Upravnemu odboru

soglasje k letnemu načrtu aktivnosti LAS, ● izmed svojih članov izvoli predsednika Nadzornega odbora, ● opravlja druge naloge, določene s to pogodbo, drugimi splošnimi akti LAS ali predpisi.

Nadzorni odbor ima pravico do vpogleda v vse listine in dokumentacijo LAS. Člani Nadzornega odbora lahko sodelujejo na sejah Upravnega odbora brez pravice glasovanja. Za svoje delo je Nadzorni odbor odgovoren Skupščini.

OCENJEVALNA KOMISIJA

Ocenjevalna komisija pregleduje popolnost in ustreznost prijav na javne pozive LAS, jih ocenjuje ter preverja zmogljivosti predlagateljev projekta za njihovo izvedbo in o tem za Upravni odbor pripravi poročilo.

Ocenjevalna komisija ima pet članov in dva nadomestna člana, ki jih imenuje Upravni odbor izmed neodvisnih strokovnjakov s področja razvoja podeželja, regionalnega razvoja, strateškega in projektnega načrtovanja in podobno. Član Ocenjevalne komisije ne more biti član LAS.

Upravni obor lahko razreši člana Ocenjevalne komisije, če ta krši to pogodbo, druge splošne akte LAS, predpise ali sklepe organov LAS, če deluje nestrokovno, če ne deluje neodvisno ali če deluje v nasprotju z nameni in interesi LAS.

Član ocenjevalne komisije se izloči iz pregledovanja in ocenjevanja prijav na javni pozive in ga nadomesti nadomestni član, kadar je zasebno ali poslovno povezan s prijaviteljem na javni razpis ali njegovim partnerjem v projektu, ali kadar bi iz drugih razlogov nastalo navzkrižje interesov.

Seje Ocenjevalne komisije sklicuje vodilni partner, vodi pa jih predsednik Ocenjevalne komisije, ki ga člani ocenjevalne komisije izvolijo izmed sebe. Za svoje delo je Ocenjevalna komisija odgovorna Upravnemu odboru.

Spoštovanje določil 32. člena uredbe 1303/2013/EU in preprečevanje konflikta interesov v kolektivnih organih LAS Dolina Soče

V kolektivnih organih LAS Dolina Soče bomo določilo iz 32. člena uredbe 1303/2013/EU, v skladu s katerim nobena interesna skupina ne sme imeti več kot 49 % glasovalnih pravic, izpolnjevali na sledeč način:

Vsak član kolektivnega organa LAS ima en glas. Glasovanje poteka **dvofazno**, in sicer člani v prvi fazi glasujejo v okviru svoje interesne skupine oziroma sektorja (javnega, gospodarskega, zasebnega). Odločitve na nivoju sektorjev se pretvorijo v skupni glas sektorja. V drugi fazi se glasuje na nivoju sektorjev. Sklep je podprt, če zanj glasujeta vsaj dva sektorja.

Na ta način bomo lahko, kljub odprtemu članstvu v LAS, na ravni Skupščine skozi celotno programsko obdobje zagotavljali izpolnjevanje 32. člena Uredbe 1303/2013/EU, ki določa, da nobena interesna skupina ne sme preseči 49 % glasovalnih pravic in da morajo najmanj 50 % glasov prispevati partnerji, ki niso javni organi.

LAS bo dosledno izvajal **postopke preprečevanja navzkrižja interesov** pri članih vseh organov, in sicer na primerljiv način kot to počnejo državni organi v postopkih dodelitve (ne)povratnih sredstev. Pogoji za člane Ocenjevalne komisije so določeni v *Pravilniku o postopku izvedbe javnih pozivov pri LAS Dolina Soče*, kjer je določeno tudi, da mora vsak kandidat za člana komisije podati posebno izjavo, da bo deloval neodvisno in se izogibal navzkrižju interesov (točka 3.1. Pravilnika). Nadalje imajo člani komisije obveznost, da se dosledno izločijo iz odločanja kadar pride do navzkrižja interesov (točka 3.2. Pravilnika). V kolikor bi član komisije kršil svoje obveznost, ima Upravni odbor LAS vso potrebno podlago, da ga razreši (točka 13.3. Partnerske pogodbe). Enako velja za člane UO, kadar odločajo o potrditvi operacij, predlaganih za sofinanciranje.

15. Merila za izbor operacij in opis postopka izbora operacij

Metodologija za izbor in ocenjevanje operacij LAS Dolina Soče je pripravljena v skladu s 34. členom Uredbe 1303/2013/EU ter določili Uredbe CLLD tako, da opredeljuje nediskriminatoren in pregleden izbirni postopek ter predpisuje nepristranska merila za izbiro operacij, ki zagotavljajo, da pri odločitvah o izbiri najmanj 50 % glasov prispevajo partnerji, ki niso javni organi, z razlogom, da se prepreči navzkrižje interesov. Pri izbiri operacij LAS upošteva splošna izhodišča CLLD in nekatere posebne pogoje, ki so določeni za vsak posamezni sklad. Postopek izbora operacij je določen s *Pravilnikom o postopku izvedbe javnih pozivov pri LAS Dolina Soče*.

Postopek izbora operacij poteka v štirih korakih:

1. zbiranje predlogov operacij (postopek izvedbe javnega poziva),
2. preveritev popolnosti in ustreznosti operacij,
3. ocenjevanje in razvrščanje predlogov operacij s strani neodvisne Ocenjevalne komisije ter izbor operacij s strani Upravnega odbora LAS,
4. posredovanje izbora operacij v potrditev pristojnemu organu za končno odobritev operacije, in sicer ARSKTRP oz. MGRT.

PRVI KORAK: Zbiranje predlogov operacij (postopek izvedbe javnega poziva):

Podlaga za objavo Javnega poziva za izbor operacij iz naslova podukrepa »Podpora za izvajanje operacij v okviru strategije lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost« (v nadaljevanju: javni poziv) je potrjena SLR LAS Dolina Soče za obdobje 2014-2020. Pred objavo javnega poziva bo čistopis javnega poziva potrdil Upravni odbor LAS, ki bo tudi določil način in rok objave javnega poziva. Javni poziv se objavi na spletni strani LAS (www.lasdolinasoce.si), občin območja LAS ter v sredstvih javnega obveščanja, če tako določi UO. Javni poziv objavi LAS praviloma enkrat letno v prvi polovici leta oz. do porabe sredstev, lahko pa UO določi, da se javni pozivi objavljajo po drugačni dinamiki. Javni poziv za prijavo operacij je **odprt najmanj 30 dni** in v tem času je prijaviteljem omogočen vpogled in pridobitev celotne razpisne dokumentacije na spletni strani LAS.

Seznam Ukrepov, ki bodo predmet javnega poziva, bo določen na podlagi finančnega načrta SLR in bo sestavni del javnega poziva. LAS bo javne pozive predvidoma objavljal v letih 2016, 2017, 2018, 2019 in 2020. Če bo ugotovljeno, da niso razdeljena vsa razpisana sredstva, se lahko javni poziv objavi tudi v dodatnih razpisih. UO LAS lahko v javnem pozivu določi nižjo stopnjo sofinanciranja operacij kot jo določa Uredba CLLD in SLR.

DRUGI KORAK: Preveritev administrativne popolnosti in ustreznosti operacij:

Odpiranje prejetih vlog za operacije se izvede v roku osmih dni po roku za oddajo vloge, na sedežu vodilnega partnerja LAS. Vloge se odpira in preverja po vrstnem redu prispetja. Odpiranje vlog ni javno. Vloge odpira **Ocenjevalna komisija,** ki jo imenuje Upravni odbor LAS. Vloga je popolna, kadar so priloženi vsi zahtevani dokumenti.

Vodilni partner pisno pozove tiste prijavitelje, katerih vloge niso bile popolne, k njihovi dopolnitvi. Pozivi za dopolnitev vlog se pošiljajo po elektronski pošti na elektronski naslov, ki je naveden v vlogi (prijavitelj v vlogi izrecno soglaša s prejemom poziva za dopolnitev vloge na elektronski naslov). Prijavitelji dopolnitve pošljejo po redni pošti priporočeno na naslov Vodilnega partnerja. Vsebinske dopolnitve vlog v tej fazi niso dovoljene. Komisija pripravi pisno poročilo o pregledu vlog. Operacije morajo za upravičenost zadostiti spodnjim pogojem.

Splošni pogoji za upravičenost operacije[6]:

- Vloga je administrativno popolna, izpolnjena v skladu z zahtevami javnega poziva.
- Vloga je prispela pravočasno.
- Vlagatelj izpolnjuje pogoje za prijavo na javni poziv.
- Operacija se bo izvajala na območju LAS
- Operacija mora biti skladna s cilji zadevnega sklada in prispevati k uresničevanju ciljev, določenih v SLR.
- Skladnost operacije z ukrepom, ki je predmet sofinanciranja v okviru JP.
- Operacija se ne sme začeti izvajati pred obdobjem upravičenosti.
- predlagana operacija ima zaprto finančno konstrukcijo in zagotovljene lastne finančne vire za izvedbo operacije v celoti.
- Upravičeni stroški posamezne operacije ne smejo biti financirani z drugimi javnimi sredstvi (dvojno financiranje).
- Ob oddaji vloge morajo biti za operacijo izdana vsa potrebna dovoljenja in soglasja, kot jih za izvedbo operacije določa področna zakonodaja.
- Podpore se ne dodeli podjetjem v težavah, kot jih določa 2. člen Uredbe Komisije (EU) št. 702/2014 z dne 25. junija 2014 o razglasitvi nekaterih vrst pomoči v kmetijskem in gozdarskem sektorju ter na podeželju za združljive z notranjim trgom z uporabo členov 107 in 108 Pogodbe o delovanju Evropske unije (Uradni list št. 193 z dne 1. 7. 2014, str. 1).

TRETJI KORAK: Ocenjevanje kakovosti in razvrščanje predlogov ter izbor operacij

V postopek ocenjevanja kakovosti operacij se posredujejo samo administrativno popolne in z vidika izpolnjevanja splošnih pogojev upravičene vloge in sicer po vrstnem redu prispetja. Popolne vloge obravnava in oceni Ocenjevalna komisija. Ocenjevalna komisija lahko pred končno odločitvijo o izbiri operacije zahteva dodatne obrazložitve oz. utemeljitve in/ali dokazila. Vsako prijavo najprej samostojno oceni vsak član Ocenjevalne komisije v skladu s specifičnimi merili za ugotavljanje kakovosti operacij (merila za ugotavljanje kakovosti operacij so točkovana). Nato člani Ocenjevalne komisije izračunajo povprečje vseh točk za posamezno merilo. Končno oceno posamezne operacije predstavlja seštevek povprečja točk vseh meril.

Pred ocenjevanjem vlog z vidika specifičnih meril, Ocenjevalna komisija na podlagi vsebinskega pregleda vlog preveri ali vloge izpolnjujejo tudi sledeče pogoje:

Posebni pogoji za upravičenost stroškov za operacije sofinancirane iz sklada EKSRP

- Vlagatelj je lahko le nosilec operacije,
- če je predmet podpore operacija, ki se lahko izvede v okviru glavnega ukrepa PRP, mora biti v vlogi utemeljena dodana vrednost posamezne operacije, kot so skupni interes, skupina upravičencev, dostop javnosti do rezultatov operacije, inovativne značilnosti operacije na lokalni ravni, razpoložljivost proračuna ali integrirane operacije, da se tovrstna operacija izvaja v okviru te SLR,
- do sredstev iz sklada EKSRP je upravičeno celotno območje LAS Dolina Soče,
- do sredstev iz kvote ZTNP-1 so upravičene samo aktivnosti, ki se izvajajo na območju iz ZTNP-1,
- **stopnja javne podpore je določena na 85% upravičenih stroškov operacije**,
- stroški se upravičencu priznajo do najvišje priznane vrednosti stroška, opredeljenega v Katalogu najvišjih priznanih vrednosti,
- najnižji znesek javne podpore za posamezno operacijo je 2.000 EUR.
- najvišji znesek javne podpore iz EKSRP za posamezno operacijo je 300.000 EUR.

[6] Skladno z 29. členom Uredbe CLLD

Posebni pogoji za upravičenost stroškov za operacije sofinancirane iz sklada ESRR

- Operacija mora biti usklajena s cilji Operativnega programa za izvajanje Evropske kohezijske politike 2014–2020,
- prispevati mora k doseganju rezultatov, in kjer je to relevantno, kazalnikov posameznega specifičnega cilja prednostne naložbe,
- **stopnja javne podpore je določena na 80 % EU dela in pripadajočega dela javnega nacionalnega sofinanciranja,**
- prispevek v naravi ni upravičen strošek,
- najnižji znesek javne podpore za posamezno operacijo je 2.000 EUR,
- najvišji znesek javne podpore iz ESRR za posamezno operacijo je 300.000 EUR.

Za izvajanje operacij je nujno oblikovanje partnerstev. Partnerstvo sestavljata najmanj dva partnerja.

Posebni pogoji za upravičenost stroškov za operacije sofinancirane iz sklada ESPR

- Operacija mora biti usklajena s cilji 63. člena Uredbe 508/2014/EU ter s cilji OP ESPR 2014-2020,
- če se izvaja operacija, ki je upravičena do sofinanciranja preko drugih ukrepov iz ESPR, se uporabijo pogoji (tudi stopnja javne podpore), ki velja za posamezni ukrep,
- do sredstev iz sklada ESPR je upravičeno celotno območje LAS Dolina Soče,
- **stopnja javne podpore je določena na 100% upravičenih stroškov operacije**, pri čemer mora operacija zagotavljati javni dostop do rezultatov in nima nobenega tržnega učinka oz. prihodka ter izražati javni interes in/ali biti lokalno inovativna in/ali imeti skupnega upravičenca.
- **stopnja javne podpore je določena na 85% upravičenih stroškov operacije**, pri čemer mora operacija zagotavljati javni dostop do rezultatov ter izražati javni interes in/ali biti lokalno inovativna in/ali imeti skupnega upravičenca.
- **stopnja podpore pri operacijah, ki tega ne izražajo** (npr. individualne, komercialne dejavnosti) **je 50%,**
- najnižji znesek javne podpore za posamezno operacijo je 2.000 EUR,
- najvišji znesek javne podpore iz ESPR za posamezno operacijo je 200.000 EUR.

Maksimalno število točk pri specifičnih merilih je 100 točk oziroma 110 točk za operacije, ki se izvajajo na območju ZTNP-1. Spodnja meja, ki jo mora operacija doseči za nadaljnjo obravnavo, znaša 55 točk. Vsaka vloga, ki te meje ne doseže se zavrne. Praviloma se sofinancirajo operacije, ki so pri ocenjevanju zbrale največ točk, in sicer do porabe razpisanih sredstev.

V kolikor se bo po končanem ocenjevanju izkazalo, da skupna vrednost pričakovanega sofinanciranja operacije presega razpoložljiva sredstva, bodo sredstva razdeljena glede na višino doseženih točk – prednost pri dodelitvi sredstev bodo imele operacije z višjim številom točk. Kadar več operacij pri ocenjevanju v skladu z specifičnimi merili doseže enako število točk, se upošteva večje doseženo število točk pri naslednjih merilih po vrstnem redu:

- 6.1 Operacija odpira nova delovna mesta;
- 04. Kakovost operacije in pripravljenost za izvajanje;
- 01. Prispevek operacije k doseganju ciljev SLR;
- 10. Kakovost partnerstva.

V kolikor ima več operacij še vedno enako število točk, se upošteva vrstni red prispelih vlog (operacija dobi zaporedno številko ob prispetju na sedež LAS).

Ocenjevalna komisija izdela poročilo (zapisnik) o delu ocenjevanja ter pripravi predlog seznama operacij za sofinanciranje za posamezni javni poziv ter ga najkasneje v 45 dneh od preteka roka za prijavo na JP posreduje vodilnemu partnerju LAS. Nato Upravni odbor LAS na podlagi poročila

Ocenjevalne komisije obravnava seznam operacij in za vsako operacijo odloči ali se bo financirala. V postopku obravnave lahko UO zahteva vpogled v posamične vloge ali zahteva od Ocenjevalne komisije dodatna pojasnila. UO na podlagi poročil in predloga seznama operacij za sofinanciranje Ocenjevalne komisije odloči o izboru operacij za sofinanciranje, pri čemer mora za veljavnost takšne odločitve glasovati najmanj polovica članov UO, ki niso predstavniki javnega sektorja in o odločitvi poroča Skupščini.

Člani organov LAS se pri svojem delu izogibajo navzkrižju interesov in se izločijo iz tistih faz odločanja, s katerimi bi do navzkrižja lahko prišlo.

Merila za izbor operacij

Merila za izbor operacij morajo v skladu z 31. členom Uredbe CLLD temeljiti na naslednjih načelih:
- prispevek k doseganju ciljev SLR,
- prispevek k doseganju horizontalnih ciljev,
- okoljska trajnost,
- socialna vzdržnost,
- vključenost partnerjev in
- vpliv na območje LAS.

Pri izbiri operacij je pomembno, da so cilji, izvedbene aktivnosti, kazalci uspešnosti in finančna ter terminska izvedljivost operacije jasno določeni. Zelo pomembno je, da je opis in obseg stroškov skladen z vsebino operacije. Prav tako je pomemben učinek operacije na izvajanje celotne SLR, aktivna vključenost lokalnega prebivalstva in institucij, inovativen pristop ali vsebina operacije ter trajnostna naravnanost projektnih aktivnosti in rezultatov.

	Specifična merila za LAS Dolina Soče
01	**Prispevek k doseganju ciljev SLR**
02	**Prispevek k komplementarnosti tematskih področij ukrepanja SLR**
03	**Prispevek k doseganju horizontalnih ciljev**
04	**Kakovost operacije in pripravljenost za izvajanje**
05	**Vpliv operacije na razvoj celotnega območja LAS**
06	**Ekonomska upravičenost operacije**
07	**Socialna upravičenost operacije**
08	**Okoljska upravičenost operacije**
09	**Raznolikost partnerstva**
10	**Kakovost partnerstva**
11	**Območje izvajanja operacije**

Opis specifičnih meril:

01	Prispevek operacije k doseganju ciljev SLR	Možno število točk	
1.1	Operacija s svojimi aktivnostmi in rezultati podpira specifične cilje iz TPU1	v celoti	6
		delno	3
		ne	0
1.2	Operacija s svojimi aktivnostmi in rezultati podpira specifične cilje iz TPU2	v celoti	6
		delno	3
		ne	0
1.3	Operacija s svojimi aktivnostmi in rezultati podpira specifične cilje iz TPU3	v celoti	2
		delno	1
		ne	0
1.4	Operacija s svojimi aktivnostmi in rezultati podpira specifične cilje iz TPU4	v celoti	2
		delno	1
		ne	0
	Skupaj največ (točke se seštevajo)	**16**	

2.1	Operacija s svojimi aktivnostmi in rezultati podpira cilje iz vsaj 3 tematskih področji.	9
2.2	Operacija s svojimi aktivnostmi in rezultati podpira cilje iz 2 tematskega področja.	6
2.3	Operacija s svojimi aktivnostmi in rezultati podpira cilje iz 1 tematskega področja.	3
	Skupaj največ (točke se NE seštevajo)	**9**

03	**Vpliv operacije na doseganje horizontalnih ciljev EU**	**Možno število točk**
3.1	Operacija prispeva k blaženju podnebnih sprememb in prilagajanju nanje.	2
3.2	Operacija prispeva k ohranjanju narave, okolja in spodbuja rabo endogenih potencialov.	2
3.3	Inovativnost operacije: operacija predstavlja novost na območju LAS (nove rešitve, nova ponudba, metode, storitve ...).	2
	Skupaj največ (točke se seštevajo)	**6**

04	**Kakovost operacije in pripravljenost za izvajanje**	**Možno število točk**	
4.1	Namen, cilji, aktivnosti in rezultati so jasni, konkretni, merljivi in si logično sledijo	v celoti	2
		delno	1
		ne	0
4.2	Operacija izkazuje trajnostni vidik in je v javnem interesu	v celoti	2
		delno	1
		ne	0
4.3	Časovni in stroškovni načrt izvajanja je jasen in realen	v celoti	2
		delno	1
		ne	0
4.4	Operacija predvideva vključevanje javnosti in ima javni dostop do rezultatov	v celoti	2
		delno	1
		ne	0
	Skupaj največ (točke se seštevajo)	**8**	

05	**Pomen operacije za skladen razvoj celotnega območja LAS**	**Možno število točk**
5.1	Število projektnih partnerjev (brez prijavitelja):	
	Pri projektu sodelujejo 4 partnerji ali več	3
	Pri projektu sodelujejo 2–3 partnerji	2
	Pri projektu sodeluje 1 partner	1
5.2	Ali se bo projekt izvajal na celotnem območju LAS?	
	Projekt se bo izvajal na območju vseh štirih občin	4
	Projekt se bo izvajal na območju treh občin	3
	Projekt se bo izvajal na območju dveh občin	2
	Projekt se bo izvajal na območju ene občine	1
	Skupaj največ (točke se seštevajo)	**7**

06	Ekonomska upravičenost operacije	Možno število točk
6.1	Operacija odpira nova delovna mesta.	7
6.2	Operacija zagotavlja ohranjanje delovnega mesta	3
6.3	Operacija prispeva k nastanku novih produktov/storitev/programov na območju LAS.	2
	Skupaj največ (točke se seštevajo)	**12**

07	Socialna upravičenost operacije	Možno število točk
7.1	Operacija izkazuje socialno vzdržnost (je družbeno koristna in je v javnem interesu)	6
7.2	Rezultati operacije neposredno vključujejo predstavnike ranljivih skupin	6
	Skupaj največ (točke se seštevajo)	**12**

08	Okoljska upravičenost operacije	Možno število točk
8.1	Aktivnosti prispevajo k ohranitvi in razvoju naravne dediščine.	6
8.2	Aktivnosti prispevajo k ohranitvi in razvoju kulturne dediščine.	6
	Skupaj največ (točke se seštevajo)	**12**

09	Raznolikost partnerstva	Možno število točk
9.1	Partnerstvo vključuje partnerje iz treh sektorjev (javni, gospodarski in zasebni sektor)	6
9.2	Partnerstvo vključuje partnerje iz dveh sektorjev (javni / gospodarski, javni / zasebni, ekonomski / zasebni)	4
9.3	Partnerstvo vključuje partnerje iz enega sektorja (javni ali gospodarski ali zasebni sektor)	2
	Skupaj največ (točke se NE seštevajo)	**6**

10	Kakovost partnerstva	Možno število točk
10.1	Reference prijavitelja – ali ima prijavitelj izkušnje z vodenjem projektov	4
10.2	Reference partnerjev – ali imajo partnerji izkušnje z izvajanjem projektov	2
10.3	Vloga in naloge partnerjev so časovno, finančno in kadrovsko določene	6
	Skupaj največ (točke se seštevajo)	**12**

11	Območje izvajanja operacije	Možno število točk
11	**Operacija se izvaja na območjih iz ZTNP-1**	**10**

	SKUPAJ OCENA	Možno število točk
	Število točk ocenjene operacije	**100**
	Število točk ocenjene operacije, ki se izvaja na območjih iz ZTNP-1	**110**

Pri operacijah, ki dosegajo spodnji prag točk (55), in se bodo **sofinancirale iz sklada ESPR**, Ocenjevalna komisija preveri še izpolnjevanje dodatnih pogojev, na podlagi katerih določi višino sofinanciranja. Presoja izpolnjevanja dodatnih pogojev je podrobneje opisana v javnem poziv LAS.

	Stopnja dodeljene javne podpore iz sklada ESPR	%
	Operacija zagotavlja javni dostop do rezultatov, nima nobenega tržnega učinka oz. prihodka in izpolnjuje enega od naslednjih pogojev: – je v javnem interesu ali – ima skupnega upravičenca ali – ima inovativne značilnosti na lokalni ravni.	**100**
	Operacija zagotavlja javni dostop do rezultatov in izpolnjuje enega od naslednjih pogojev: – je v javnem interesu ali – ima skupnega upravičenca ali – ima inovativne značilnosti na lokalni ravni.	**85**
	Operacija se izvaja po določbi 8. odstavka 75. člena Uredbe CLLD in podpira npr. individualne, komercialne dejavnosti	**50**

ČETRTI KORAK: Posredovanje izbora operacij pristojnemu organu v končno odobritev

Ko je odločitev o izboru posamezne operacije za sofinanciranje s strani Upravnega odbora znotraj LAS dokončna, vodilni partner prijavitelje operacij pisno obvesti o poteku izbora[7]. Prijavitelj ima pravico vložiti pritožbo[8] na odločitev UO, v kateri mora natančno opredeliti in utemeljiti razloge, zaradi katerih je pritožba vložena. Predmet pritožbe ne morejo biti postavljeni pogoji in temeljna merila za ocenjevanje. Vložena pritožba ne zadrži nadaljevanja postopka z izbranimi prijavitelji. O pritožbi na 1. stopnji odloča Upravni odbor LAS v tridesetih dneh od vložitve pritožbe. O pritožbi na 2. stopnji odloča Skupščina LAS. Odločitev je dokončna. Podatki o odobrenih operacijah se objavijo na spletni strani LAS po zaključku postopka izbora operacij.

Vodilni partner, v imenu LAS, posreduje predlog operacij za sofinanciranje v potrditev organu, pristojnemu za končno potrditev, in sicer ARSKTRP ali MGRT. Vodilni partner LAS vloži vloge preko informacijskega sistema pristojnemu organu. Pristojni organ odloča o odobritvi oziroma zavrnitvi operacije. ARSKTRP odobri izvajanje operacije z izdajo odločbe, MGRT pa sklene z upravičencem pogodbo o sofinanciranju operacije. Ob odobritvi operacije se določi višina sredstev, rok za vložitev zahtevka za sofinanciranje, pogoje za upravičenost ter višino sredstev, ki se izvajajo v skladu s pravili državnih pomoči.

Upravičenec mora izvesti operacijo najkasneje v treh letih od pravnomočnosti odločbe o potrditvi operacije oziroma od podpisa pogodbe o sofinanciranju. Operacija mora biti izvedena v skladu s prijavljeno in s strani ARSKTRP ali MGRT odobreno vsebino ter področno zakonodajo.

Postopek prijave in izbora kadar je prijavitelj operacije LAS

LAS lahko pobude iz lokalnega okolja uresničuje v sodelovanju s partnerji in s strokovnimi institucijami na območju LAS, tako da pripravi in izvaja operacije, ki imajo širšo korist za lokalno območje in se izvajajo na celotnem območju LAS. LAS lahko pripravi in izvaja operacijo, ki mora slediti ukrepom predvidenim v SLR in mora biti izbrana v skladu s 3. točko 34. člena Uredbe 1303/2013/EU.

LAS ima možnost koriščenja sredstev za operacije LAS do 20 % razpisane kvote z javnim pozivom ali koriščenja sredstev, ki z javnim pozivom niso bila razdeljena.

Operacije, katerih prijavitelj je LAS, se lahko sofinancirajo brez izvedbe javnega poziva, vendar morajo slediti ciljem in kazalnikom SLR ter predstavljajo vsebinsko nadgradnjo ostalih operacij izbranih na podlagi javnih pozivov. Če predlog operacije vključuje naložbo, v predlogu operacije navede pravno osebo javnega prava, ki postane lastnik naložbe. Vodilni partner predlog operacije posreduje Upravnemu odboru v odločanje ali se jo izbere za sofinanciranje. Če Upravni odbor predlog operacije izbere za sofinanciranje, jo vodilni partner pošlje v potrditev organu, pristojnemu za končno odobritev operacije, ki o svoji odločitvi obvesti LAS in z njim sklene pogodbo o sofinanciranju.

---

[7] Obveščanje prijaviteljev o rezultatih izbora ureja *Pravilnik o postopku izvedbe javnih pozivov pri LAS Dolina Soče*.

[8] Možnost pritožbe ureja *Pravilnik o postopku izvedbe javnih pozivov pri LAS Dolina Soče* in sicer v točki 9.6 in 11.6 za sklad EKSRP, v točki 17.6. in 19.6 za sklad ESRR in točki 6.6 in 8.6 za sklad ESPR. Tam je določeno tudi, da se predlog operacije pošlje v potrditev šele, ko odločitve Upravnega odbora o sofinanciranju postanejo dokončne, kar pomeni, da so vlagatelji o tem obveščeni pred ARSKTRP ali MGRT in so tudi morebitni pritožbeni postopki že končani.

16. Finančni načrt, vključno s finančno razdelitvijo po zadevnih skladih iz te uredbe v skladu s finančnim okvirjem

Finančni okvir in glavni sklad

LAS Dolina Soče je upravičen do javne podpore iz vseh treh skladov. Na podlagi spodnjega izračuna je določeno, da je glavni sklad EKSRP. Podukrepu *Podpora za tekoče stroške in stroške animacije* se v skladu z 43. členom Uredbe CLLD nameni največ 20% skupnih javnih izdatkov.

EKSRP

Finančni okvir za posamezni LAS se izračuna po naslednji formuli: (Število prebivalcev LAS * vrednost točke) + (površina LAS * vrednost točke) + (razvitost občin * vrednost točke) = finančni okvir. V izračunu se ne upoštevajo mesta, ki imajo nad 10.000 prebivalcev. Na območju LAS Dolina Soče takih naselji ni. Finančnemu okviru se prišteje še posebna kvota zaradi Triglavskega narodnega parka v višini 15% osnovnega okvira.

Tabela 20: Finančni okvir EKSRP

KRITERIJ		Vrednost točke	Vrednost v EUR
A = število prebivalcev LAS	24.253	10,00 €	242.530,00 €
B = površina (km^2)	1.088,7	550,00 €	598.785,00 €
C = razvitost občin			
pod 0,90	1	90.000,00 €	90.000,00 €
od 0,91 do 0,99	1	70.000,00 €	70.000,00 €
od 1,00 do 1,10	2	60.000,00 €	120.000,00 €
od 1,11 do 1,60	0	55.000,00 €	-€
SKUPAJ			**1.121.315,00 €**
KVOTA ZA TNP	15%		168.197,25 €
SKUPAJ EKSRP			**1.289.512,25 €**

ESRR

Finančni okvir za posamezni LAS se izračuna po naslednji formuli: Finančni okvir = fiksni del + variabilni del, kjer je Fiksni del = 242.000 + (242.000 x število urbanih območij v središčih v somestih x 0,20 + 242.000 x število medobčinskih središč x 0,30 + 242.000 x število regionalnih središč x 0,10) in Variabilni del = 138.000 + 138.000 x število funkcionalnih urbanih območij x 0,10 + 138.000 x število drugih urbanih območij x 0,30).

Pri izračunu finančnega okvirja so v skladu z Uredbo o izvajanju CLLD uporabljena naslednja naselja:

Tabela 21: Finančni okvir ESRR

KATEGORIJA	NASELJE
fiksni del – regionalno središče	Tolmin
fiksni del – medobčinsko središče	Bovec
variabilni del – funkcionalno urbano območje	Kanal
variabilni del – dodatna druga urbana območja	Kobarid, Deskle, Most na Soči, Podbrdo, Breginj
Skupaj ESRR	**697.600,00 EUR**

ESPR

Finančni okvir za posamezni LAS se izračuna po naslednji formuli: Finančni okvir = (Število prebivalcev LAS * vrednost točke) + (površina LAS * vrednost točke) + (razvitost občin * vrednost točke)*0,9 + (zaposlena oseba v ribištvu*5.000) + (poslovni subjekt v ribištvu*10.000) + (Točk strategije*1.500)

Tabela 22: Finančni okvir ESPR

Kategorija	VREDNOST	FAKTOR	ZNESEK
EKSRP	1.121.315,00	0,9	1.009.183,50
Zaposlena oseba v ribištvu	12,4[9]	5.000	62.000,00
Poslovni subjekti v ribištvu	5	10.000	50.000,00
Točk strategije	88	1.500	132.000,00
Skupaj ESPR			**1.253.183,50**

- Razdelitev sredstev po posameznem skladu

Podukrep	Sklad	(EU + SLO) (v EUR)	(v %)
Pripravljalna podpora	EKSRP	7.988,81	0,25%
	ESPR	7.689,40	0,24%
	ESRR	4.321,79	0,13%
Podpora za izvajanje operacij v okviru strategije lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost	EKSRP	672.021,20	20,74%
	ESPR	1.125.494,10	34,73%
	ESRR	658.612,01	20,33%
Priprava in izvajanje dejavnosti sodelovanja lokalne akcijske skupine	EKSRP	0,00	0%
	ESPR	120.000,00	3,70%
	ESRR	34.666,20	1,07%
Podpora za tekoče stroške in stroške animacije	EKSRP	609.502,24	18,81%
	ESPR	0,00	0%
	ESRR	0,00	0%
Skupaj		**3.240.295,75**	**100%**

	EKSRP (EU + SLO) (v EUR)	ESRR (EU + SLO) (v EUR)	ESPR (EU + SLO) (v EUR)	Skupaj (v EUR)
Prispevek sklada	1.289.512,25	697.600,00	1.253.183,50	3.240.295,75
Lastna soudeležba	152.600,00	49.200,00	261.400,00	463.200,00
Skupaj (v EUR)	**1.442.112,25**	**746.800,00**	**1.514.583,50**	**3.703.495,75**

[9] *Zaposlene osebe v ribištvu se je ovrednotilo na podlagi javno dostopne evidence AJPES ter na osnovi pisne izjave Javnega zavoda ZZRS, Ribogojstvo Soča Kobarid o številu zaposlenih na poslovni enoti Kobarid.*

- Načrtovana dinamika črpanja sredstev za posamezne podukrepe po letih

Podukrep	Sklad	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Podpora za izvajanje operacij v okviru strategije lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost	EKSRP	0,00	0,00	159.493,00	296.800,00	200.000,00	15.728,20	0,00	0,00
	ESRR	0,00	0,00	122.454,51	282.157,50	192.974,00	61.026,00	0,00	0,00
	ESPR	0,00	0,00	140.000,00	302.000,50	400.000,00	140.757,00	100.736,60	42.000,00
Priprava in izvajanje dejavnosti sodelovanja lokalne akcijske skupine	EKSRP	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	ESRR	0,00	0,00	12.000,00	12.600,00	10.066,20	0,00	0,00	0,00
	ESPR	0,00	0,00	9.300,00	0,00	40.000,00	30.700,00	40.000,00	0,00
Podpora za tekoče stroške in stroške animacije	EKSRP	182.000,00	61.071,00	61.071,00	61.071,00	61.071,00	61.071,00	61.071,00	61.076,24
	ESRR	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	ESPR	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Skupaj		**182.000,00**	**61.071,00**	**504.318,51**	**954.629,00**	**904.111,20**	**309.282,20**	**201.807,60**	**103.076,24**

- Načrtovana razdelitev sredstev po posameznih tematskih področjih ukrepanja

Tematsko področje	Sklad (EU + SLO)	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Ustvarjanje delovnih mest	EKSRP	143.000,00	96.908,70		41.000,00				
	ESRR	123.954,51	112.000,00		25.000,00				
	ESPR	120.000,00	160.000,00		107.514,20	78.000,00			
Razvoj osnovnih storitev	EKSRP	29.000,00	43.000,00		17.313,54				
	ESPR	80.000,00	122.000,00		110.000,00	94.000,00			
Varstvo okolja in ohranjanje narave	EKSRP	127.000,00	67.798,96		22.000,00				
	ESRR	48.000,00	67.000,00		58.179,68				
	ESPR	45.979,90	70.000,00		50.000,00	83.000,00			
Večja vključenost mladih, žensk in drugih ranljivih skupin	EKSRP	20.000,00	45.000,00		20.000,00				
	ESRR	97.000,00	140.323,70		21.820,32				
	ESPR		40.000,00		40.000,00	45.000,00			
Skupaj		**833.934,41**	**964.031,36**		**512.827,74**	**300.000,00**			

- Stopnja sofinanciranja po posameznih podukrepih

Podukrep	EKSRP (v %)	ESRR (v %)	ESPR (v %)
Podpora za izvajanje operacij v okviru strategije lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost	**85%**	**80%**	**50-100%**
Priprava in izvajanje dejavnosti sodelovanja lokalne akcijske skupine	**85%**	**80%**	**85%**
Podpora za tekoče stroške in stroške animacije	**100%**	**/**	**/**

17. Priloge

1. Seznam članov LAS;
2. Pogodba o ustanovitvi LAS;
3. Osnutek javnega poziva za izbor operacij iz naslova podukrepa »Podpora za izvajanje operacij v okviru strategije lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost«;
4. Pogodba z vodilnim partnerjem LAS;
5. Indikativna lista operacij sodelovanja LAS, ki bodo sofinancirane s sredstvi ESRR in ESPR;
6. Elektronska verzija SLR;